

Иркин
Возигов

Иркин
Бохидров

ТОШКЕНТ
«O'ZBEKISTON»
2015

УЎК 821.512.133-1

КБК 84(5Ў)6

В-88

Ушбу сайланмага Ўзбекистон Қахрамони Эркин
Воҳидовнинг турли йилларда яратган дилбар шеър-
ларининг энг саралари жамланган.

ISBN 978-9943-28-154-7

© Э. Воҳидов, 2015

© «O'ZBEKISTON», НМИУ 2015

ҚАЛБ САРҲИСОБИ

Эй сен, латиф дўст, бу сенга
Умрим китобидир,
Балки китоб эмас, умру,
Қалб сарҳисобидир.

Бир шаҳр номи Ибтидо,
Бир шаҳр Интихо,
Жонимда икки шаҳр аро
Йўл изтиробидир.

Сен ким эдинг, ким бўлдинг, эй,
Дил, деб сўрайди дил.
Шеър асли дил саволига
Дилнинг жавобидир.

Ёшимни сўрмангиз, не тонг
Кўнглим йигит эса,
Эркин Ватан ёши менинг
Ёшим хисобидир.

ТОНГ ЛАВҲАСИ

Уфқларга қўйиб гулдаста,
Тоғ ортидан кўтарди-да бош,
Пастга бокди чўққидан аста
Олтин қалам тутган бир накқош.

Ҳар нуқтага сайқал бериб у,
Водий узра чизди зар лавҳа.
Сўнг қуёш деб имзо чекди-ю,
Тонготар деб қўйди сарлавҳа.

1956

КАМТАРЛИК ҲАҚИДА

Гарчи шунча мағрур турса ҳам,
Пиёлага эгилар чойнак.
Шундай экан, манманлик нечун,
Кибру ҳаво нимага керак?

Камтарин бўл, хатто бир қадам
Ўтма фурур остонасидан.
Пиёлани инсон шунинг-чун
Ўпар доим пешонасидан.

1956

* * *

Қаро қошинг, қалам қошинг,
Қийиқ қайрилма қошинг, қиз.
Қилур қатлимга қасд қайраб —
Қилич қотил қарошинг, қиз.

Қафасда қалб кушин қийнаб,
Қанот қоқмоққа қўймайсан.
Қараб қўйгил қиё,
Қалбимни қиздирсин қуёшинг, қиз.

1957

СЕВГИ

Ўн саккизга кирмаган ким бор,
Боғингдан гул термаган ким бор.
Сен ҳақингда ёзиб тўрт сатр,
Сирдошига аста кўрсатиб,
Қўшни қизга бермаган ким бор.

Дастлаб ҳар ким қалам олган он
Ёниб сени куйлар бегумон.
Маскан қуриб ҳар бир кўнгилдан,
Ошиқларни қолдириб тилдан,
Шоирларни қилурсан бийрон.

Тушдим чоғи мен ҳам домингга,
Эзгу ҳислар бахш этдинг менга,
Ҳаётимга зар лавҳа бўлдинг,
Илк шеъримга сарлавҳа бўлдинг,
Хаёлларим улфатдир сенга.

Юрагимда ҳис этдим қанот,
Тилсим каби очилур ҳаёт,
Висолдаги дамларим ширин,
Ҳижрондаги ғамларим ширин,
Кулиб боқар менга коинот...

Ўн саккизга кирмаган ким бор,
Боғингдан гул термаган ким бор...

1959

ПЎЛАТ

У даставвал ойболта бўлди,
Сўнг замбарак бўлиб қуйилди.
Қилич ҳам у,

МИЛТИҚ

ва наган,

У бомба ҳам бўлиб портлаган.
Лекин олган жаҳонни фақат
Перо бўлиб қуйилгач пўлат.

1959

* * *

То тирикдирки табиат,
То қуёш сочгайки нур,
Уч эгиз бордир тушунча,
Уч бу сўз ёндош бўлур:
Моҳиру меҳру маҳорат,
Олиму илму амал,
Ошиқу ишқу машаққат,
Шоиру шеърү шуур.

1961

ШОИР УМРИ

(пародия)

«Мана, мен Лермонтов ёшига етдим,
Бир шоир умрини яшадим чиндан.
Шеърият кўкида тик парвоз этдим,
Парвозим баланддир учқур лочиндан».

Сайёр

«Мана, мен Лермонтов ёшига етдим,
Бир шоир умрини яшадим чиндан».
Қанча қоғозларнинг бошига етдим
Ва лекин Лермонтов чиқмади мендан.

Дўстларим, ортиқча камтарлик нега,
Келажак ўн йилни кўрдим олдиндан.
Вақт келар, етарман Пушкин ёшига,
Ўшанда... Пушкин ҳам чиқмайди мендан.

1961

ТЕРАНЛИК

Шоира Зулфияга

Теранликни қидирмадим уммонлардан,
Инсонлардан топдим уни, инсонлардан.
Теранлик бу — нур ёғилган юзлардадир,
Теранлик бу — ўйчан боққан кўзлардадир,
Теранлик бу — айтилмаган сўзлардадир.
Майингина чимирилган қошлардаги,
Нукра-нукра қиров қўнган сочлардаги,
Бўронларда эгилмаган бошлардаги
Теранликнинг таърифига сўз бормикан?..
Машъум йиллар дилга солган озоридан,
Оналарнинг хасратидан, оҳ-зоридан
Одамларнинг юрагида уммони бор,
Уммонларнинг сокинлиги, тўфони бор.
У йилларнинг зилзиласи кўкракларда,
Машъум уруш доғи ҳали юракларда.
Ҳассос қалбдан оққан энг пок

тилакларда,

Умидларда ҳаёт қадар теранлик бор,
Кўнгилдаги сабот қадар теранлик бор.
Теранликни қидирмадим уммонлардан,
Инсонлардан топдим уни, инсонлардан.

1961

САМАРҚАНД КЕЧАСИ

Мунажжим тасбеҳидан тўкилган доналардек
Осмон узра сочилиб ярқирайди юлдузлар.
Ой шамъу теграсида учган парвоналардек
То саҳар жавлон уриб парпирайди юлдузлар.

Қаддини камон этиб, юзда табассум изи,
Кеча сукунатиға қулоқ тутар янги ой.
Ногаҳон эшитилса чақалоқнинг йиғиси,
Яна бир Улуғбек деб ўйлаб қолди, ҳойнаҳой.

Самарқанд юлдузлари лаълимикан, дурдона,
Нақш олмалар сингари териб олгим келади.
Ҳар бири сўйлар экан қадимдан бир афсона,
Саҳаргача кўз юмай қулоқ солгим келади.

Ана Хулқар — етти қиз имлар мени йирокдан,
Ойдин кўчалар бўйлаб шуълаларда оқурман.
Улуғбек қадам қўйган бу муқаддас туирокдан,
Улуғбек нигоҳ тиккан юлдузларга боқурман.

Бу кеча кўк уммони машғалларга тўлуғдур,
Хилолға қўнган юлдуз сузар гўё елканда.
Қадимий шаҳрим узра кезаман, дилда ғурур,
Юлдуз тўла осмонни кўтарганча елкамда.

1961

* * *

Ой фонусин кўтарди осмон,
Юлдузчалар бўлди парвона.
Сайр этайлик, кел, бирга, жонон,
Кўнглим сени истар ягона.

Кўлларимдан тут ўзинг, дилбар,
Ойдин йўлга етакла мени.
Ошиқ бўлиб, ишон, шунчалар
Севмагандим ҳеч қачон сени.

Ажаб, ортиқ сармастман букун,
Кўкрагимга сиққудай олам.
Бу кун лим-лим тўлмиш лолагун
Ишқ майига кўнгил пиёлам.

Кел, юлдузлар тўшалган йўлдан
Етакласин бизни муҳаббат.
Фамларингни чиқар кўнгилдан,
Шод кунларни эслайлик фақат.

Сайр этайлик, кел, бирга, эркам,
Рози кетсин биздан умрбод —
Шодлик учун яралган олам,
Севмоқ учун берилган ҳаёт.

1961

**КИМНИ ЭТМАС
БУ КҰНГИЛ ШАЙДО**

Дунё экан...
Ишқ деган савдо
Борми фақат менинг бошимда?!
Кимни этмас бу кўнгил шайдо,
Ким шеър ёзмас менинг ёшимда?!

Севги илк бор тушди-ю қалбга
Хаётимнинг бўлди мазмуни.
У қўлимга тутқазиб қалам,
Кўзларимдан олди уйқуни.

Олди бутун фикру хаёлим,
Кетди дилдан ором, ҳаловат.
Севги бутун боримни олиб,
Шеър завқини қолдирди фақат.

Борлиқ олам кўзимга минг-минг
Гўзалликка тўлиб кўринди.
Гуллар менга ошиқ булбулнинг
Шеър дафтари бўлиб кўринди...

Айб этмангиз,
Дўстлар, бу савдо
Борми фақат менинг бошимда?
Кимни этмас бу кўнгил шайдо,
Ким шеър ёзмас менинг ёшимда?!

1961

АСАБЛАР

Асаблар,
Асаблар,
Асаблар...
Сабабсиз сочилган ғазаблар,
Гуноҳсиз чекилган азоблар.
Кўз ёшлар...
Барига сабаблар
Асаблар, асаблар, асаблар.

Асаблар кимларни қулатмас,
Асаблар уйқуни йўлатмас,
Қалбни ҳеч шодликка тўлатмас,
Одамзод темирмас, пўлатмас!
Асаблар кимларни қулатмас!..

Асабга сўз берманг, одамлар,
Ғазабга йўл берманг, одамлар,
Умр-ку шунчалар қисқадир,
Шуни ҳам қилмаймиз биз қадр.
Асабга сўз берманг, одамлар,
Азобга йўл берманг, одамлар!

1962

ЧУМОЛИ

Ғайрат камарини белига боғлаб,
Ўзидан каттароқ чўпни ортмоғлаб,
Манзилга тез етмоқ ёлғиз хаёли —
Сўкмоқ йўлдан борар
Чумоли.

Атрофига боқмас, ишлар узун кун,
Кўпнинг хирмонига қўшмоқ учун
дон...

Йўк,
Одам аждоди бўлмаган маймун,
Чумолидан тарқалган инсон.

1962

АЗГАНУШ

Арман қизига

Кўрдиму лол бўлди ақлим, ўнгмиди бу ёки
туш,

Бўлса ҳам ўнг, ё сени кўргач, бошимдан
учди хуш.

Сен баланд тоғ узра эрдинг мисли оху ёки
қуш,

Ёлвориб мен пастда дердим: бир нафас
ёнимга туш.

Азгануш, хой, Азганушим,
Азганушжон, Азгануш.

Сен хаёлнинг бир дамилик жилвасиму
чинмидинг,

Ё фазалларда битилган «ул париваш»
сенмидинг.

Орази гул, сочи сунбул, бир тани
сийминмидинг,

Балки Ширин Ширин эрмас, сен ўзинг
Ширинмидинг?

Азганушим,
Азганушжон, Азгануш, хой,
Азгануш.

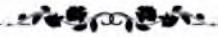
Ўсма қўйдингму қошингга, бунчалар тим
қорадир,

Билмадим, бу қошларингдан қанча диллар
порадир,

Раҳм қилғил, битта ўзбек шунчалар
ёлворадир,

Туш ўзинг, ё айт, ёнингга қайси йўлдан
борадир?

Азганушжон,
Азгануш, ҳой, Азганушим,
Азгануш.

Боқ, бу тоғлар ортида бир ўлка бордир кўп
йирок.
Мен қанотли йўлчига бу бир нафаслик йўл
бирок,
Юр, париваш, мен билан юр, борми сенда
иштиёқ?
Гул тутарман сенга сўлмас ул чамандан бир
қучок.

Азганушим, Азганушжон,
Азгануш, ҳой, Азгануш.

ФУЗУЛИЙ ҲАЙКАЛИ ҚОШИДА

Еллар, бир дақиқа тўхтанг эсишдан,
Сернаво булбуллар, сайраманг бир оз.

Карбало даштида яёв кезишдан
Чарчаб тин олмоқда Фузулий устоз.

Денгиз, тўлқинларинг урма қирғоққа,
Шоир ўйларига бермагил халал.

Устоз юрагида шеър туфилмоқда,
Дунёга келмоқда бир мунис ғазал:

«Сабо, ағёрдан пинҳон ғамим

дилдора изҳор эт,

Хабарсиз ёрими холи харобимдан хабардор эт,
Кўнгил, ғам гунларин танҳо

кечурма, иста бир ҳамдам,

Ажал хобиндин аффонлар чекиб

Мажнунни бедор эт».

Япроқлар тебранар шеър мақомига,

Чечаклар жимгина эгиб турар бош.

Мармар сарҳовузнинг кумуш жомига

Шоир кўзларидан оқиб тушар ёш.

Боку боғларига чўкмоқда оқшом,

Денгиз мавж уради товланиб зарҳал.

Шоир юрагидан тошганда илхом,

Ёш билан қуюлиб келади ғазал:

«Паришон ҳолинг ўлдим, сўрмадинг

холи паришоним.

Ғамингдан дарда туштим,

қилмадинг тадбири дармоним,

На дерсан, рўзигорим бўйлами кечсун,

гўзал жоним.

Гўзим, жоним, афандим, севдигим,

давлатли султоним».

Ошиқлар ухлайди сахарга томон
Фузулий девонин бошига қўйиб.
Мажнун севгисидан ўқилса дoston,
Булбуллар тинглайди бутоққа қўниб.
Халқим жондин севар дилбар куйларни,
Халқим шеъриятга шайдо дир азал.
Нечун банд этмасин фикру ўйларни,
Нечун маҳв этмасин қалбларни ғазал?! —
«Муқаввас қошларингким, ўсма
бирла ранг тутмишлар,
Қиличлар дирки конлар тўкмак ила
занг тутмишлар.
Сахар булбуллар афғони дагил
беҳуда гулшанда,
Фузулий нолаи дилсўзина оҳанг
тутмишлар».

Ғазал ҳам бўлурми мунча дилрабо,
Бунчалар серишва, бунчалар серноз.
Менинг шоирлигим ёлғон дир, аммо
Фузулий шеърига ошиқлигим рост.
Мажнундек беором бўлиб қолганим
Сарсари югурган тўлқинлар айтсин,
Кечалар уйқусиз шеър ёд олганим
Тонгги уфқдаги ёлқинлар айтсин:
«Шифои васл қадрин ҳажр ила бемор
ўландан сўр,
Зулоли шавқ-завқин ташнаи дийдор
ўландан сўр.
Кўзи ёшлуларинг ҳолин на билсун
мардуми ғофил,
Кавокиб сайрини шаб то сахар бедор
ўландан сўр».

Еллар, бир дакика тўхтанг эсишдан,
Сернаво булбуллар, сайраманг бир оз.
Карбало даштида яёв кезишдан
Чарчаб тин олмоқда Фузулий устоз.

Денгиз, тўлқинларинг урма қирғоққа,
Шоир ўйларига бермагил халал.
Устоз юрагида шеър туғилмоқда,
Дунёга келмоқда янги бир ғазал.

ХОТИРА

Дўстим,
Хотирангдан қилма шикоят,
Ёддан чиқармоқ ҳам яхши одатдир.
Ёддан чиқармоқ ҳам бир саодатдир,
Унутмаслик дарди оғир ниҳоят.

Вақтида унутсанг,
Ором топар жон,
Қалб кўтариб юрмас ортиқ жафони.
Мана мен,
Йилларки, бир бевафони
Эсдан чиқаролмай куяман ҳамон.

1963

ТЎРТЛИК

Толиб Йўлдошга

Шеърнинг сози — тўрт сатр,
Тўрт ажойиб — зўр сатр.
Шоир одам ўзини
Тўрт сатрда кўрсатур.

1963

БИР ТОМЧИ ЁШ

Чўқкидан бир кичик тош юмаласа,
Тоғни қулатгудек сурон қилади.
Кўзингдан бир томчи ёш юмаласа,
Тоғдай юрагимни вайрон қилади.

Агар кўксим узра қуласа бирдан,
Тутмоққа қодирман тоғлар тошини.
Хайҳот, кўтаролмам киприкларингдан
Узилган бир қатра қайғу ёшини...

1964

БОШ ТЕБРАТАР СОАТ КАФГИРИ...

Бош тебратар соат кафгири,
Дер: қадримни билмас одамлар.
Секундларим гавҳар ҳар бири,
Нега парво қилмас одамлар?!

Бош тебратар соат кафгири,
Шошил, одам, ўтмоқдадир он.
Ҳар нарсанинг бўлар охири,
Бош тебратиб қолма сўнг, инсон!

1964

* * *

Болаларни шайтонлардан кўрқитмангиз,
Бобов келди, деб кўрпага беркитмангиз,
То улғайиб, дуч келганда «бобов»ларга,
Ўхшамасин итдан кўрккан соковларга.

Болаларни шаддодликка ўргатмангиз,
Раҳмсизлик, бедодликка ўргатмангиз.
То улғайиб, дуч келганда инсонларга,
Ўхшамасин андишасиз шайтонларга.

1964

КУЙ АВЖИДА УЗИЛМАСИН ТОР

Куй авжида узилмасин тор,
Шеър ярмида синмасин қалам.
Яшаб бўлмай умрини зинҳор
Бу дунёдан кетмасин одам.

Қўлдан тушиб синмасин қадах,
Лаб текканда тўкилмасин май.
Тўхтамасин уриб турган қалб,
Бошлаб қўйган қўшиғи битмай.

1964

ЮЛДУЗ

Сарлавҳасин топмай гоҳида
Шеърим узра қўяман юлдуз.
Посбон бўлсин шеърим бошида
Ўша юлдуз
кечаю кундуз.

Зухро каби ярақлаб турсин
Тунлар ўзим
юмганда кўзим.
Ҳеч сўнмасин, чарақлаб турсин,
Сўнганда ҳам менинг юлдузим.

1964

ШЕЪР ВА ШАХМАТ

Катак қовоздаги тўрт йўл шеър каби
Шахмат доналари саф чеккан қатор.
Найзадор филию шахсувор аспи,
Туғбардор фарзини хужумга тайёр.

Шахматни шеър билан қиёс айладим,
Билимдон ўқувчим, қилма эътироз.
Шеър ахир эмасми шахматдек қадим,
Шахматда йўқми ё шеърий эҳтирос.

Гўзаллик,
нафосат,
кураш ва санъат
Шеър ила шахматга азалий удум.
Минг йиллик умрида улар бешафқат
Доимо шоҳларга бошлаган хужум.

Шахмат кўп ўйналган, шеър кўп ёзилган,
Одатий юришлар ҳаммамизга ёд.
Боболар ўйнаган усуллар билан
Улар набирасин қилиб бўлмас мот.

Ўйин, эрмак эмас шеър ҳам, шахмат ҳам —
Ақллар кураши, туйғулар жанги.
Бу жангда қўйилган ҳар битта қадам
Одиду ҳақ бўлсин,
Гўзал ва янги.

Мен орзу қиламан,
Тўрт йўл шеър битиб,
Элга манзур қилсам ақалли бир бор,

Шахматни илк бора ихтиро этиб
Қувонган ҳиндидек эдим бахтиёр.

Шахмат абадийдир,
Шеър абадий.
Юриш тугамас-у сўз бўлмас тамом.
Шахмат тахтасида,
Шеър майдонида
Ғоялар кураши этади давом.

1964

КЕЧА ВА КУНДУЗ

Ёруғ дунё бор зиёсин тенг
Таксим этган кеча, кундузга.
Нур қадрига етмай тун, уни —
Сочди ойга, минглаб юлдузга.

Шундан ойнинг юзи доғ экан...
Юлдузлар ҳам худди мунчоқ ёш...
Кундуз эса барча нуридан
Яратибди биргина қуёш.

1965

УЧИ ТУГУК ДАСТРҰМОЛ

Кўшним ишга кетаётир сахарлаб,
Бир кўлида учи тугук дастрўмол.
Ё ректорга айтмоқчидир муҳим гап,
Кечкурунга гўшт керакдир эҳтимол.

Ким билади, балки зарур киритмоқ
Илмий кенгаш қарорига янги банд,
Ё дўстига килмоқчидир кўнфиноқ,
Олмоқчидир болаларга хўрозқанд.

Балки... яна бошқа минг бир хил сабаб,
Унутмасин деб паришон бу хаёл,
Кўшним ишга кетаётир сахарлаб,
Бир кўлида учи тугук дастрўмол.

Шошма, дўстим, барча ишинг битади,
Битмас иш йўқ, ошиқмасин юрагинг.
Инсон умри ахир елдек ўтади,
Бош кўтариб атрофингга қарагин.

Қара, баҳор сеп ёзибди оламга,
Қара, фунча гул шохини эгибди.
Ясанишни унутмай деб байрамга,
Балки у ҳам рўмолчасин туғибди.

Бу дунёда ким беташвиш, ким беғам,
Ҳар инсоннинг бир бошида минг хаёл.
Ўйлаб кўрсам, миямизнинг ўзи ҳам
Ўн тўрт миллиард учи тугук дастрўмол.

Одам яшар замон юкин орқалаб,
Серғалвароқ кечасидан бугуни.
Ором бермас кўкрагида бетинч калб
Бамисоли дастрўмолнинг тугуни.

Шошма, дўстим, барча ишинг битади,
Муҳим гап ҳам, қўнғироқ ҳам, хўрозқанд.
Аммо сени эртанги кун кутади,
Эрта яна дастрўмолнинг учи банд.

Бугунгидек яна саҳар турасан,
Ажратасан керакларнинг керагин...
Сочларингда бир тола оқ кўрасан
Биринчи бор санчганида юрагинг.

Такдир дерлар, билмам надир тақдиринг,
Балки олтмиш, балки юзга кирган чол...
Бошинг узра унсиз йиғлар кампиринг,
Бир қўлида учи тугук дастрўмол.

Ҳаёт аста сўнар экан кўзингда,
Юрак сендан ҳисоб сўрар ўша кун.
Бўлганми ҳеч ихтиёринг ўзингда,
Бирор соат яшадингми бетугун?

Ўйла, дўстим, келмай туриб ўша дам,
Исроф қилма ёш юракнинг кучини.
Мана бу гап ҳеч чиқмасин ёдингдан,
Туғиб қўйгин дастрўмолнинг учини.

1966

ДЕБОЧА

Истадим сайр айламоқни
Мен ғазал бўстонида.
Кулмангиз, не бор сенга деб
Мир Алишер ёнида.

Шеърият дунёси кенг,
Гулзори кўп, бўстони кўп,
Ҳар кўнгил арзини айтур
Неки бор имконида.

Эй мунаққид, сен ғазални
Кўхна деб камситмагил,
Севги ҳам Одам Атодин
Қолган инсон қонида.

Тошга ҳам ширин ғазал
Бахш айлагай оташ ва жон,
Шавқ ўти ёнса агар
Шоир — ғазалхон қонида.

Рост, ғазал авжида барча
Ой ила Зухро эмас,
Кўп эрур сомончилар ҳам
Шеърият осмонида...

Дўстларим, шоир деманг,
Эркин ғазал шайдосидур,
Ёш денгу маъзур тутинг
Сахв ўлса гар девонида.

1967

ТУН БИЛАН ЙИҒЛАБДИ БУЛБУЛ...

Тун билан йиғлабди булбул
 Фунча ҳажри доғида.
Кўз ёши шабнам бўлиб
 Қолмиш унинг япроғида.

Кўз юмар бўлсам, кўзим —
 Олдида пайдо гул юзим,
Фунча кўз очмоғи бор
 Булбул кўзин юммоғида.

Аста барг остида тинглаб
 Ётган эрмиш шўҳ сабо,
Фунча булбулдан муҳаббат
 Дарсин олган чоғида.

Севги саҳросида қолмиш
 Неча Мажнундан губор,
Неча Фарход гарди ётгай
 Бистуннинг тоғида.

Фунчадек чехрангга Эркин
 Жон фидо этгай, санам.
Қатра қонидан гул унсин
 То муҳаббат боғида.

1967

БАРЧА ШОДЛИК СЕНГА БЎЛСИН

Барча шодлик сенга бўлсин,
Бор ситам, зорлик менга.
Барча дилдорлик сенга-ю,
Барча хушторлик менга.

Сен менинг жонимни олгин,
Мен сенинг дардинг олай,
Барча соғлик сенга бўлсин,
Барча беморлик менга.

Сенга бўлсин барча ҳусну
Менга бўлсин барча ишқ,
Кори хунхорлик сенга-ю,
Меҳри пойдорлик менга.

Бу жаҳоннинг роҳатин ол,
Бор азобин менга бер,
Сенга бўлсин барча ором,
Барча бедорлик менга.

Ол ўзинг қошоналарни,
Менга қўй майхонани,
Барча ҳушёрлик сенга-ю,
Барча хумморлик менга.

Сенга бўлсин нурли кундуз,
Менга қолсин қора тун,
Барча гулшан сенга бўлсин,
Бор тиканзорлик менга.

Сен шаҳаншоҳликни олгин,
Менга қуллик бўлса бас,
Бор жафокорлик сенга-ю,
Бор вафодорлик менга.

Майли, остонангда ётсам,
Майли, қувсанг тош отиб,
Бор дилозорлик сенга-ю,
Бор дилафгорлик менга.

Сенга шеърни битсин Эркин,
Йиртиб отмоқ ўз ишинг,
Касби инкорлик сенга-ю,
Айбга иқрорлик менга.

1967

ҒУНЧА

Барг остидан мулойим
Бокқан иболи ғунча,
Не сирни сақлагайсан,
Бағринг нечун тугунча?

Пинхон сиринг баён эт,
Кўксингни қилма кўп қон,
Бу ёки ишқ аталган
Бизга аён тушунча?

Севмоқ уят эмасдир,
Ҳар кимда бор бу савдо,
Кўй, кўп кизарма, ғунча,
Бошингни эгма бунча.

Бўлдингми мен каби ё
Бир бевафога ошиқ,
Айт, севганингни сенга
Парвоси йўқми унча?

Гулгун яноғинг узра
Бир томчи ёш кўрарман,
Кел, бирга дардлашайлик,
Уй-уйда йиғлагунча.

Мен ҳам ахир сенингдак
Изхори ишқ этолмай
Кўксимда дуди оҳим
Даштлар аро қуюнча.

Эй гунча, сабр айлаб
Уммиди васл қилғил,
Ҳижрону ёр жафоси
Бизга фақат бугунча.

1962 – 1967

СУРМА

Аслида ким карарди
 Ётганда хор сурма,
Бўлди азиз, кўзига
 Суртганда ёр сурма.

Кўзда қаро на из бул,
 Тун доғидан асарму,
Майхона кездиму ё
 Мастонавор сурма.

Ёр кўзига етишмак
 Савдо экан-ку душвор,
Ёниб кўмир бўлибди
 Бечора зор, сурма.

Ўртанма, куйма ортиқ
 Жисмим қаро экан деб,
Ишқ йўлида қаролик
 Тақдирда бор, сурма.

Минг йил ётиб сенингдек
 Ғам тоғининг тагида,
Сўнг майли бўлсам охир
 Толега ёр, сурма.

Ёр кетди-ю, қолибдир
 Йўл ўртасида Эркин,
Кўнглида сурмасо кўз,
 Кўзда губор сурма.

1967

ЛОЛА САЙЛИ

(бадиҳа)

Таклиф этдим тонг билан
Дилдорни лола сайлига,
Бошим осмонларга етди
Ёр деганда «майлига».

Кенг жаҳон бўлди мунаввар
Лутфидан, эвоҳ, қани,
Сидқи дилдан юрса дилбар
Доим ошиқ майлига.

Ўйладим шу тонг, неча йил
Дашту саҳролар кезиб,
Таклифи сайл айламабдир
Не учун Қайс Лайлига!

Бу хаёлим ёрга айтсам,
Кулди-ю, берди жавоб:
Аҳли ишқ ҳам боққай албат
Ўз замонин зайлига.

Лола тердик даста-даста,
Кеч билан қайтдик шаҳар,
Йўлда бир-бир тарқатиб
Эркин муҳаббат хайлига.

1967

ЙЎҚ ЭМИШ ОРЗУДА АЙБ...

Сайди ишқ бўлган кўнгилга
Кўймангиз беҳуда айб.
Бўлса банди доми сайёд,
Йўқ эрур охуда айб.

Бандга тушган бу кўнгулдуру,
Менда, айтинг, не гуноҳ,
Дил кушига дом кўйган
Ул икки жодуда айб.

Жоду кўзлар банди ёлғиз —
Сен эмас, туткун юрак,
Аввал охир кўҳна мерос
Ишқ деган туйғуда айб.

Эй кўнгил, ўз майлинг ила
Бўлдинг ишқ домига банд.
Излама энди баҳона,
Демагин у-буда айб.

Севги дардидан менинг ҳам
Бўлди рангим қахрабо,
Йўқ илож, не наф ўкинмак
Бўлмаса кўзгуда айб?

Сен-ку Зухросан фалакда,
Интизорингман фақат,
Не ажаб, толпинса кўнглим,
Йўқ эмиш орзуда айб.

1967

КИМДА ИҚТИДОР ЙЎҚДИР...

Кимда иқтидор йўқдир,
Илм ила хунар зое,
Иқтидор берурман деб
Чекма ранж, кетар зое.

Кимда асли толе йўқ,
Нақди ҳам кетар кўлдан,
Берганинг билан бўлмас
Олтину гухар, зое.

Кимки беҳамиятдир,
Четдадир назардан ҳам,
Чунки беҳамиятга
Солганинг назар зое.

Кимки муз юрак бўлса
Уйлама эритмакни,
Минг қуёш ёқиб қўйсанг
Қилмагай асар, зое.

Гар қуён юракли эр
Жазм этар баҳодирлик,
Унга аргумок эсиз,
Тилла нақш камар зое.

Бу «насиҳат»ни Эркин
Ёзди бир сабаб бирлан,
Кўнглида сезар аммо,
Шеъри бесамар, зое.

1967

СЕНГА БАХТДАН ТАХТ ТИЛАРМАН

Сен ганисан, менда бисёр эҳтиёж.

Нодирабегим

Сенга бахтдан тахт тиларман,
Толедан бошингга тож,
Мулки хуснингга омонлик,
Тожу тахтингга ривож.

Тожу тахт ташбеҳидан сен
Кўхна деб кулсанг нетай,
Сен ахир шоҳи жаҳоним,
Мен қулингман, не илож?

Не иложким, давлатим йўқ,
Ганжи меҳримдан бўлак,
Бул эваздан кўз тўлайдур
Қатра-қатра дур хирож.

Кўзларим айлар ҳамиша
Арзи мухтожлик сенга,
Айт-чи, жоним, борми сенда
Кўз ёшимга эҳтиёж?

Кўп насихат тинглаб Эркин
Қилмади ҳеч тарки ишқ.
Бор масалким, иш юришмас
Соҳиби гар бўлса кож.

1967

ХАЁЛ

Кечалар киприklarимда
Тарки хоб айлар хаёл,
Ўз ҳаётимдан ўзимга
Сарҳисоб айлар хаёл.

Қисса айтур мозидин гоҳ,
Эртадан афсона гоҳ,
Гоҳ савол айлар кўнгилга,
Гоҳ жавоб айлар хаёл.

Кўкда сузган ойни кўзга
Бир кичик фонус этиб,
Пирпираб ёнгувчи шамни
Моҳи тоб айлар хаёл.

Май тўла жом ичра тўфон
Мавжини пайдо қилур,
Тонг шафақ алвонини
Гулгун шароб айлар хаёл.

Минг асрлар кори ҳолин
Қилгай у бир сония,
Лаҳзанинг мазмунини
Минг бир китоб айлар хаёл.

Неки забт этмиш шуур,
Боис хаёл ўлса, не тонг,
Дилга парвоз айла деб
Мангу хитоб айлар хаёл.

Бу шитоб асрим хаёлга
Этдиму тезликни бахш,

Билмадим, асримни олға
Ё шитоб айлар хаёл.

Бор экан инсон қўлида
Орзу ёққан чарок,
Бу чароқни, ўйла, бир кун
Офтоб айлар хаёл.

Мен хаёлни шеърга солдим,
Ўйпараст бўлма ва лек,
Бесамаар бўлса сени
Бир кун хароб айлар хаёл.

Бўлгин, Эркин, ҳар нафас
Эзгу хаёлга ошино,
Пок эса ният, сени
Олижаноб айлар хаёл.

1967

УЙҒОТМАГИЛ...

Тушда кўрдим дилбаримни,
Эй сабо, уйғотмагил,
Олма бир дам васл шавқин,
Кўй, мени кўзватмагил.

Неча кунлар ахтарурман,
Кўзларимда уйқу йўк,
Уйқуда топдим ниҳоят,
Энди сен ажратмагил.

Сочларин бўйнимга боғлаб
Шод эрурман бу кеча,
Кўй, чаманлардан, сабо,
Гул атрини тарқатмагил.

Севганим, хуршид жамолим
Васлидан хушнуд кўнгил,
Сен куёшни кўзларимга
Бир нафас кўрсатмагил.

Лабларимда кулгу, гўё
Тушда қанд кўрган гўдак,
Кўй, шакар лабдин аюрма,
Сен мени йиғлатмагил.

Гар йўқотсам бу кеча мен
Қайга боргум ахтариб,
Тушда кўрдим дилбаримни,
Эй сабо, уйғотмагил.

1967

УЗУМ

Термулар шабнамли япрок —
Остидан пинҳон узум,
Лабларингга етмок истаб
Тонг сахар гирён узум.

Офтоб машшотаси
Ток сочини нурдан тараб
Зангининг бўйнига осмиш
Шодаи маржон узум.

Тоқи ишком мисли осмон,
Хар тараф юлдуз сочур.
Воҳ ажаб, бу не синоат,
Ер узум, осмон узум.

Тарк этиб кўшқин, саватга
Қўйди бош, излаб сени
Чарх уриб бозор ичида
Бўлди саргардон узум.

Кимки ошиқликни даъво
Айласа шулдир жазо,
Оқибат хум ичра бўлди
Маҳкуми зиндон узум.

Хум ичида неча йил
Хун бўлмоқ эркан қисмати,
Лабларингга етди охир
Бир пиёла қон узум.

Бир қадах гулгун шароб
Тутдим сенга, бир хўпладинг,
Толеимдан воладурман,
Бахтидан хайрон узум.

Эй дилором, сенга Эркин
Тутди майдек шеърини,
Дил хумида неча йил
Қон бўлди бу девон — узум.

1967

ДЎСТ БИЛАН ОБОД УЙИНГ

Дўст билан обод уйинг,
Гар бўлса у вайрона ҳам,
Дўст қадам қўймас эса,
Вайронадир кошона ҳам.

Интизор ҳар уй диловар
Дилкушолар базмига,
Гар оёк қўйса қабоҳат
Йиғлагай остона ҳам.

Яхши дўстлар даврасида
Очилурсан ҳар замон,
Кўркни шода ичра топгай
Марварид дурдона ҳам.

Сўрма мендан, ким дилоро,
Дўстми ё жонона деб,
Дўст менинг кўнглимдадир,
Жонимдадир жонона ҳам.

Қочма ростгўй дўстларнинг
Қоҳишу озоридан,
Қадди рост шамнинг тилидан
Ўрганур парвона ҳам.

Дўст кидир, дўст топ жаҳонда,
Дўст юз минг бўлса оз,
Кўп эрур бисёр душман
Бўлса у бир дона ҳам.

Ким сенга ҳамроз эмасдир,
Боғараз деб ўйлама,
Гоҳи душманлик қилурлар
Қўл сиқиб дўстона ҳам.

Дўсти содиқ йўқ экан деб
Ўртаниб куйма ва лек,
Меҳр уйин кенг очсанг, Эркин,
Дўст бўлур бегона ҳам.

1967

РАШКИМ

Сени ётлар тугул ҳатто —
Қилурман рашк ўзимдан ҳам,
Узоқроқ термулиб қолсам
Бўлурман гаш кўзимдан ҳам.

Кўзим ёнгай сенга нарғис —
Кўзин тикса чаманларда,
Яширмам, лолага рашким
Аён бўлгай юзимдан ҳам.

Дегайларки, чаросу
Ол гилос олмиш лабингдан ранг,
Лабинг тегса ҳасад қилгум
Гилос бирлан узумдан ҳам.

Сени жоним дедим ёлғиз,
Сени қалбим дедим танҳо,
Чимирдинг қош, пушаймонман
Қўпол айтган сўзимдан ҳам.

Висол онда кўз очса,
Не тонг, тонгдан кўнгилда ранж,
Жудо қилгай мени ой юз,
Хумор кўз юлдузимдан ҳам.

Сенга ўн тўртда боғландим,
Ҳануз эркин бўлолмас дил,
Ўзим доғман, ақл кирмас,
Тўзимсиз ўттизимдан ҳам.

1967

ДУТОРИМ ТОРИ ИККИДУР...

Дуторим тори иккидур:

Бири қувноқ, бири маҳзун
Ки, байтим сатри иккидур:
Бири дилхуш, бири дилхун.

Нигорим чашми иккидур:

Бири яғмо, бири жоду,
Бу жодудан икки қўзим
Бири Сайхун, бири Жайхун.

Жаҳонда икки дилбарнинг

Бири сенсан, бири Лайло,
Жаҳонда икки ошиқнинг
Бири менман, бири Мажнун.

Жаҳонда икки юлдуз бор:

Бири сенсан, бири Зухро,
Мисоли икки нуқтамнинг
Бири остин, бири устун.

Жаҳоннинг меҳри иккидур:

Бири сенсан, бири офтоб,
Тарозу палласи икки:
Бири ердур, бири гардун.

Макони икки лочиннинг —

Бири қоя, бири осмон,
Қаноти икки шоирнинг —
Бири ўлка, бири очун.

Фазал битмакда сачрабдур
Кўзимдан ёш, дилимдан ўт.
Шу боис икки сатримнинг
Бири қатра, бири учқун.

Келиб боғ сайридан Эркин
Фазалга тўлқин излардим,
Кириб келди икки дўстим:
Бири Сайёр, бири Тўлқин.

1968

СЕВГИНИ ТОРТИБ БЎЛУРМУ...

Севгини тортиб бўлурму
Тошу тарозу билан,
Меҳрни ўлчаб бўлурму
Зар билан, инжу билан?

Айт, қачон кўнглимга солдинг
Ишқ ўтин, эй соҳира,
Дил ўзи боғландиму, ё
Боғладинг жоду билан?

Мен сенга кўнглимни очдим,
Ха деб айт, ё йўқ деб айт,
Бунча қийнайсан дилимни,
Ўртама кулгу билан.

Нега сенга тик қаролмам,
Кўзларинг офтобми, ё
Офтоб аксин кўзга солдинг
Ўйнашиб кўзгу билан.

Васл умидин тарк этолмай
Интилар кўнглим сенга,
Умрини ошиқ хамиша
Ўтказур орзу билан.

1968

ОЙНИНГ ЎН БЕШИ ҚОРОНҒУ

«Умрини ошиқ ҳамиша
Ўтказур орзу билан».

Ойнинг ўн беши қоронғу,
Ўн беши ёғду билан.

Севгида кўксингга томган
Кўз ёшингдан фойда йўқ,
Ишқ ахир шундай оловки,
Ўчмагай у сув билан.

Заҳмати ишқ дард эурса,
Заҳмати шеърдур даво,
Чунки, оғунинг шифоси,
Дейдилар, оғу билан.

Барча заҳмат менга бўлсин,
Майли, доим мен яшай
Бу ажиб тотли азобу
Бу ширин қайғу билан.

Ёшлигим — умрим наҳори,
Ишқу шеърсиз не ҳаёт?
Тонгни ёлғиз ғафлат аҳли
Ўтказур уйқу билан.

Ёрни мен жоним деб айтсам,
Илтифот деб ўйлама,
У яшар менсиз ва лекин
Мен тирикман у билан.

1968

САЙР

Раҳматуллога

Қилмадим бир бор ўшал
Гул юзли зебо бирла сайр,
Қонмагай дил, айласам
Минг битта Лайло бирла сайр.

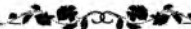
Не бўлур бир лаҳза кезсам
Хусн шоҳи бирла мен,
Этмаганму сайд чоғи
Қул шаҳаншоҳ бирла сайр.

Бадниятлар даврасида
Шоду хандон ул нигор,
Гоҳ қилур Етти қароқчи
Шўх Сурайё бирла сайр.

Ёр билан сайр этмоғимга
Хеч умидим қолмади,
Мен ўзим Мажнун каби
Айлайми сахро бирла сайр.

Сайр этарман кўча-кўйда
Ёр хаёли бирла шод,
Қилмагай хеч ким ёнида
Шунча тилло бирла сайр.

Мен-ку ёр ишқига фарқмен,
Сайр истарман яна,

Тош ҳам орзулар экан
Қилмоқни дарё бирла сайр.

Бу замон кўнглингда, Эркин,
Қолмагай зарра ғубор,
Айласанг бир бор дўстинг
Раҳматулло бирла сайр.

1968

СЕВГИ

Севги шундай навбахорки,
У тикандин гул қилур,
Тошга жону тил бағишлаб,
Зоғни ҳам булбул қилур.

Севги шундай дард эрурки,
Барча бўлғай мубтало,
Мубталони неки қилса
Телба бу кўнгул қилур.

Севги шундай тангридирки,
Унга тенгдур шох, гадо,
Қулни айлаб шоҳу султон,
Шоҳни бўлса қул қилур.

Севги шундай бир оловки,
Жонга ундан йўқ омон,
Гулханида ўртаб-ўртаб,
Бир кун охир қул қилур.

Севгинингдур ҳукми мутлақ,
Истаса шайдоларин
Чашми гирёнидан уммон,
Охидан довул қилур.

Севгига шеър битдинг, Эркин,
Бесабаб эрмаски, ишқ —
Айлагач кўнгулни ишғол,
Шеър ила машғул қилур.

1968

ГУЛЛАР БАЗМИ

Гул фасли санам
Сайр ила гулшанда бўлибдур,
Фунча кўз очиб,
Гул юзида ханда бўлибдур.

Гуллар ичида
Шоҳи ўзим, дер эди лола,
Мағрурлигидан
Ул ўзи шарманда бўлибдур.

Карнай гулининг
Оғзи очик, волаю ҳайрон,
Наргиснинг, ажаб,
Икки кўзи санда бўлибдур.

Саф-саф тизилиб
Сафсар оёғингга қўйиб сар,
Банд-банд узилиб,
Жони билан банда бўлибдур.

Қирқ бошларимиз,
Қирқ дея қирқ оға-ини гул,
Тиғингга улар
Бари сарафканда бўлибдур.

Юз жилва билан
Нозли хиром этса печакгул,
Шоҳигул анинг
Рақсига хонанда бўлибдур.

Қалқиб келадир
Сувда нилуфар сенга пешвоз,
Оқ шоҳида хур
Сайр ила елканда бўлибдур.

Гулшанда кезиб
Хўп сара гулдаста тузибсан,
Эркиннинг эса
Шеъри пароканда бўлибдур.

1968

БИР ГҶЗАЛКИМ

Бир гўзалким, ҳуснидан эл
Лол эмиш, ҳайрон эмиш,
Ишқи бирлан диллар обод,
Хонумон вайрон эмиш.

Нуқтадек бир холи бормиш
Гунча лабнинг устида,
Ул бири ошкор эмишдир,
Ул бири пинҳон эмиш.

Санги дилнинг ҳасратида
Қанча диллар дард чекиб,
Кўзларининг гурбатида
Қанча кўз гирён эмиш.

Барча шайдоларнинг охи
Жам эса маҳшар бўлиб,
Хуни дил кўз ёшларидан
Бир буюк тўфон эмиш.

Қилгай эрмиш мутриби ишқ
Ўз мақомини ироқ,
Шул сабаб оҳанги ушшоқ,
Гиряи афгон эмиш.

Кўйида ётмиш кўнгиллар
Мисли синган кўзгудек,
Воҳки, ҳар бир парчасида
Ул руҳи тобон эмиш.

Ул гўзал олмослик эрмиш,
Ким парилар зотидан,
Ғойибона ошиқ Эркин
Толиби даврон эмиш.

1968

ЎРТАДА БЕГОНА ЙЎҚ

Кўйида мен тош бошимни
Урмаган остона йўқ.
Элда бор шундай масал:
Жон чекмасанг жонона йўқ.

Севги водийсида менга
Тенг бўлолгай қайси Қайс?!
Кўнглим очсам, икки дунё
Бу каби афсона йўқ.

Шахр ичида ҳолатимдан
Кулмаган бир оқилу
Хилват ичра менга улфат —
Бўлмаган девона йўқ.

Не ажабким, маст бўлибман
Кўзларинга термилиб,
Етти иқлимда бу янглиф
Май йўғу майхона йўқ.

Ишқ гамин айтсам қаламга
Ич этин куйдирди ул,
Севгидек ўт йўқ жаҳонда,
Мен каби сўзона йўқ.

Оқ қоғозим, сенга Эркин
Очди пинҳон ишқини,
Сен бору мен бор, қалам бор,
Ўртада бегона йўқ.

1968

ЎЗБЕГИМ

(қасида)

Тарихингдир минг асрлар
Ичра пинҳон, ўзбегим,
Сенга тенгдош Помиру
Оқсоч Тиёншон, ўзбегим.

Сўйласин Афросиёбу
Сўйласин Ўрхун хати,
Кўхна тарих шодасида
Битта маржон, ўзбегим.

Ал Беруний, Ал Хоразмий,
Ал Фороб авлодидан,
Асли насли балки Ўзлук,
Балки Тархон, ўзбегим.

Ўтдилар шўрлик бошингдан
Ўйнатиб шамширларин
Неча қоон, неча султон,
Неча минг хон, ўзбегим.

Тоғларинг тегрангда гўё
Бўғма аждар бўлди-ю,
Икки дарё — икки чашминг,
Чашми гирён, ўзбегим.

Қайсари Рум найзасидан
Бағрида доғ узра доғ,
Чингизу Боту тифига
Кўкси қалқон, ўзбегим.

Ёғди тўрт ёндин асрлар
Бошинга тийри камон,
Умри қурбон, мулки торож,
Юрти вайрон, ўзбегим.

Давр зулмига ва лекин
Бир умр бош эгмадинг,
Сен — Муқанна, сарбадор — сен,
Эркесвар қон, ўзбегим.

Сен на зардушт, сен на буддий,
Сенга на оташ, санам,
Одамийлик дини бирла
Тоза имон, ўзбегим.

Маърифатнинг шуъласига
Талпиниб зулмат аро,
Кўзларингдан оқди тунлар
Кавкабистон, ўзбегим.

Тузди-ю Мирзо Улуғбек
Кўрагоний жадвалин,
Сирли осмон токига илк —
Кўйди нарвон ўзбегим.

Мир Алишер наърасига
Акс-садо берди жаҳон,
Шеърият мулкида бўлди
Шоҳу султон ўзбегим.

Илму шеърда шоҳу султон,
Лек тақдирига қул,
Ўз элида чекди ғурбат,
Зору нолон ўзбегим.

Мирза Бобур — сен, фигонинг
Солди олам узра ўт,
Шоҳ Машраб қони сенда
Урди тугён, ўзбегим.

Шеъриятнинг гулшанида
Сўлди махзун Нодира,
Сийм танни ювди кўз ёш,
Кўмди армон, ўзбегим.

Йиғлади фурқатда Фурқат
Ҳам муқимликда Муқийм,
Нолишингдан Ҳинду Афғон
Қилди афғон, ўзбегим.

Тарихинг битмакка, халқим,
Мингта Фирдавсий керак,
Чунки бир бор чеккан охинг
Мингта дoston, ўзбегим.

Ортада қолди кўҳна тарих,
Ортада қолди дард, ситам,
Кетди ваҳминг, битди захминг,
Топди дармон, ўзбегим.

Бўлди осмонинг чароғон
Толе хуршиди билан,
Бўлди асрий тийра шоминг
Шуъла афшон, ўзбегим.

Мен Ватанни боғ деб айтсам,
Сенсан унда битта гул.
Мен Ватанни кўз деб айтсам,
Битта мужгон ўзбегим.

Фахр эгарман, она халқим,
Кўкрагимни тоғ қилиб,
Кўкрагида тоғ кўтарган
Танти деҳқон ўзбегим.

Ўзбегим деб кенг жаҳонга
Не учун мадх этмайин!
Ўзлигим билмоққа даврим
Берди имкон, ўзбегим.

Мен буюк юрт ўғлидурман,
Мен башар фарзандиман,
Лекин аввал сенга бўлсам
Содик ўғлон, ўзбегим.

Менга Пушкин бир жаҳону
Менга Байрон бир жаҳон,
Лек Навоийдек бобом бор,
Кўксим осмон, ўзбегим.

Қайга бормай, бошда дўппим,
Фоз юрарман гердаиб,
Олам узра номи кетган
Ўзбекистон, ўзбегим.

Бу қасидам сенга, халқим,
Оқ суту туз ҳурмати,
Эркин ўғлингман, қабул эт,
Ўзбегим, жон ўзбегим.

1968

* * *

Баҳор.

Барқут кийиб безанди боғлар,
Саҳролар кўксига такди кизғалдоқ.
Қуёш этагига оқ булут боғлаб,
Ўрик шохларида қовурди бодроқ.

Еллар олиб қочди қишнинг хобини,
Барглар чапак чалиб уйғонди шодон.
Бутоқларга қўниб, гул китобини
Варақлашга тушди булбул — ғазалхон....

Бугун коинотда эзгу бир ташвиш,
Гунча гул бўлай деб кўзин очади.
Мусича олдидан бир дона чўпни
Чумчук уясига олиб қочади.

Ҳайдалган даладан бир хас ортмоқлаб —
Чумоли югурар — у ҳам тирик жон.
Шошилиб чопади табиб ирмоқлар
Ернинг томирига қуймоқ учун қон...

Она тупроқ эса куз ташвишида,
Юксак хирмонларга сийнаси юклик.
Унинг сокингина тин олишида
Бордир оналарга хос бир буюклик.

1968

ШОИР ҚАЛБИ

Шоир қалби гўё анор,
Шеъри унинг шарбати.
Бўлмас экан шеър аҳлининг
Ўз қалбига шафқати.
Тинмай эзар, эзар уни
Аммо шоир билади —
Пиёласи тўлган кун
Паймонаси тўлади.

1968

ТАСАВВУР

Болалик экан-да,
Муаллимимдан
Сўрабман бир куни:
— Айтинг-чи, агар —
Ер шундай тезликда айланса чиндан,
Не учун тўкилиб кетмас одамлар?

Ёдимдан чикмайди бир челак сувни
Муаллим бош узра айлантиргани.
Қатра тўкмай ерга қўяркан уни,
Тушундингми, дея мендан сўргани.

Йиллар ўтиб кетди ва лекин ҳамон
Ўша илк тасаввур яшайди менда.
Бир челак сув каби айланар жахон,
Мен-чи, бир томчиман ўша тўлқинда.

Учқур замон билан қалқиб, чайқалиб,
Чарх уриб бораман гирдоблар аро.
Бешафқат тезликдан асабим толиб,
Бир нафас тин олсам дейман-у, аммо —

Мендами ихтиёр?
Югурар замон,
Шиддати ўтади ҳар бир толамдан.
Тўхтасам, тўкилгум бир томчисимон,
Томчидек йўқ бўлиб кетгум оламдан.

1969

ҚҰНҒИРОТДА АЙТИЛГАН АЛЁР

Шоир!

Сен бу неъматларнинг ёқут кўркига
Бокдингми, уларга лабинг тегдими?
Демак, сен қарздорсан.
Одамлар кўнглига
Сен ҳам битта ниҳол экдингми?

Бахра ололдимми бир зот юраги?
Бирор қалб губорин юва олдингми?
Сен ҳам ўз шеърларинг замиридаги
Шўр сувларни кува олдингми?

Бу тупроққа қара.
Севиб шеърингни
Ишлов беролдингми сен ҳам шу қадар?
Сув ургани йўқми ногоҳ ерингни,
Босиб кетмадимми бегона ўтлар?

Биз минг йил умр кўриб,
Минг йил шеър битсак,
Минг йил баён этсак юрак арзимиз,
Дехкон меҳнатини шарафлаб ўтсак,
Хар туп ғўзасини бир дoston этсак,
Шунда ҳам биз агар оламдан кетсак —
Бўйнимизда кетар қарзимиз.

1971

КАРДИОГРАММА

Кардиограмма,
Нимадир бу хат?
Нималар демокда юрагим зарби?
Нечун у кўксимда уринар фақат
Парвозга талпинган туткун куш каби?
Нечун тугён қилар,
Не истар кўнгил,
Не дер бу самандар — ўт ошиноси?
Айтинг, шифокорим,
Сиз кўз тиккан бул
Турфа чизиқларнинг недир маъноси?
Балки жон риштаси дегани шудир,
Давоми умримнинг сўнгига туташ?
Балки хаёт йўлим...
Бу йўл ҳам ахир
Ўша чизиқларга жуда ҳам ўхшаш.
Унинг ҳам паст-баланд, ўру қири бор,
Уни ҳам қаршилар гоҳ тикан, гоҳ гул.
Ёшлик равон йўлни танламас зинҳор,
Унинг сўқмоқлари ҳамиша мушкул.
Чунки юрак ўзи турмас лаҳза жим,
Чунки машаққатдан ором топар жон.
Лекин ҳамишалик раҳнамо қалбим
Не учун дафъатан кўтарди исён?
Уни ранжитдимми?
У норозими?
Балки билолмадим не унга матлуб?
Доктор!
Юрак мендан пинҳон розини
Сизга ошкор этиб ёздими мактуб?

Айтсин,
Нима гуноҳ қилдим юракка?
У бошлаган йўлдан сира қайтдимми?
Одамлар олдида
Ё ўзим якка —
Юрагимга қарши бир сўз айтдимми?
Ёки кимларгадир тавозе этиб
Оқни қора дедим — имон беҳабар?
Ёки ноҳақликни кўриб, эшитиб,
Кўзимни кўр қилдим, қулоғимни кар?
Унга жабр этгулик нима айбим бор?
Аҳд қилиб аҳдимда турмадимми ё?
Дўстликка хиёнат қилдимми бир бор
Ва ё ишқ йўлида бўлдим бевафо?
Мен унинг измидан чиқмадим-ку ҳеч,
Поймол этмадим-ку уни ҳеч қачон.
Доим содиқ бўлган юрагим бу кеч
Не учун дафъатан кўтарди исён?
Биламан,
Меҳнати унинг мушкулот,
Осон тутиб бўлмас асло юракка.
Еру осмон тинчир,
Тинчир коинот,
Лекин ором билмас қалб ўзи якка.
Биламан,
Ғоят тез асрим шиддати,
Елкаларга ортган уҳдаси буюк.
Фазода чарх урган Ернинг суръатин
Юракларга берган аслида шу юк.
Шу юк босар унинг нақ ўртасидан,
Бутун вужудимда шу юк залвари.

Ажаб эмас, юрак аортасидан
Ўтиб кетган бўлса олам мехвари.
Одам туғилмас-ку даврини сайлаб,
Замон танламасдим ва лекин ўзга.
Қалб мени кечирсин, уни авайлаб —
Олиб боролмасам тўқсонга, юзга.
Аммо умидим бор,
Авлодлар бир кун
Бизнинг юракларга қилурлар хавас!
Сен эса, эй қалбим, шу умид учун
Энг сўнгги ёлқининг бера олсанг бас.

1971

ҚОРХАТ

Шоира қизларга

Қор ёғар — осмонда оккушлар учар,
Қор ёғар — осмондан оқ укпар тушар.
Қор ёғар еру фалакни тўлдириб,
Бизлар эрсак иссиқ уйда ўлтириб,
Тарк этолмай халқимизнинг одатин
Ёзамиз дўстларга дўстлик қорхатин.
Қорхат асли қордай оппоқ дил хати,
Оқ кўнгилнинг меҳри, тафти, ҳурмати.
Ошинолик, чин вафо изҳори ул,
Гоҳи пинхон севгининг иқрори ул.

Қор ёғар, қорхат ила, хуллас калом,
Шоира қизларга йўллаймиз салом.
Сизга, эй Гулчехра қизлар, Эътибор,
Айтамиз кўнгилда орзу неки бор.
Ой Ҳалима ҳам Малика, Турсуной,
Эй чирою файзга бою шеъри сой,
Сизга дилдан энг самимий эҳтиром,
Янги йилнинг табриги ҳам ассалом!

Энди келсак сўзнинг индаллосига,
Яъни қорхатнинг асл маъносига:
Янги йилда давра тузмоқ фарз бўлур,
Ким ютилса, бир зиёфат қарз бўлур.
Қорхат элтган элчимизни тутсангиз,
Тан берурмиз, қарз бўлурмиз, ютсангиз.

Йўкса ўзни катта ишга чоғлангиз,
Шу бугундан пеш этакни боғлангиз.

Бермангиз Гулчехраларга зарра дам,
Бирйўла ювгай мукофотларни ҳам.
Енг шимарсин Мўътабар, Ойдин букун,
Қарз улар бултурги дostonлар учун.
Тутди бир кўлда газет, бир кўлда тор,
«Лирика»ни ювмади лек Эътибор.
Бибисора ҳам Санобар қайдадир,
Битта шеъри бир зиёфатга татир.

Хуллас, энди барчангиз ҳамдам бўлинг,
Худди «Қизлар давраси»дек жам бўлинг.
Шеър ёзар чоғидагидек ёнингиз,
Бунда дастурхонингиз — дostonингиз.
Ўзингиз айланг товус янглиғ хиром,
Шеърятдай тотли бўлсин ҳар таом.
Ол яноғингиз каби олма, анор,
Кўзларингиздек чарос боқсин хумор.
Эслатиб ҳам писталар хандонингиз,
Юзингиздек кулса ширмой нонингиз.
Бўлса бодомлар қабоғингиз каби,
Ҳам мурабболар дудоғингиз каби.
Лағмон эшиб тола-тола сочингиз,
Мисли ёйиб ташлагандай сочингиз.
Сочдаги баргакдайин кўк бодиринг,
Ҳам хино янглиғ патинжон олдириг.
Тарвузу қовунни ҳам сероб қилиг,
Худди ошиқларни тилгандай тилиг.
Ҳар узум бўлсин дуру маржон каби,
Ё Мукаррам шеър ўқиб турган лаби.
Шабнамиким ой Нилуфар холидай,
Таъми Ойдин шеърларининг болидай.

Турса соз сизнинг ғазал янглиғ шароб,
Кирса боз бизнинг юрак янглиғ кабоб.
Ол анорни дилни эзгандай эзинг,
Шарбатини майни сузгандай сузинг,
Барча неъмат бир томону шеър соз,
Шеър бирлан бизни айланг сарфароз.
Ўлтириб оппоқ сахардан токи шом
Бўлмасин ҳеч баҳсу шеърхонлик тамом.
Бу каби суҳбатга чин дўстлар аро
«Қилса арзир юз Саида жон фидо».

Мен бўлай бир неча ҳамроҳим билан.
Ўлмасу Абдулла, Иброҳим билан.
Боргумиз ютсак агар албатта биз,
Йўкса сиз иззатдаю хизматда биз.
Шоюсуф обкашда тонгдан сув ташир,
Ҳам Барот ўқлоғ тутиб ёйгай хамир.
Чучвара туккай Муҳаммад чўккалаб,
Ўт пудар Ҳусниддин ўздан ўпкалаб.
Не ажаб, куйса патир, ёнса қозон,
Тандир олдида Рауф, ошпаз — Омон.
«Ҳай» деб уф тортиб Жамол елпир кабоб,
Топмайин човлини Охунжон хуноб.
Шу маҳалда бир латифа, шубҳасиз,
Тўлқину Анварга сўйлайдур Азиз.
Оқибат меҳмонхона қоқ ер бўлур,
Катта дастурхонда ёлғиз шеър бўлур.
Бир томонда сиз пари рухсоралар,
Бир томонда биз ғариб бечоралар.
Ким қошин куйдиргану дўппини ким,
Бош эгармиз, ёлворармиз сизга жим...

Хат ёзилди, энди биз омад талаб,
Элчининг чакқонлигида ҳамма гап.
Йўлласак Маъруф Жалилни — анча бўш,
Ёки Сайёрми? У бўлмас, лакқа гўшт...

Хўш, ким элчи? Ҳа, билиб ишнинг кўзин,
Элчи қилдик мулла «Муштум»нинг ўзин.
Ушлаб олмоқнинг сира имкони йўқ,
Чунки у кетгувчи ер поёни йўқ...
Қор ёғар — осмонда оққушлар учар,
Қор ёғар — осмондан оқ уқпар тушар.
Қор ёғар, қорхат ила хуллас калом,
Барча ой қизларга йўллаймиз салом.

1973

ҲОЗИРГИ ЁШЛАР

Қари толга суяб
Ирғай асони,
Оксоқол сўрига аста ёнбошлар.
Хаёлдан ўтказар кори дунёни:
«Эҳ, ҳозирги ёшлар,
Ҳозирги ёшлар!»

У аср тенгдоши.
Бутун умр энди
Кеча кўрган тушдай кўзи олдида,
Йигирма ёшида амирни енгди,
Водийга сув очди ўтгиз олтида.

Ёшлигини эслар,
Уф тортар секин.
Салгина чимрилар оқ тушган қошлар.
«Биз ҳам ёш бўлганмиз бир маҳал,
Лекин
Бошқачароқ чикди ҳозирги ёшлар».

У колхоз тиклади,
Янги юрт курди.
Босмачига қарши от сурди ўқтам.
Жангу жадалларнинг барини кўрди.
Кўрди очликни ҳам,
Юпунликни ҳам.

«Бизга хаёл эди,
Туш эди фақат
Тўкин дастурхону лаззатли ошлар.

Бахти бокий бўлсин,
Аммо бу жаннат
Қадрин билармикин ҳозирги ёшлар!»
Кўз олдидан ўтар қирқ биринчи йил,
Масков бўсағаси,
Аччиқ қаҳратон.
Агар кулатмаса дайди ўқ сабил,
Берлиндан қайтарди бўлиб қаҳрамон.
Эслар, хар ён олов,
Ўт ичра дунё.
Мажруҳ гавдалару узилган бошлар...
«Юрт тинч бўлсин,
Бир гап бўлса мабодо,
Бардош берармикин
Ҳозирги ёшлар!»

Уй-жой қилиб берди мана, Турғунга,
Турмушга чиқарди Назирасини.
Буқун эса ўйлар дорилфунунга
Киролмасдан колган набирасини.

Домласига ўзи борсинми секин
Орденларни тақиб,
Оқилни бошлаб...
«Ким билади дейсиз, бўштоброқмикин,
Эркатойроқмикин ҳозирги ёшлар...»

Яна дер:
«Бўш қолсак тунлар бўлиб жам
«Чордарвеш» ўқирдик қуршаб танчани.
Булар танимади Хувайдони ҳам,
Эртаю кеч ўйлар кино, танцани.
Ақли кирармикин буларнинг бир кун,

Ким билади, қачон қуюла бошлар!
Оғир кун кўрмади.
Балки шунинг-чун
Енгилроқ ўсдими ҳозирги ёшлар!»

Тохирни ҳалитдан тинч қўймас қизлар,
Ярим тунда қайтар уйга ҳамиша,
«Унча бўлмасак ҳам илмда бизлар,
Аммо кучли эди одоб, андиша.
Бировнинг қизига сал қараб қўйсак,
Бизлар аталардик шўху бебошлар.
Баъзи киноларми бузмокда андак,
Капалак мижозроқ ҳозирги ёшлар...»

Тўнғич ўғли у кун қизалоқ кўрган,
Номини Шарлотта қўйибди, ажаб.
Ўрганчаси тоғда юргани юрган,
Баъзан уч ойда бир келмайди йўқлаб.
Наҳот отасидан бўлса азизроқ
Қайсидир тоғдаги қандайдир тошлар...
«Бизнинг борди-келди одатдан йироқ,
Бемехрроқ ўсди ҳозирги ёшлар...»

«Кийимлар-чи...
Қизик буларнинг диди.
Ола-чипор қўйлақ...
Нимаси кўркам?
Рост айтсам унчалик ёқмаган эди
Оталарга бизнинг чарм камзул ҳам.
Байналминал айтиб, байроқ кўтариб
Кўчага чиққанда ўктам сафдошлар,
Кексалар деганди йўлдан қайтариб:
Нега шумлик қилар ҳозирги ёшлар?»

Энди буларга ҳам хар қалай оғир,
Замон шитоби тез, парвози тикка.
Кеча тили чиққан Наргиза ўқир
Биринчи синфда математика.

Бизлар ҳафтиякдан бошлаган эдик,
Булар икс билан игрикдан бошлар.
Дуруст, зехни ўткир, қадами тетик,
Ўзимизга тортди ҳозирги ёшлар.

Гинаси ноўрин,
Қарилик курсин.
Бекор юрмагандир тоғларда Ўктам,
Мана, керак бўлса Рустамни кўрсин,
Боласидан аъло жиян бўлса ҳам.

Ўзи қотмагина, ниҳолдай хипча
Нари борса ўттиз, ўттиз бир ёшлар...
Фан доктори бўлди Масковда кеча...
Бало чиқиб қолди ҳозирги ёшлар.

Бахти бутун бўлсин,
Толеи бекам.
Шуларнинг борлиги менинг иқболим».
Чол кўз ёшин артар,
Шу пайт менинг ҳам
Келажак йилларга учди хаёлим.

Замонлар келадир
Яна ажойиб.
Балки пайдо бўлар сунъий куёшлар.
У пайтлар, ким билсин,
Қариб-қартайиб,
Мункиллаб қолармиз ҳозирги ёшлар.

Шунда келажакнинг боғлари аро
Биз, яъни кексалар суҳбат қурган чор
Сўзлармиз:
«Қарши деб аталган сахро
Бизнинг кўлимизда бўлган эди боғ.

Эсингдами Газли,
Зилзилалар-чи?
Қайта шаҳар қурган қардош-қурдошлар...
Биз янги эрадан бўлгандик жарчи,
Нима ҳам кўрибди ҳозирги ёшлар!

Қара,
Оқ кўйлакка галстук тақиб,
Агрегат ёнида туришар булар.
Биз ишладик қўлни мойларга тиқиб,
Энди роҳатини кўришар булар.

Фанда инқилобни биз қилдик илк бор,
Илк бор парвоз қилган бизнинг йўлдошлар.
Кўкни обод қилдик,
Ерни ҳам гулзор.
Эҳ, ҳозирги ёшлар, ҳозирги ёшлар!»

1973

ЎЗБЕКИСТОН

Фахрия

Юртим,
Сени яна олдим қаламга
Тўйинг, шодиёнанг баҳона бўлиб
Яна келиб кўндинг тонгги мисрамга
Фалак нисор этган дурдона бўлиб.
Иқбол пешонамга битган ошёним —
Ўзбекистоним.

Толеим бор экан,
Сенга ҳамнафас,
Оташин куёшинг билан йўғрилдим.
Юз йил аввал эмас, юз йил сўнг эмас,
Тугёнли асрда сенда тугилдим.
Гуллар сочдинг мен илк босган қадамга
Бағринг менга нурли қошона бўлиб.
Жаҳон ичра менинг тенгсиз жаҳоним —
Ўзбекистоним.

Мақсад манзилида довон ошган дам
Йўлчи ҳам бир тўхтаб олгандек нафас,
Марзагача етиб борган дехқон ҳам
Ортга боқиб бир зум қилгандек ҳавас,
Эллик баҳор кўриб ҳаёт боғида
Умр камолига қўл чўзиб инсон,
Олтин дарвозани чертган чоғида
Сархисоб қилади умрин бегумон.
Босиб ўтган йўли шунда одамга
Туюлади минг бир поғона бўлиб.
Минг бир довон ошган алп паҳлавоним —
Ўзбекистоним.

Асли эллик эмас, эллик минг ёшинг,
Кечмишинг тарихлар нарийёида.
Тўмарисдек она Кайхисрав бошин
Қон тўла саночга солган чоғида,
Спитамен камон тутиб дастида
Мароқандни сақлаб турганда узоқ,
Ёвни адаштириб ўлим даштида
Кўкрак очиб қаҳ-қаҳ урганда Широқ,
Ҳали ўзбек эмас, лекин оламга
Машҳур эдинг соқу суғд она бўлиб.
Искандарни мажруҳ этган камоним —
Ўзбекистоним.

Ваҳшат водийсида кечди асрлар
Алжабр устодин тукқунча еринг.
Илминг юксалгунча Беруний қадар,
То Алишер қадар етгунча шеъринг,
Ҳайратга солгунча фан оламини
Фарғоний чиқарган аниқ ҳисоблар...
Тебранса не ажаб Тошкент замини,
Бу ерга кўмилган миллиард китоблар.
Фарангу ҳинду чин, ироқ, ажамга
Таралдинг Алқонун, Сайдона бўлиб.
Буюклар тан берган буюк достоним —
Ўзбекистоним.

Минг бора тикландинг, минг бор қуладинг,
Ёвлар қамчисидан чекканда озор —
Алпомиш сингари ўғлон тиладинг,
Тиладинг Гўрўғли сингари сардор.
Сен ҳам гуллар териб умид боғидан
Толе орзусида туздинг алёрлар.

Аммо бўталаринг кўнғировидан
Чўлларда тўкилиб қолди оҳ-зорлар.
Умринг эгиз бўлди андуҳ аламга
Орзуларинг бари афсона бўлиб.
Барчиннинг кўксига қолган армоним —
Ўзбекистоним.

Замин дардича бор бир аёл дарди,
Ойнинг доғи балки унинг доғидан.
Фарёд олов бўлса олам ёнарди
Шарқлик жувонларнинг чеккан охидан.
Зебунисо ўтди танҳо ва маҳзун
Бошида ўт бўлиб малика тожи.
Тун бўлиб ёйилар Қўқонда ҳар кун
Нодирабегимнинг қирқилган сочи.
Аёл!

Тўрт деворда кўмилдинг ғамга,
Ғазалларда фақат жонона бўлиб.
Барнодек, Анбардек дили сўзоним —
Ўзбекистоним.

Ҳали сокин туман чулғаб бағрини
Ғафлат уйқусида ётарди олам,
Умид қаламида «Қуёш шаҳри»ни
Ҳали ёзмағанди Кампанелла ҳам.
Нажот кўзи билан мағрибга боқиб,
Кўҳна Хоразмдан йўл олган карвон
Ёвмут саҳросида ойлар улоқиб
Масков тупровига етганда омон,
Ўзбеклар тўқиган шоҳи, гиламга
Боққанда зарифлар ҳайрона бўлиб,

Дўстлик ишак йўли очган карвоним —
Ўзбекистоним.

Дарвозангни очдинг маърифат, фанга,
Сенга ошно бўлди Пушкин каби зот.
Лекин бахту иқбол кулмади санга,
Ҳали олис эди сен кутган нажот.
Эрк дея аталган табаррук шамга
Интилдинг бир умр парвона бўлиб.
Парвонадек куйиб ўртанган жоним —
Ўзбекистоним.

Дардингни куйлади анҳорларингда
Ғижирлаб айланган кўҳна чархпалак,
Санъатинг мунаққаш деворларингда,
Лекин ободлигинг бўлди Ҳапалак.
Париларинг тутқун бўлиб ҳарамга,
Улуғ шоирларинг девона бўлиб,
Такдир саҳросида зору сарсоним —
Ўзбекистоним...

Кўп элларни кездим, кўп юртлар кўрдим,
Бир-биридан гўзал, бир-биридан соз.
Лекин Шарқда машъал чароғон юртим
Оламда тенги йўқ, ўлкадур мумтоз.
Бунда дўстлик куйин айтур ҳар чечак,
Бунда бахтни қилур ҳар булбул наво.
Диллардаги азал башарий тилак —
Буюк биродарлик гулшани аро
Осиёхон деган сулув санамга
Олтин сепу атлас сўзона бўлиб

Кулиб турган, ёруф, мунис маконим —
Ўзбекистоним.

Йироқдан эшитиб сурнай овозин
Кўчага югурган бола сингари,
Мен ҳам қўлга олиб сибизга созим
Тўйингга шошарман элдан илгари.
Тилак шу — қўшиғим катта байрамга
Етиб борса кичик тўёна бўлиб.
Менинг ҳам қолмасди дилда армоним,
Ўлкам, онажоним, юрагим, жоним —
Ўзбекистоним.

1974

* * *

Эй, мен билган,
Билмаган дунё!
Заррадан то Коинот қадар,
Ҳам аён, ҳам тилсимот қадар
Фикрат бовар қилмаган дунё!
Мен ҳам сендан
Бир қисм бўлиб,
Хис, идрок, жон ва жисм бўлиб
Яралибман, яшамоқдаман.
Оқар экан тириклик — дарё
Ҳаёт билан гоҳ тўлқин аро,
Ҳаёл билан гоҳ қирғоқдаман.
Куйламоқнинг шавқи ҳам — яшаш,
Ўйламоқнинг завқи ҳам — яшаш,
Қай бири чин ҳаёт — билмасман,
Элга очдим кучоқларимни,
Елга сочдим хуш чоқларимни,
Лекин тунги қийноқларимни
Ҳеч кимсага ҳадя қилмасман.

1976

ТИРИК САЙЁРАЛАР

Деразамдан тушган тола нур
Сомон йўли каби товланур.

Ҳайратки, шу тола нур аро
Минг-минг зарра кезар овора.
Ҳар бир зарра балки бир дунё,
Эҳтимол, бир ўзга сайёра...

Кўриб не бор ўз тақдирида,
Балки яшар минг-минг коинот.
Ҳеч ажабмас, шулар бирида
Мавжуд бўлса тарақкий, ҳаёт.

Инсон-чи, дўст топмоқни ўйлаб
Танҳоликдан бу тор дунёда,
Юлдузларга кемалар йўллаб,
Жонзот излар чексиз фазода.

Бордек йироқ туркумлар аро
Ўзи каби оқил бир хилқат,
Инсон кўкка боқар доимо,
Тинтув қилар осмонни фақат.

Аммо билмас, қилмас тасаввур,
Ҳаёлига келтирмас башар,
Ўзга жонзот балки бўлиб нур,
Оҳанг бўлиб у билан яшар.

Ўзга ҳаёт балки сокин тун
Қамишларнинг шовиллашидир.

Тонготарда балки лолагун
Шафақларнинг ловиллашидир.

Ҳожат эмас кўқдан изламоқ,
Кемаларни қилмоқ овора.
Одамзоднинг ўз қалбидаёқ
Яшаётир ўзга сайёра.

Фазоларнинг қай бурчагига
Фикри билан етадир инсон,
Аmmo не бор ўз юрагида —
Билмай ўтиб кетадир инсон.

У яшайди тилсимлар аро,
Ҳар кашфиёт янги маррадир.
Унинг ўзи сирли бир дунё,
Дунё эса фақат заррадир.

Деразамдан тушган тола нур
Сомон йўли каби товланур.

1976

БИЗЛАР ИШЛАЯПМИЗ

— Гапинг бўлса,
мендан тўғрича сўра,
Микрофонингни қўй, мухбир укажон!
Мен учун темирга сўзлашдан кўра,
Эртадан кечгача ер чопган осон.
Бизнинг ишимизни «саховат» дединг,
«Дала полвонлари» атадинг бизни.
Бунча баландпарвоз сўзламас эдинг,
Билсайдинг кўнглимиз, одатимизни.
Бизга тўғри келмас «чавандоз» сўзи,
«Жонбозлар» деганинг эришроқ бир оз.
«Зафар маррасини қучмоқ» не, ўзи?
Бизлар ишляпмиз,
Бу — меҳнат, холос.

Тўғри,
Биз кўплардан эрта турамыз,
Бошқалардан кўра ётамыз кечроқ.
Ёзу қиш далада «жавлон урамыз» —
Сенинг сўзинг билан айтганда —
Бирок,

Пахтакор касбининг шох-бутоғи йўқ,
Фақат меҳнатимиз сал ўзига хос.
Қўл қадоғи бор-у, иш адоғи йўқ.
Бизлар ишляпмиз,
Бу — меҳнат, холос.

Касбнинг ўнғайи йўқ,
ишнинг осони,

Байт бор:

машаққатсиз бўлмайди хунар.
Кимнинг ширин бўлса агарда жони,
Хар бир касб кўзига мушкул кўринар.
Тириклик деганнинг ўзи бўлмайди,
Ризқ осмондан тушмас чекиб ётсанг нос.
Озроқ жон койитса, одам ўлмайди,
Бизлар ишляпмиз,
Бу — меҳнат, холос.

«Бободехқон» эмас,
биз оддий дехқон,
Шунинг учун гапнинг тўғриси маъқул.
«Пахта ишки» дединг,
бу ишқмас, ишон,
Пахта жононамас, гул ҳам эмас ул.
У пешона тери,
машаққат,
озор,
Елкадаги юк у — бизларга мерос.
Асалари учун «балли» на даркор? —
Бизлар ишляпмиз,
Бу — меҳнат, холос.

Дала хаёлингда балки соф ҳаво,
Фақат тиниқ сувдир,
Кўм-кўк майса ўт.
Йўқ,
бунда
техника, илм бор,
кимё,

Бу иш
«пўлат отни мағрур суриш»мас,
Рост гапни айтавер,
Уялтирмас рост.
Далада чанг ютиш «жавлон уриш»мас,
Бизлар ишляпмиз,
Бу — мехнат, холос.

Газетда шеърингни ўқидим у кун,
Сувчи тўғрисида битибсан «ашъор».
Тасвирлабсан:

 сувчи опшоқ-ойдин тун
Сув бўйида ёрин
 кутар интизор.

Бир кеча кўрсайдинг сувчи захматин,
Ойни хандалакка қилмасдинг қиёс.
Тарк этиб сахарги уйқу лаззатин,
Бизлар ишляпмиз,
Бу — мехнат, холос.

«Улкан мажбурият»,
 «аҳду паймонлар» —
Дехқон сўзимас, —
 биз кўкрак кермаймиз,
Ҳисоб-китоблидир бизнинг планлар,
Кўзимиз етмаса, ваъда бермаймиз.

Ҳар бир режамизда
тажриба,
 хаёт,
Ҳар сўзимизда бор бир илмий асос.
Қилмоқда эмасмиз
 «афсона бунёд»,

Теримни айтмайман,
ортиқчадир гап,
Кузда келсанг, ўзинг кўрасан, укам.
Раислар уйига бормас ҳафталаб,
Йигирма тўрт соат
секретарга кам.

Терим ҳам машаққат,
ҳам қувонч,
ташвиш,
Пахта доим бирдек
очилмас қийғос.

Бари бир,
терим ҳам ўзимизнинг иш,
Бизлар ишляпмиз,
Бу — меҳнат, холос.

Ҳар бир машаққатнинг
роҳати ҳам бор,
Ҳар кўшиш бир қувонч
ҳадя этади.

Кўпқарида отни қамчилаб бир бор
«Ҳайт» десанг, руборинг чиқиб кетади.
Турмушимиз кўриб турибсан, мана,
Кетмас давлатимиз — феълимизга мос.
Бунга боис,

такрор айтаман яна:
Бизлар ишляпмиз,
Бу — меҳнат, холос.

Ҳа, биз ишляпмиз,
чунки бу меҳнат
Ўзбек шуҳратига шуҳрат қўшади.

ОТА ТИЛАГИ

Таажжуб, дейман-у ёқа тутаман,
Мурғак бола эдим кеча-ку ўзим.
Бугун қарабсизки, мен ҳам отаман,
Менинг ҳам ўғлим бор — умид юлдузим.

Қалбим урмакда шу муштдек юракда,
Янгидан ўсмакда кичкина жисмим.
Демакки, ҳаётим давом этмакда,
Демакки, оламда қолмакда исмим.

Нима бор мен учун унингдек азиз? —
Арзир бир сўзига жон фидо этсам.
Жаҳонда нимаки бўлса энг лазиз,
Фақат унинг учун мухайё этсам.

Кипригига зарра қўнмаса қайғу,
Бахти комил бўлса, толеи бекам.
Кўрса мен кўрмаган шодликларни у,
Етса мен етмаган ниятларга ҳам.

Аммо у бир умр бўлмай ошино
Тириклик деганнинг захмат, дардига,
Била олармикин надир бу дунё,
Ета олармикин ҳаёт қадрига?!

Ўғлим, эй, умидим боғида ниҳол,
Ёруғ пешонангни ўпиб силайман.
Шу азиз бошингга энг нурли хаёл,
Қалбингга энг тоза ҳислар тилайман.

Улғаярсан, йигит бўларсан бир кун,
Ортада қолар ёшлик, ўйин, эрмаклар.
Оламини елкада кўтармоқ учун
Дунёга келади, билсанг, эркаклар.

Эртанги кунингни ўйлаб шу пайдан
Борлиқни қувончим билан ўрайман.
Сени менга берган бу табиатдан
Сенинг юрагингга олов сўрайман.

Майли, мушкул бўлсин сен танлаган йўл,
Толе ҳам, майлига, келмасин осон.
Фақат одам қадрин билар одам бўл,
Бўл инсон дардини билгувчи инсон!..

1976

ИСТАК

Исми не ул қушником,
на жисми бор, на жони бор,
Изла, топ, не боғким ул,
на хадди, на поёни бор.

Сой неким ул, бўлғай унда
на қарору, на канор,
Сув не ул, қонмоқнинг унга
на илож, имкони бор.

Тоғ надирким, чўққисини
ҳеч киши забт этмаган,
Тирмашиб ётқувчи элнинг
на саноқ, на сони бор.

Аргумок неким, унинг бор
на жилов, на жабдуғи,
Андалиб неким, унинг
ҳар дилда бир ошёни бор.

Комронлик унга етмак,
етмаган армон билан
Ким, мувашшах битди Эркин,
Кўнглида армони бор.

1976

ОНА ТИЛИМ ЎЛМАЙДИ

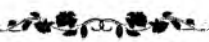
Нотик деди:
«Такдир шул,
Бу жаҳоний ирода.
Тиллар йўқолур буткул,
Бир тил колур дунёда».

«Эй воиз, пастга тушгин,
Бу гап чикди қаердан!»
Навоий билан Пушкин
Туриб келди қабрдан.

Ким дарғазаб,
Ким ҳайрон,
Чиқиб келдилар қатор:
Данте,
Шиллер
ва Байрон,
Фирдавсий,
Бальзак,
Тагор.

«Ваъзингни қўй, биродар,
Сен айтганинг бўлмайди».
Барча деди баробар:
«Она тилим ўлмайди».

— Ҳей, бу кандай ақида! —
Қўлида табаррук жом,
Гўзал форсий хақида
Рубоий айтди Хайём.

Эхтиросли, оташдил
Беранже сўрди нолон:
— Нахотки, фаранги тил
Йўқолгуси бир замон!

Неруда, Лорка турди
Сервантеснинг ёнига:
— Ким қасд этиб тиф урди
Она тилим жонига!

Фузулий ёнди:
— Озар
Тили гулдек сўлмайди.
Барча деди баробар:
«Она тилим ўлмайди».

Камалакдек ранго-ранг
Бўлсин деб санъат, тиллар,
Асрларча қилдик жанг,
Армон қилдик минг йиллар.

Бекадр бўлса, нахот,
Тиллардаги тароват!
Йўқолди бу кун, ҳайҳот,
Қабрларда ҳаловат!

«Фауст» ёнди гуриллаб,
«Хамса» ўтга туташди.
Бир садо жаҳон бўйлаб
Таралди, тоғлар ошди.

Бу садо янграр ҳамон,
Сира адо бўлмайди.
Олам айтар:
Ҳеч қачон
Она тилим ўлмайди!

1976

ТИЛАК

Сахийликни одат қилган бўлса ким,
Элга сочган бўлса борини доим,
Химмати бор бўла туриб, илоҳим,
Қўлидан давлати кетмасин унинг.

Ким умрида сира билмаган тиним,
Меҳнатсиз бир лаҳза туролмаган жим,
Файрати бор бўла туриб, илоҳим,
Белидан қуввати кетмасин унинг.

Бир ишга қасд қилиб шоир ё олим,
Хаёл суриб — кейин не бўлур ҳолим —
Қудрати бор бўла туриб, илоҳим,
Дилидан журъати кетмасин унинг.

1976

БОНГ УРИНГ

Бонг уринг,
хаммани
уйғотинг,
Бонг уринг,
шахару
қишлоқда.
Хаяжон
кўтаринг,
тўп отинг,
Ўт кетди,
хаммаёқ
ёнмоқда,
Овозлар борича
бақиринг,
Одамлар!
Ё хаёт,
ё мамот!
Сим қокинг!
Ноль бирни чақиринг:
Ёнфин, денг,
керак, денг,
тез нажот!
Дод солинг,
не кечар холимиз,
Аламдан
жонимиз
қийноқда.
Оламда
топилмас
молимиз —

Вақтимиз
ёнмоқда,
ёнмоқда.

Ўрмонлар
ёнса-ку
чопамиз,
Тинмаймиз,
ўртанса
хирмонлар.

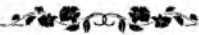
Чорани
қаердан
топамиз

Умрга
ўт кетса,
инсонлар!

У ёнар,
биз мажлис
қиламиз,
Тамаки тутуни
димоқда.

Шу тутун
ичида,
биламиз,
Бахтимиз
ёнмоқда,
ёнмоқда.

Бир ёнда
биз топиб
улгурмай
Минг-минглаб
саволга
жавоблар.

Ҳатто биз
варақлаб ҳам кўрмай,
Жавонда
ёнмоқда
китоблар.
Кечаги
айшдан бош
зириллаб,
Ўринда
ётибмиз,
бир ёқда
Столнинг
устида,
гуриллаб,
Ижоду
кашфиёт
ёнмоқда.
Райгазда
эшикка
битилган:
«Бир учкун —
даҳшатнинг
сабаби!»
Шу ерда
портлашга
етилган,
Ёнмоқда
инсоннинг
асаби.
Кечалар,
кўчалар
чароғон,

Ёзувлар
электрон
чироқда.
Ўт билан
ўйнашманг,
ўт ёмон,
Аслида
бу дунё
ёнмоқда.
Биз эса
қилурмиз
томоша,
Гов қўймай
ёнфиннинг
йўлига.
Ким бериб
қўйибди
бепарво
Гугуртни
болалар
қўлига.
Бонг уринг,
хаммани
чақиринг,
Бонг уринг,
шаҳару
қишлоқда.
Овозлар
борича
бақиринг,
Ўт кетди,
ҳаммаёқ ёнмоқда.

Одамлар,
уйқудан
уйғонинг,
Шошилинг,
кидилинг
тез нажот.
Жон куйсин,
калб ёнсин,
сиз ёнинг,
То ёниб
кетмасин
бу ҳаёт.

1977

ЁЛФИЗЛИК ИСТАГИ

«Мени ёлғиз қўйинг, дўстларим,
Чарчаганман,

ором олайн.

Бугун менга керакмас ҳеч ким,
Ўзим билан ёлғиз қолайн.

Истамайман,

безовта қилманг,

Менсиз ўтсин бугунча гурунг.

Бир кунгина қошимга келманг,

Бир кунгина чақирмай туринг.

Толикқанман теккундек жонга

Улфат, тўю томошалардан.

Чарчаганман, мени меҳмонга

Чақиргувчи ошинолардан.

Керак эмас менга бу фараҳ,

Бу кун менга керакмас шароб.

Дўстлар аро кўтариб қадах,

Шеър ўқиш ҳам мен учун азоб.

Қўйинг,

бугун қолай гаштакдан,

Бўлолмасман сиз билан бирга.

Бари бир мен яйраб юракдан,

Кулолмасман сиз билан бирга.

Бугун менга сукунат керак,

Сукунатки, йўқлик қадар тинч.

Фақат жимлик тилайди юрак,
Сиздан бугун биргина ўтинч:

Ёлғиз қўйинг мени, дўстларим,
Чарчаганман,

ором олайн.

Бугун менга керакмас ҳеч ким,
Ўзим билан ёлғиз қолайин».

Эй дўстларим,

бир замон келиб,

Шундай сўзлар учса лабимдан,
Сиз ишонманг соддалик қилиб,
Чикқан бўлмас бу сўз қалбимдан.

Юр, денг мени ўшандай дамда,
Қулоқ солманг, сўзларим ёлғон.
Ёлворсам-да,

фарёд қилсам-да,

Ёлғиз қўйманг мени ҳеч қачон.

Токи ҳеч вақт эшикка танҳо
Термулмасин маъюс кўзларим.

Майли,

мени ўлдилинг,

аммо

Ёлғиз қўйманг сира,

дўстларим.

1977

«ОҚСОҚОЛ»

Уни ҳамма бирдек
Дерди «оқсоқол»,
Гарчи соч-соқоли оқ эмас эди,
Илму донишда ҳам тоқ эмас эди,
Бироқ ҳамма бирдек
дерди «оқсоқол».

Чоғроқ бўйли эди
«Оқсоқол» ўзи,
Қаддида салобат бор эди лекин.
Ёниб турар эди кўкимтир кўзи,
Сокин гапирарди,
Юрарди секин.

Уни ҳурмат қилар эди одамлар,
(Агар ҳурмат бўлса қўрқувнинг оти),
Ундан нажот тилар эди одамлар,
Элга керак эди унинг «нажоти».

Чунки «оқсоқол»да ноёб фазилат —
Қахр,
бешафқатлик,
зугум бор эди.

У пайт зарур эди
балки бу хислат,
Эл қаттиққўлликка балки зор эди.
Урушнинг охирги йилин эслайман,
Биз саҳардан нонга навбат олардик.
Бола эдик,
Уйқу элителиб баъзан,
Деворга суяниб ухлаб қолардик.

Бу нигоҳ маъноси
Элга ноаён,
Балки шукронадир,
 покдир тилаги.

Балки
Хотирига келар у замон,
Ўша тол хивични қўмсар юраги.

Кўзига кўринар
Балки шу тобда
Навбат кутиб турган ожиз бандалар.

У мудраб ўлтирар,
Янграр атрофда
Шодон қўшиқлару
 қувнок хандалар.

1977

АРМОН

Кеча керак бўлдинг,
Болалик чоғим!
Сенга қўл узатдим,
Йўқ,
Етолмадим.
Ошкора фирромлик қилди
Ўртоғим, —
Мен: бор, ўйнамайман,
Деб кетолмадим...

1977

УЧ БАЙТ

* * *

Агар дўстинг билан
 тенг кўрсанг бахам,
Шодлик тенг кўпаяр,
 тенг бўлинар ғам.

* * *

Сўзлаганда оқил
 дилингга жо қил,
Аmmo ўз дардингга
 ўзинг даво қил.

* * *

Қўрқувнинг кўзи катта,
 Юраги кичик бўлур,
Қўрқув зўр келган юртда
 Арслонлар кучук бўлур.

1977

АРСЛОН ЎРГАТУВЧИ

Ванкувер томошагоҳида

Панжарада
Олов ҳалқа ёнар чарсиллаб,
Арслон узра —
Узун қамчи ўйнар карсиллаб.
Ёлдор йиртқич
Эгасига совуқ тикилар,
Наърасидан
Томошагоҳ ларзага келар:
— Ожиз одам!!
Бас, бошимда қамчи ўйнатма!
Кўксимдаги
Уҳлаб ётган хисни кўзфатма!
Ҳаддан ошма!
Ўз бошингга ўзинг етарсан,
Этларингни
Нимта-нимта қилсам, нетарсан!
Кўриб қўй,
Бу панжаларни сийнангга солсам,
Шухратпараст юрагингни
Суғуриб олсам,
Йилтираган баданингдан
Тирқиратсам қон,
Нажот бермас —
Сенга қарсак чалган оломон.
Бор!
Оловдан сакрамасман!
Бўлма овора!

Биласанми —
Мен кимману сен ким, бечора!

Мен — тўқайлар шохи,
Тутқун бўлсам-да агар,
Сен-чи, — нўноқ масхарабоз,
Пасткаш бозингар!
Шухратга маст,
Ўз ҳолини билмаган басир!
Номард тақдир
Мени қилди қўлингга асир!
Ҳалол кучга завол берган,
Ҳийлага қудрат, —
Мени банди қафас этган
Дунёга лаънат!
Эй, ивишиқ кўкрагини
Завқ билан кериб,
Шер зотини масхарабоз
Қўлига бериб,
Мард ҳолидан
Роҳат олиб қилган хандалар,
Лаънат сизга,
Тошошабин, гумроҳ бандалар!

Панжарада
Олов ҳалқа ёнар чарсиллаб.
Арслон узра
Узун қамчи ўйнар қарсиллаб.
Ёлдор йиртқич
Эгасига совуқ тикилар —
Ўргатувчи

Аста унинг ёнига келар.
Қулоғига бир сўз айтар
Эгиб қоматин:
— Нодон дема,
Мен биламан арслон қудратин.
Сен тўқайлар подшосисан,
Мен — бечораман,
Ҳамла қилсанг,
Бир лахзада тилка-пораман.
Фалак иши —
Бизнинг бундай турфа шериклик,
Менга камчи,
Сенга қафас берди тириклик.

Сен тантисан,
Наздингда мен қув, доғулиман.
Асли ўша тирикликнинг
Сендек қулиман.
Менга недир оломоннинг
Олқиш, қарсаги,
Сенинг ҳар бир ўтли наъранг —
Менга тарсаки.
Нетай, мен ҳам эгалик қул,
Бошда хўжам бор,
Ғазаб қилса,
Қўзларимга дунё бўлар тор.
Менда-ку дард, истеъдод бор,
Бор андак сеҳр,
Ҳеч бўлмаса, ҳайвонотга
Шафқату меҳр.
Томошагоҳ эгаси ким

Менинг қошимда!
Аmmo қамчи ўйнатар у
Доим бошимда.
Ҳолатимни тушун,
Исён қилма, биродар,
Чарх олдида иккимиз ҳам
Асли баробар.
Гарчи арслон ўйнатаман,
Гарчи мен — Одам,
Ой сўнгида қанд кутаман
Хўжамдан мен ҳам.
Гоҳ жонимдан ўтса зулм,
Наъра тортаман,
Лекин бундан
Фақат бошга бало ортаман.
Бу сўзларга чидолмади,
Тўлғонди арслон:
— Бўлди, бас қил!
Юрагимни қон қилма, инсон!
Ўт олсин бу чархи фалак
Ризқу рўзини!..

Арслон
олов чамбаракка
Отди ўзини.

1977

АЛИШЕР НАВОИЙ КЕМАСИ

Азалий даврада чарх уради ер,
Муштарий азалдек чакнаб турипти...
Беш аср сўнгида буюк Алишер
Баҳри муҳит аро кезиб юрипти.

Тирикликда чархдан топмаган омон,
Бошига ғам гардин ёғдирган фалак —
Даҳр аро танҳою зору саргардон
Қалқиб бормоқдадур беором юрак.

Аччиқ тўлқинларга кўкрак урадир
Умрида ҳаловат тополмаган жон,
Жаҳон уммонида кезиб юрадир
Долғали ҳам сокин жаҳоний уммон.

Улуғвор бастида ўйчан бир шукуҳ,
Килкидан тўкилган ғазалдек боқий,
Беш аср сўнгида кема бўлган руҳ,
Беш қитъа оралаб кезар Навоий...

Ҳаяжон кўнглимда, хайрат ақлимда,
Олис қирғоқдаман — бу нечук тимсол!
Ярим минг йил оша ўзга иқлимда
Бундоқ учрашувни ким этмиш хаёл.

Азалий даврида чарх уради Ер,
Муштарий азалдан чакнаб турипти.
Маҳшаргача уйғоқ буюк Алишер
Жаҳон уммонида кезиб юрипти.

1977

* * *

Замин отли бир Сайёрани
Икки бўлак қилиб сўйдилар.
Ғарб дедилар битта порани,
Бир порани Шарқ деб қўйдилар.

Тақдир яна минг парча этди.
Эл-элатлар ва динлар аро —
Дона-дона сочилиб кетди
Анор каби кесилган дунё...

1977

СИРДАРЁ ЎЛАНИ

Осмонўпар Тиёншоннинг қорисан,
Кўхна Жайхун йўлдошисан, ёрисан.
Она водий ҳаётисан, борисан,
Қувончисан, аламисан, зорисан,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Туман аср кечмишидан дараксан,
Юртим учун ҳам томир, ҳам юраксан,
Нега букун бемадорсан, ҳалаксан?
Сен бизларга ахир мангу кераксан,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Сен борсанки, кенг воҳада ҳаёт бор,
Демак, юртнинг лабида бол, набот бор,
Сенда элим саботидек сабот бор,
Собит бўлгин, Она сойдан нажот бор,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Сен пахтасан, олма, анор ва нурсан,
Ўзбек учун сурурсан ҳам ғурурсан.
Ўзни ерга томчи-томчи берурсан,
Дарё эмас, халқ тимсоли эрурсан,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Мен болангман, нидо бўлай сен учун,
Бир жилгадек даво бўлай сен учун,
Керак бўлса, фидо бўлай сен учун,
Майлига, мен адо бўлай сен учун,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

1979

ШОИРЛИК

Устоз Миртемирни излаб

Шоирлик — бу ширин жондан кечмакдир,
Лиммо-лим фидолик майин ичмакдир.
Шоирлик — жигарни минг пора этмак,
Бафир қони билан сатрлар битмак.
Ўзни томчи-томчи, зарра ва зарра
Элга қурбон қилиб, энг сўнгги карра
Армон билан демак: «Эй она юртим,
Кечир, хизматингни қилолмай ўтдим».
Шундоқ яшар асли соҳиби ижод,
Шундоқ яшаб ўтди Миртемир устод.

1980

* * *

Совуқ чордоқларда қувғинди, шумшук,
Оч ўлим ваҳмида яшаб ҳар нафас,
Такдирдан нолийди эгасиз мушук,
Хонаки қавмига қилади ҳавас.

Бу эса ухларкан тинч ва бепарво,
Бош қўйиб беканинг иссиқ тушига,
Хаёлида кезар бўғотлар аро,
Ёввойи озодлик кирар тушига.

1980

ҚАЛБ ШУНДАЙ УММОНКИ...

Қалб шундай уммонки, унинг бағрида
Дахшатли долғалар силсиласи бор.
Қалб шундай заминки, оташ қаърида
Вулқонлар отгувчи зилзиласи бор.

У бир сайёрадир, Ердек шафақгун,
У бир оламдирки, билмас ниҳоя.
Уни меҳваридан чиқармоқ учун
Атом жанги эмас, бир сўз кифоя.

1981

ТУШЛИК ТАНАФФУС

Сокингина яшар эди у,
На шодлиги аён, на дарди.
Тонгда тўғри ишга борару
Оқшом тўғри уйга қайтарди.

Улфати йўқ, кўча кезмаган,
Маишат не — билмаган одам.
Биров сезиб, биров сезмаган
Борлигию йўқлигини ҳам.

Бир мўминга доим бир қотил
Эш бўлгандай ёруф дунёда,
Манглайига битганди хотин,
Азроилдан ўн бор зиёда.

Чўнтагига эрнинг тўр халта,
Қулоғига солиб олам гап,
Рўйхат қоғоз билан, албатта,
Кузатарди ҳар кун эрталаб...

Содда, ношуд, ориқ, кичкина...
Ҳар кун уйда ўлтириб оқшом,
Газетдан кўз олмай тинчгина
Эшитарди хотиндан дашном.

Тирикликнинг ташвишу ғами
Ҳаммани ҳам қилгандек адо,
Сўнди бир кун умрнинг шами,
Бу оламдан кетди бенаво.

Хотин кўзни очиб гафлатдан,
Билди — суянч тоғи йўқолди.
Шаддод хотин шунда дафъатан
Муштипарга айланди қолди.

Шудир асли ҳаёт қонуни,
Не йўқолса — азиз, муқаррам.
Шам кўтариб,
Арафа куни
Қабристонга йўл олди у ҳам.

Қудрат тиланг энди сабрига,
Уни кутар бунда турфа ҳол,
Қотиб қолди!
Эри қабрига...
Шам ёқарди ўзга бир аёл.

Лол қотди у.
Тўплаб ниҳоят
Бор макрию иродасини,
Яширолди кўздаги ҳайрат
Ва хаяжон ифодасини.

Аёл сари юрди бепарво,
Салом берди.
Сўраб кечирим,
Деди кўнгиладигандай гўё:
— Ким бўлади бу одам?
— Эрим.

«Эрим». Бу сўз хотин кўксига
Оловли ўқ бўлиб санчилди.

Энди билди,
Уни эр нега —
Хуш кўрмасди,
Ха, энди билди.

Наҳот, шундай беозор одам...
Наҳот, бўлган бошқа хотини...
Мана, энди шундан кейин ҳам
Оқлаб кўринг эркак зотини.

Қани, шу пайт гўрни очсаю
Бевафони тутса сўроққа.
Сўнг эрига кўшиб мана бу —
Мегажинни кўмса тупроққа.

Э воҳ, аёл газабидан ҳам,
Макридан ҳам асра, худойим!
Ёндирса-да ичини алам,
Савол сўрар яна мулойим:

— Болалар-чи?
— Қолмади ёдгор,
Менга унинг ёди кифоя.
Файри одат бу ишқ — бетакрор,
Эшитсангиз, қилай ҳикоя:

Мен у билан тушлик чоғида
Ошхонада дастлаб кўришдим.
У столнинг нариёғида,
Мен бу ёқда ўтирганча жим —
Овқатландик.
Эртасига ҳам,

Индинга ҳам шу бўлди такрор.
Еттинчи кун деганда илк бор
«Яхшимисиз» деди бу одам.

Танишув кун бўлди у бизга,
Саломлашиб юрдик неча кун...
Кечирасиз, не бўлди сизга?
Титраяписиз, сингилжон, нечун?

— Хечқиси йўқ, совқотдим бир оз.
Давом этинг.

— Хулласи калом,
Бир-бировга ўргандик оз-оз,
Бир-бировга боғландик тамом.
Шундай экан қисмат хоҳиши,
Мен ҳам эдим кимсасиз, танҳо.
У камина беозор киши
Юрагимга бўлди ошино.

Мен-ку ёлғиз эдим,
На отам,
На онам бор, на оилам бор.
Ёлғиз экан дунёда у ҳам,
Фарзандлар гўр, хотин — дилозор.

Содда, ночор, кўримсиз, аммо —
Қалби унинг бир олам эди.
Теран фикрат, хислар мусаффо,
Фидойилик жамулжам эди.

Э воҳ, кадрин билмади дунё,
Тупрокдаги дур эди бу зот.

Менинг зулмат ҳаётим аро
Ярқ этган бир нур эди бу зот.

Дардлашардик бечора билан,
Иккимизда надомат, афсус,
Ғам-андухлар изхори билан
Ўтар эди тушлик танаффус.

У сўзларди, мен тинглар эдим,
Мен йиғлардим, куярди у ҳам,
Гоҳи узоқ ўлтирардик жим,
Кўзимизга чўкиб тубсиз ғам.

Менинг кўзим дерди:

«Эй азиз,

Қайда эдинг ўттиз йил аввал?»

Унинг кўзи дерди:

«Фойдасиз...

Бу оламда бахт йўқ мукамал».

Менинг кўзим дерди:

«Мен муҳтож

Қидиргандим сени бир умр».

Унинг кўзи дерди:

«Не илож,

Кеч бўлса ҳам кўришдик, шукр».

Сўрсаларки, қай вақт саодат

Бўлган сенинг умрингга ошно?

Дердим: Беш йил —

Хар кун бир соат,
Фақат тушлик танаффус аро.

Ўзга макон, ўзга замонда
Мавжуд бўлган олис юлдузлар
Эл кўзидан пинҳон осмонда
Кўришгандек фақат кундузлар —
Биз ҳам шундай яшадик беш йил.
Бу ҳам турмуш...
Мана, ниҳоят,
Жудо бўлдик...
Бор гап шу, сингил,
Тамом бўлди дардли ҳикоят.

Оқшом чўкар,
Тушар қоронғу,
Хазонларни супурар шамол.
Яримта ой, сурганча хаёл
Сокингина таратар ёғду.

Қабристонда қолмаган одам,
Хувиллаган сукунат аро —
Бир қабр узра ёнар икки шам,
Икки аёл йиғлар бесадо...

1982

ДЕВОНА ҲАҚҒҮЙ

Яна сенинг тўнинг елкангда,
Сифмай қолдинг бу даргоҳга хам.
Лабда аччиқ қимтилган ханда,
Ташқарига кўясан қадам.

Туққанингга ёқмас тўғри гап,
Шуни англаб етмаган бўлсанг,
Бу дунёда шунча йил яшаб
Дипломатлик аталган адаб
Кўчасидан ўтмаган бўлсанг, —

Кўнгилдаги гапингни қачон
Кимга қандай сўзламоқ керак,
Ўзингга не фойда, не зиён.
Англамаган бўлсанг гар, демак —

Айб ўзингда,
Токи бу дунё
Тили бурроларга ёр экан,
Манманликдек тузалмас савдо
Одамзод бошида бор экан,

Токи бошлиқ зоти экан ҳақ,
Гапи гапу сўзи сўз экан,
Тўрдагилар ҳокими мутлақ,
Пастдагилар юмуқ кўз экан, —

Пешонангга битилган аттанг,
Енгилмоқ бор доимо жангда.
Мудом сенинг кўлингга паттанг,
Мудом сенинг тўнинг елкангда.

1987

ДОРИЛФУНУНГА

Яна йигирмага — йигит ёшимга
Узоқ йиллар ўтиб қайтган бу куним,
Таъзим қилиб келдим сенинг қошинга
Азизим, мунисим, дорилфунуним.

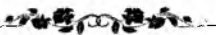
Недирсан? Олисга ундаган садо,
Ё олис йиллардан чорлаган уним.
Сени соғинаман ва тирикман то
Сенга интиламан, дорилфунуним.

Болангман, бор ҳали ўзинга ҳамдам
Шўхлик, эркалагим, андек жунуним.
Ким бўлсам, не бўлсам ва қайда бўлсам,
Сен мени тергаб тур, дорилфунуним.

Хаёт бешафқатдир, яшаш мураккаб,
Ёзолмай гоҳ дилга чўккан тугуним,
Илтижо қиларман, бедор юракка
Қудрат бер, ёшлигим — дорилфунуним.

Ҳали бу оламга саволим кўпдир,
Хаёлим қушида йўқ лаҳза қўним.
Яна шамчироғинг керак бўлибдир,
Йўлимни ёритгин, дорилфунуним.

Шеър у ишқ, бахт, қувонч — дунё бири кам,
Фақат эътиқодим — танҳо бутуним.

Қалбим тубидаги энг ёруғ нуктам —
Сенга талпинаман, дорилфунуним.

Эзгулик соғинчи ўртаб кўнглимни
Бош уриб қошингга келган бу куним —
Сидқимни қабул эт, тарк этма мени,
Азизим, мунисим, дорилфунуним.

1987

АБАДИЯТ ҲАҚИДА РИВОЯТ

(«*Руҳлар исёни*»дан)

Ровий айтар:

Аллазамон —

Аллақайси маъвода

Фалокатга учраб карвон

Поёни йўқ саҳрода,

Бу ногаҳон

Тасодифдан

Барча ўтиб дунёдан,

Шу тасодиф амри

билан

Омон қолди

Бир одам.

Белбоғига осганича

Қуруқ кўза —

сувдонни,

Кезди неча

Кундуз, кеча

Бу дашти бепоённи.

Кеза-кеза

охир толди,

Умид узди жонидан.

Бир пайт

ногоҳ

чиқиб қолди

Бир чашманинг ёнидан.

Йиқилганча сувга

беҳол

Лаб чўзганда ташна тан,

Тўлқинланди

бирдан зилол,

Садо чикди чашмадан:
«Шошма, йўлчи,
Ичурсан, бас,
Муздек,
 тиник,
 тўламан.

Аммо билки,
Оддий сувмас,
Обихаёт бўламан.
Азоб чекдинг кўп
 сахрода,

Майли,
Тўйиб ичиб ол.
Мени ичган бу дунёда
Мангу яшар
 безавол.

Ол, ич,
Яша даврон суриб
Абадий бу дахр аро,
Аммо
Мени ичмай туриб
Фикр қилгин аввало.
Хаётга-ку,
 тўймас кўзинг,
Яшайсанми умрбод?
Мангу ҳаёт учун ўзинг
Ярайсанми,
Одамзод?
Мангулик дер
 одам насли,

Лек
 инсоний тафаккур —

Абадият надир асли,
Қила олмас тасаввур».
Йўлчи хайрон,
Йўлчи сергак,
Бу қандайин чашмадир?
Ичай деса —
 чўчир юрак,
Ичмай деса —
 ташнадир.

Узоқ-узоқ
Ўйга толди,
Сув лабида ўлтириб.
Охир
Обиҳаёт олди
Кўзасига тўлдириб,
Ўйлай-ўйлай
 нари кетди —

Ул сеҳрли булоқдан.
Ногоҳ
Хазин сас эшитди —
Садо келди йироқдан.
Борди,
Э, воҳ,
 ётар бир бош

Қум устида бенажот.
Нола чекар,
Тўкар кўзёш,
«Лаънат, дейди, — эй, ҳаёт!
Ўша сувдан ичдим нега
Афсус!»

деру
 ўкинар.

Ўз ҳолига
минг шукр этди,
Йиғиб сўнги саботни —
Қум устига
Тўкиб кетди
Йўлчи обиҳаётни.
Йўлчи кетди
Бўлиб холи
Мангуликнинг гамидан.
Тотиб қолди
Чўл ниҳоли
Обиҳаёт намидан.
Илдизига унинг алҳол
Томчи етди,
Шу фақат,
Йиллар ўтиб,
ўша ниҳол
Чинор бўлди оқибат.
Шундан чинор
Узоқ яшар,
Шундан чайир танлари.
Мангуликдан кечиб башар
Фоний умр танлади.

Кел, эй кўнглим,
Бизнинг ҳаёт
Эмас экан
жовидон,
Бу дунёда
изла нажот,
Яша фақат
шодумон.

Бу хаётнинг
ярми роҳат,
Ярми ғамдир,
шукр қил.
Умринг узун бўлса —
рахмат,
Агар камдир,
Шукр қил.
Шу офтобу
Минг бир оҳанг,
Минг бир рангли бу дунё
Сеникидир,
Ҳаёт эсанг,
Ҳаёт эсанг аввало.
Ҳам шавқ билан,
Ҳам дард билан
Ўтар экан бу дамлар.
Омон бўлсин
Сен англаган,
Сени англар
одамлар.

Дониш,
Меҳнат мададкор.
Аммо
Қайда бўлса шухрат,
Ёнбошида
Ҳасад бор.
Дуохонлар,
парихонлар,
Ўқувчилар чилёсин...
Хуллас,
Юртда бор нодонлар
Бошладилар ифвосин.
Тинмай
Кечаю кундузи
Топиб китоб сўзидан,
Дедилар:
«Дард берган —
Ўзи!
Давоси ҳам
Ўзидан!
Бандасига бермак дору
Яратганга исёндир.
Демак,
Ҳаким иши макру
Унинг ўзи
Шайтондир».
Бу сўзларни
чин, деб билди
Нодон,
жоҳил оломон.
Донишмандни сазо қилди,

Калтаклади
Беомон.
Чўғ темирда
Кўксин доғлаб,
Дорга осмоқ бўлдилар.
Сўнг бўйнига харсанг боғлаб
Сувга босмоқ бўлдилар.
Кейин
Сувни,
 арқонни ҳам
Хайф билдилар
 «шайтон»га,
«Ёқинг, — деди
Энг бош ҳакам, —
Олиб чиқиб майдонга!»
Кенг майдонга
Кўмиб устун,
Боғладилар ҳакимни.
Сўнг темирни ўтга қўйиб,
Доғладилар ҳакимни.
Буюрдилар:
«Ёқинг шитоб,
Азозилнинг ошнасин.
Керак бўлса
Кимга савоб,
Чўп келтириб ташласин».
Савоб учун
Биров ўтин,
Биров ташлар дона хас.
Ҳаким бошин баланд тутиб
Жоҳил элга қарамас.

Мушфиқ билиб юардим.
Шафкат ила
Ким нону
 ким
Чақа ташлаб кетарди.
Мен ҳам
 шунга кўнган эдим,
Менга шу ҳам етарди.
Қорним тўйса —
Саодатим,
Йўқ туман хил тилаклар.
Ҳамсухбатим,
Ҳам улфатим
Жажжи ширин гўдаклар...
Ўйлар эдим дунёда бор
Мусаффолик,
Соддалик.
Кўзим очиб
Кўрдим илк бор
Бераҳмлик,
Сохталик.
Ўғрилигу фаҳшни кўриб
Жим юаркан одамлар.
Ўз дўстига
Кулиб туриб,
Тиғ ураркан одамлар.
Бир ёнда айш
Кўкка чирмаш.
Бир ёнда,
 бок,
 оҳу воҳ...

Букун менинг
кўнглимда гаши,
Имонимда —
иштибоҳ,
Дердим:
Юртни бир бор кўрсам.
Кўрдим.
Орзум тўқ энди.
Йўлда ётган
хасчалик ҳам
Эътиборим йўқ энди.
Бу дунёдан
тўйдим охир,
Адо бўлсам майлига.
Ё қайтадан,
Ўша басир,
Гадо бўлсам майлига!»
Бу сўзларни
Эшитди-ю
Фарёд килди донишманд.
«Ёқинг, —
дея сўради у, —
Олов бўлсин сарбаланд.
Тезроқ кетай
Бу дунёдан,
Ҳеч токатим қолмади.
Мендан
шифо олди
одам,
Олам —
шифо олмади.

Хурофотнинг захри теккан
Нодон,

жоҳил,

гумроҳлар —

Давосига ожиз экан
Мен кашф этган гиёҳлар.

Кўр кўзларга

Меҳргийёдек

Нур бахш этди

наштарим.

Қалблар кўзин

очмоққа

лек

Камлик қилди

Хунарим.

Одамларга

мен яхшилик —

Қилмоқ бўлдим,

Нетайин,

Манглайда

шу экан

битик,

Ёқинг,

Куйиб кетайин!»

Ўт қўйдилар.

Ёнди гулхан.

Қаро бўлди

самовот.

Жаҳолатнинг

ҳукми билан

Сенга насиб бўлган даврон
Созин олиб
Куйлагин.

Шукроналик
 майин ичиб
Яйраб қолгин
 бир нафас.

Бу оламдан
Бир кун кечиб
Кетувчи бир
 биз эмас.

Кел, эй кўнглим,
Кел, мухаббат,
Шеър завқига
 қонайлик.

Ўтда ёниш бўлса,
 фақат —
Ишқ ўтида
 ёнайлик.

Фақат
Бизга ғаму кадар,
Қайғу-ҳасрат
 ёт бўлсин.

То
 биз учун
 жон берганлар —
Руҳи мангу
 шод бўлсин.

1978–1979

ИНСОН

(Қасида)

Собиту сайёрада

Инсон ўзинг, инсон ўзинг.

Мулки олам ичра бир

Ҳокон ўзинг, султон ўзинг.

Собит ўз маъвосида,

Сайёр фазо дунёсида,

Коинот саҳросида

Карвон ўзинг, сарбон ўзинг.

Шамс — дил тафтингдадур,

Сайёралар кафтингдадур,

Кенг жаҳон забтингдадур,

Боғбон ўзинг, посбон ўзинг.

Бу ёруғ дунё надур?

Кошонадур, вайронадур,

Сенга меҳмонхонадур,

Меҳмон ўзинг, мезбон ўзинг.

Бунда оқ бирла қаро,

Зулмат, зиё, шоху гадо,

Жанг қилурлар доимо,

Ул ён ўзинг, бул ён ўзинг.

Сен бало, ҳам мубтало,

Хайр ила кин, росту риё,

Фитнагар олам аро

Фаттон ўзинг, қурбон ўзинг.

Гох адолат боғида,
Пири адоват гохида,
Ўз дилинг даргоҳида
Шайтон ўзинг, филмон ўзинг.

Хормисан ё гулмисан,
Тождормисан ё қулмисан,
Чуғзмисан, булбулмисан,
Нодон ўзинг, хушхон ўзинг.

Бу ҳаёт ўрмон экан,
Жон борки, қасди жон экан,
Бунда қатл осон экан,
Сиртлон ўзинг, жайрон ўзинг.

Бу ҳаёт уммон экан,
Уммон абад гардон экан,
Қатрадек сарсон экан,
Сарсон ўзинг, гардон ўзинг.

Машъали фикрат — сенинг,
Ҳам чангали ваҳшат сенинг,
Ғайрату ғафлат сенинг,
Жавлон ўзинг, урён ўзинг.

Қилдингу ойда хиром
Ҳам ерда қон тўқдинг ҳаром,
Ушбу ҳолингдан мудом
Хандон ўзинг, гирён ўзинг.

Миндинг илм нарвониға,
Чикдинг фунун осмониға,

Бу жаҳон айвонига
Аркон ўзинг, вайрон ўзинг.

Заррани ижод этиб,
Даҳшат бало бунёд этиб,
Окибатни ёд этиб
Хайрон ўзинг, хайрон ўзинг.

Боғи арз обод эрур
Сендин агар имдод эрур,
Йўкса у барбод эрур,
Тўфон ўзинг, тўфон ўзинг.

Сен хилол, юлдуз, салиб,
Таврот, Забурдин юксалиб,
Боймисан ёки ғариб,
Комрон ўзинг, яксон ўзинг.

Ким фаранги, ким хабаш,
Ирқ, қон талаш, имон талаш,
Шулми инсондек яшаш,
Армон ўзинг, афғон ўзинг.

Мамлакатга мамлакат,
Миллатга миллат бўлса қасд,
Қилғувчи сўнг оқибат
Армон ўзинг, афғон ўзинг.

Онаизоринг — замин,
Танҳо йўғу боринг — замин,
Хаста беморинг — замин,
Ўғлон ўзинг, дармон ўзинг,

Бағрида ётқучи — сен,
Неъматларин тотқучи сен,
Тиф бўлиб ботқучи — сен,
Пайкон ўзинг, қалқон ўзинг.

Марсга тўп отқувчи — сен,
Зухрони уйғотқучи — сен,
Уйқуда котқучи — сен,
Уйғон ўзинг, уйғон ўзинг.

Келдинг оламга, демак,
Етмас уни сўрмак, емак,
Ерни этмоғинг керак
Бўстон ўзинг, ризвон ўзинг.

Сўзга ҳам поён бўлур,
Ёзсам яна девон бўлур.
Рустами дoston бўлур,
Дoston ўзинг, девон ўзинг.

Бўлмасин субҳинг каро,
Бор бўл мудом борлиқ аро,
Ўзни этгил доимо
Инсон ўзинг, инсон ўзинг.

Эй, сен Эркин, сен букун
Ёздинг дилингда бир тугун,
Сен киму не даҳри дун,
Бийрон ўзинг, нодон ўзинг.

1973

БИР ҚАДАМ

Иккимизнинг ўртамизда
Йўл, дилоро, бир қадам.
Шунчалар мушкулми қўймоқ
Сенга, зебо, бир қадам.

Кўзларимнинг нури бўлди.
Йўлга пойандоз, кел,
Сен қасам ичдингми ё, деб —
Қўймам асло бир қадам.

Мен сени Зухрою Ой деб
Илтижо қилдим ва лек
Сен йироқсан, гарчи менга
Ою Зухро бир қадам.

Парда ичра офтобим,
Ёнида мен нурга зор,
Ташнаман, кирфоқдадурман —
Бунда дарё бир қадам.

Не иложим, севги расми
Шул экан тақдир азал,
Ҳеч писанд эрмас масофа,
Мушкул аммо бир қадам.

Интизорлик телба қилди,
Телбаликка йўқ илож,

Жонидан кечган кишига
Икки дунё бир қадам.

Бас, шикоят қилма, Эркин,
Журъат айлаб йўлга чик,
Сенга бир одим Самарқанд,
Сўнг Бухоро бир қадам.

1976

ФУРСАТИНГ

Фурсатинг етмайди доим,
Хеч қачон етган эмас.
Меҳнатинг битмайди доим,
Хеч қачон битган эмас.

Чун замондек бепоёндир
Кўксинг ичра орзу,
Фурсату орзуни қувлаб
Хеч киши етган эмас.

Интилар борлиқни инсон
Баркамол этмоқ учун,
Не ажаб, инсонни борлиқ
Баркамол этган эмас.

Менда на борлиқ хаёли,
Менда на йўқликқа ғам,
Манглайимга чунки шеърдан
Ўзга зар битган эмас.

Вақт келар, меҳнат битар,
Бўлғуси вақт ҳам бемалол,
Чунки у дунёга ҳеч ким
Иш олиб кетган эмас.

1976

НАВОИЙ ҒАЗАЛИҒА МУҒАММАС

Айрилиқ они яқиндур, кема йўл бонгин чолур,
Ваҳ, мени ташлаб фироққа, ёр йироққа йўл олур,
Жон бориб жоно билан, соҳилда бир жисмим
қолур,

Ҳар қачонким кемага ул ой сафар раҳтин солур,
Мавжлиғ дарё каби ошуфта кўнглим кўзғолур.

Мен неча айтдим, кўнгул, жондин кечиб
ёр севма деб,

Сўнг йироққа кетса ташлаб, урма оҳ,
дод дема деб,

Кетди ёр, бас энди, ким айтди ёшингни
тийма деб,

Йиғлама, эй кўз, недин соҳилга чиқмас кема деб,
Ким ёшинг дарёсидур ҳар сориким эл кўз солур.

Ел турар, йиғлар фалак, бу гулдурак ҳам
барқ дема,

Дарди хижронимни ўкраб сўзлар осмон ҳар кима,
Жисм аро жондек омонат чайқалиб боргай кема,
Титрабон сиймобдек кўнглим, етар жон оғзима,
Тунд ел таҳрикидин ҳар дамки дарё чайқолур.

Эй фалак, бас, йиғлама, йўқ фойда, ул
ой кемада,

Ўртада дарёю мен бу жойда, ул ой кемада,
Келмас энди, ойда не, минг ойда, ул ой кемада,
Сабр кўнгулда, кўнгил ул ойда, ул ой кемада,
Ваҳки, бориб, термулиб кўз, мунграйиб
жоним қолур.

Таскиним шулким, кема кўздан йўқолмабдур
хали,
 Бир нафас бор фурсатим ёр йўлига термулгали,
 Ох, демай, сақлаб нафас, кўзғолмайин
турдим, вале,
 Дам тутилгандин ўлар элдек етибман ўлгали,
 Сурмасин деб кемасин, баским, нафаслар асролур.

Эй шамол, жим тур, само жим, мавжудот, бир
лаҳза жим,
 Тингла, олам, тингла, одам, сен агар
бўлсанг-да ким,
 Булдур устоз панди: сиймин тандин ўзга
сурма сийм,
 Кирма савдо баҳрига оламдан истаб судким,
 Сийм нақди тушса, лекин умр нақди сийғолур.

Сун қадах, бергил менга жоним ҳақин,
эй пири дайр,
 Ким қадахлар зарбидан чиксин чақин,
эй пири дайр,
 Борми Эркинга ул устоздин яқин, эй пири дайр,
 Фарқ этар баҳри фано ғам заврақин, эй пири дайр,
 Илгига чунким Навоий бода киштисин олур.

1977

ЎЗИМГА САВОЛ

(*Мустазод*)

Умринг ўтадир, сен на хаёллар сурадирсан,
Беғам юрадирсан?
Мақсад не, фароғат кўйига йўл бурадирсан,
Кимга жўрадирсан?

Очилгали кўз шартми экан тошга бош урмак,
Сўнг кўзни яшурмак,
Не ўй била нодон тошига бош урадирсан,
Не наф кўрадирсан?

Йиллар кўпи кетди, ози қолди, не килолдинг,
Ким бўла олдинг?
Қум устига сен бўйла иморат қурадирсан,
Ҳам айш сурадирсан.

Ҳаддингни билиб чек қўй ўйин, базм, ўтиришга,
Кўз оч, ўтир ишга.
Кўрсатмагай ул кунники, сен оҳ урадирсан,
Хайрон турадирсан.

Йиғлаб келадир ушбу жаҳонга азиз инсон,
Кулгай у кетар он.
Шоядки, хаёт қарзин узиб улгурадирсан,
Қаҳ-қаҳ урадирсан.

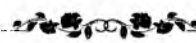
1983

ЯХШИДИР АЧЧИҚ ҲАҚИҚАТ

Яхшидир аччиқ ҳақиқат,
 Лек ширин ёлғон ёмон,
Ул ширин ёлғонга мендек
 Алданиб қолғон ёмон.
Умримиз алдоқ жаҳонда
 Алданиб ўтгай, ва лек
Сўнги қийналғон ёмондир,
 Сўнги қийналғон ёмон.
Айтгали аччиқ азобинг
 Бўлса дилдош яхшидир,
Сўз демай ўтли аламини
 Жонингга солғон ёмон.
Жонга солғон ҳам на создир,
 Элга сўйлаб мен каби
Шоири девонаи ишқ
 Номини олғон ёмон.
Гар қилич келса бошингга,
 Қўркма, Эркин, ростни айт,
Яхшидир аччиқ ҳақиқат,
 Лек ширин ёлғон ёмон.

1988

АЖАБ ЭРМАС

(Завқиёна)

Бу кунлар катга йўлда
Бир довон бўлса ажаб эрмас,
Муқаррар ортида йўл
Кенг, равон бўлса ажаб эрмас,
Ватанга сидқу имон,
Имтиҳон бўлса ажаб эрмас,
Фаровон юрту олам,
Тинч жаҳон бўлса ажаб эрмас,
Биз этган барча орзулар
Аён бўлса ажаб эрмас.

Не ишлар кечди бошлардин,
У кунлар қайтмагай зинҳор,
Улуғвор танга энди
Номуносиб тўн бичилмас тор,
Унут бўлгай чекилган дард,
Жароҳат, кулфату озор,
Кўнгилда қолмагай ҳеч доғ,
Губордан тоза бўлмоқ бор,
Булут даврон шамолида
Ниҳон бўлса ажаб эрмас.

Сен эй, сен она юртим,
Кўхнаю ёш Ўзбекистоним,
Ҳамиша сен ўзингсан
Боиси ашъору достоним,
Фурурим, номусим, шодлик, фамим,
Ободу пайҳоним,

Кўтар бошингни мағрур,
 Ҳаклисан, шавкатли дехқоним,
Бошингда шиша янглиф
 Осмон бўлса ажаб эрмас,

Қадим туркий макол бор:
 Бел қолар, беткай кетар, дерлар,
Умидли бу жаҳонда
 Эл қолар, беклар кетар, дерлар,
Қолар дўстлик, садоқат,
 Таънаю кеклар кетар, дерлар,
Оқар оққувчи дарё,
 Хас-чўпу чирқлар кетар, дерлар,
Бу кунлар эътиқодга
 Имтиҳон бўлса ажаб эрмас.

Яқин икки мингинчи йил,
 Ёруғ юз бирла киргаймиз,
Саховат тўла дастурхон,
 Нону туз бирла киргаймиз,
Салим имон аталган
 Йўлчи юлдуз бирла киргаймиз,
Ҳақиқатга, адолатга
 Очиқ кўз бирла киргаймиз,
(Ки Завкий орзу этган
 Замон бўлса ажаб эрмас),
Етиб етмишга Эркин
 Навқирон бўлса ажаб эрмас.

1989

ВАТАН ИСТАГИ

Бу ватанда бир Ватан
 Қурмоқни истайдир кўнгил,
Ўзни озод қуш каби
 Кўрмоқни истайдир кўнгил.

Бу Ватан тимсоли бўлса
 Тонг қуёши шуълавор,
Шуълалар қўйнида чарх —
 Урмоқни истайдир кўнгил.

Ул Ватанга байроқ — инсоф,
 Туғи сарҳад мухри — меҳр,
Сарҳад узра соқчидек
 Турмоқни истайдир кўнгил.

Ким бу тупроқ қадрин истар
 Айламоқ тупроққа тенг,
Кўзига тупроқ билан
 Урмоқни истайдир кўнгил.

Ул Ватан елканларини
 Маърифат уммонида
Қиблаи имон сари
 Бурмоқни истайдир кўнгил.

Бас, етар ёлғон саодат,
 Ёлғон эрк, ёлғон ватан,
Хуррият завқини чин
 Сурмоқни истайдир кўнгил.

Кутлуғ истиклол кунда,
Эй Ватан, бағрингда шод
Эркин ўғлонинг бўлиб
Юрмоқни истайдир кўнгил.

1990

ҲИЖРОН ҚУШЛАРИ

Тарки юрт этган хазон
Фаслидаги қушлармикин?
Ё қиров тушган бошим
Ташлаб учар хушлармикин?

Қуш каби парвоз тилар кўнглим,
Ки анда бир умид
Ёр сайёдим сочини
Дом этиб ушлармикин?

Мулки ҳинд оғушидир
Қушлар хаёлида бу дам
Ё хаёлимда каро кўз
Очган оғушлармикин?

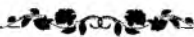
Тўлдириб осмонни ҳижрон
Қушлари учмоқдалар.
Воҳ, улар қушлармикин,
Ё мен кўрар тушлармикин?

Бош олиб мулки фанодин
Кетгучи жонларми ё
Тарки юрт этган хазон
Фаслидаги қушлармикин?

1990

ҚИЛУРМАН ТАВБАЛАР

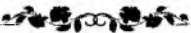
Қилурман тавбалар, гарчи
Тазаррулик гуноҳим йўқ.
Гуноҳим йўқлигига лек
Нетай, исбот, гувоҳим йўқ.
Эшитмас эл фифонимни,
Келар олмоққа жонимни,
Олурга лек ёнимни
Менинг бир хайрихоҳим йўқ.
На сўз дерман очиб оғиз,
Забонсиз, кимсасиз, ёлғиз —
Келиб чўқдим қошингда тиз
Бўлак сендин паноҳим йўқ.
Ишончинг — менга ризқу рўз
Забун ҳолимга солгин кўз,
Тўқарга ёш, деярга сўз
Ҳам оҳ тортарга оҳим йўқ.
Бу бандангда хатолик бор,
Хатолик — жонфидолик бор,
Шу боис кўп жудолик бор,
Гадолик бору жоҳим йўқ.
Қаро қошингга бўлмай зор,
Қорайгувчи не шомим бор?
Юзинг ёд этмайин зинҳор
Оқаргувчи сабоҳим йўқ.
Бу сарсон йўлда беҳамроҳ,
Тополмам манзили дилхоҳ,
Муҳаббатдан бўлак, биллоҳ,
Илоҳим, саждагоҳим йўқ.

Бу оламдан узиб кўнгил,
Ўниб кетсам, вужудим кул,
Унар ишқ боғида бир гул
Бу кулдан, иштибоҳим йўқ.

1991

КЕЧИР, Ё РАБ!

Менга тош отди бир жоҳил,
Кечир, ё раб, кечирдим мен,
У қулдир, бандаи ғофил,
Кечир, ё раб, кечирдим мен.

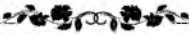
Жаҳонда фитналар бордир,
Адолат гоҳи ночордир,
Адолат қил, ўзинг одил,
Кечир, ё раб, кечирдим мен.

Ёмон бўлдим, ёмон бўлдим,
Хато ўққа нишон бўлдим,
Хато қилган эмас қотил,
Кечир, ё раб, кечирдим мен.

Гуноҳидан ўт ул жоннинг,
Сўзига кирди шайтоннинг,
Кўнгил алданмоға мойил,
Кечир, ё раб, кечирдим мен.

Тутарман ул синиқ одам
Синиқ имонига мотам,
Дилига эътиқод жо қил,
Кечир, ё раб, кечирдим мен.

У ҳам, мен ҳам қиёматда
Турармиз лол хижолатда,

Бўлиб даргохингга дохил,
Кечир, ё раб, кечирдим мен.

Кечир, янглишмаган ким бор,
Менинг ҳам кўп гуноҳим бор,
Одамзод асли нокомил,
Кечир, ё раб, кечир, ё раб!

1991

КЕРАК БЎЛСА

Мен бор, сенга бир ҳақгўй —
Девона керак бўлса,
Йўқман, тили қанд нодўст
Парвона керак бўлса.

Истарми сафо кўнглинг,
Бор унда саройларга,
Кел бунда, эсанг дардлик,
Ғамхона керак бўлса,

Ҳамдам ўзим, эй ошно,
Малҳам сўзим, эй ошно,
Икки кўзим, эй ошно,
Ҳайрона керак бўлса.

Бергум на керак сенга,
Жон сенга, юрак сенга,
Зардобга тўлиб кетган
Паймона керак бўлса.

Боғимни макон этган
Эй сиз гала бойкушлар,
Кўксимга қўнинг, Сизга
Вайрона керак бўлса.

Вайрон чаманим водий,
Кўксимда унинг доди,

Фарёдга кулофинг оч,
Фарғона керак бўлса.

Найлай, бу оғир сўзлар,
Кувманг мени, эй дўстлар,
Окиллар аро битта
Девона керак бўлса.

1991

ШЕЪРИЯТ

Сен эй умрим наҳоридан
Азизу ошино менга,
Сахар чўлпонидек жозиб
Сочибдирсан зиё менга.

Ҳаёт ичра ҳаёт бўлдинг,
Қанот бўлдинг, нажот бўлдинг,
Кетурдинг ҳам сафо менга,
Етурдинг ҳам жафо менга.

Сехрли май узадинг сен,
Дилим тинчин йўқотдинг сен,
Мени ўтларга отдинг сен,
Бу не ғайбдин жазо менга.

Ёниқ жоним аро жонлар
Қилур фарёду афғонлар,
Мудом кўксимда исёнлар
Бўлибдир юз бало менга.

Дилим чарчаб хатолардан,
Эл ичра можаролардан,
Қочар бўлсам, низолардан
Яна сен ошино менга.

Ҳимоятсиз замон ичра
Халоскор бўл бу жон ичра,

Вафо қилмас жаҳон ичра
Ўзинг қилғил вафо менга.

Ўтар гавғоли бу онлар,
Келар осуда давронлар,
Закий эркин ғазалхоилар
Берар бир кун баҳо менга.

1991

ТУРК ГЎЗАЛИ

Гуллар ичида гулмиди, райхонмиди, жамбул,
Ё жамбулу райхону гул узгучи санам бул.

Валлох, бу санам, одам эмас, неча сўз айтсам,
Одам дея бир бокмади, э воҳ, не одам бул?

Чакмоқ каби бир лаҳза насиб этди висоли,
Энди менга ёр турк гўзали хажрида ҳам бул.

Излаб неча кун шахрида овора бўлибман,
Истанбул эмас, ошиқ учун жонга ситам бул.

Шул ёшда ёниб севгини назм этса не айбким,
Эркин юраги ишқ ўтида куйгучи шам бул.

1992

СЕВГИ КЕЛСА

Севги келса қадди ё ҳам ёш бўлур,
Севгисиз жонона ҳайкалтош бўлур.

Меҳри йўқ дилдорни кучма, тошни куч,
Тош сенга малҳам бўлур, сирдош бўлур.

Севги фаслида тикандан гул унар,
Севги кўйида шамол фаррош бўлур.

Кўнгли ётлар базми жамшиди — азоб,
Ёр билан бўл, қум есанг ҳам ош бўлур.

Чин муҳаббат минг жафога дош берар,
Лек хиёнатга у бебардош бўлур.

Бевафоликни яширсанг, ер кўмар,
Лекин осмонларда бир кун фош бўлур.

Гурбат ичра ботди мағрибга куёш,
Уфқ эмас гулранг, бу қонли ёш бўлур.

Ишқ йўлин фирдавс йўли деб англагил,
Пок дилинг, Эркин, бу йўлда бош бўлур.

1992

СИР АЙТАР ҒУНЧАГА ҒУНЧА...

Сир айтар ғунчага ғунча,
Кўнгил кўнгилни англайдир.
Кабутарни кабутар ўпгаю
Гул гулни танлайдир.

Мисоли икки юлдузни
Қўшар тақдир йигит, қизни,
Агар ёр англамас бизни,
Илож не, шўр бу манглайдир.

Чаманлар ичра ранг танлаб,
Паривашлар бўяйдир лаб,
Менинг ёрим лабин, ё раб,
Юрак қонимга ранглайдир.

Қоши ҳам ўсмадан зангор,
Дема зангор, эрур зангбор,
Нечукким қон тўкиб хунхор
Қиличлар бўйла занглайдир.

Ғаму хажру жафоларда
Ёнар булбул наволарда.
У булбулмас, самоларда
Менинг додим жаранглайдир.

1993

БИЗ АНГЛАМАГАН ЖАҲОН ЭКАН ИШҚ

Ошиқлик иши ёмон экан-ку,
Ошиққа балойи жон экан-ку.

Ишқ ханда бўлиб кўнгилга киргач
Кўнгилда тўла фиғон экан-ку.

Васлида қувончи ошиқоро,
Ҳижронда ғами ниҳон экан-ку.

Ишқ дарду азоби, ҳажри бир ён,
Рашк оташи бир томон экан-ку.

Аввалда жаҳон кўзингга гулшан,
Охирда ва лек хазон экан-ку.

Ишқ олами ўзга олам эркан,
Биз англамаган жаҳон экан-ку.

Кўнгилни бериб қўйибмиз осон,
Ёр севмаганинг осон экан-ку.

Ҳар неки ёнар, замонки сўнгай,
Ишқ оташи безамон экан-ку.

Бор бўлсин омон у беомоним,
Дарди била жон омон экан-ку.

Боғландим ўз ихтиёрим ила,
Эркин бўлишим гумон экан-ку.

1994

МЕНДА БОР ИШҚ ИЧРА ҒАМ...

Менда бор ишқ ичра ғам,
 Ҳажр ичра дард ул ойда йўқ,
Дардни дард билмас кишига
 Сўзламоқдан фойда йўқ.

Кўз ёшим кўрганда сой ҳам
 Шарқираб кулса не тонг,
Бор менинг кўксим аро
 Тошқинки, ҳеч бир сойда йўқ.

Дард билан қормиш илоҳим
 Лойимиз тақдир азал,
Ўзга дардин англамоқ лек
 Биз қорилган лойда йўқ.

Олам аҳли ичра дилдош
 Излама, кезма жаҳон,
Зарга зор хар ерда бордир,
 Зорга зор ҳеч жойда йўқ.

Майли, зар сизларга бўлсин,
 Менга зор ишқ ичра бас,
Бу хазинам аҳли дунё
 Ичра ҳеч бир бойда йўқ.

1995

ЖУМАДАН ҚОЛГАН ОДАМ

(Бидъат тарихидан бир лавҳа)

Бу сизга бир хикоя:
Чорак аср муқаддам
Ўсал ётар эди чол,
Сўнар эди мисли шам.
Узоқ-яқин қариндош
Атрофида бўлиб жам
Видо айтар эдилар
Қадлар эгик, кўзлар нам.

Кеча соппа-соғ эди,
Эй, воҳ, қисмат экан-да,
Ажал бўғиб турибди
Оғзи ошга етганда.
Фалак иродаси шу,
Не қилсин шўрлик банда,
Азал тақдир буйруғи
Баробар ҳаммага ҳам.

Ҳа, ўлмоқ бор муҳаққак
Ҳар кимсанинг бошида,
Лекин ўлмоқ савоб-ку,
Пайғамбарнинг ёшида.
Яна эрта жума кун
Тургай меҳроб қошида,
Яхши кундан буюрди,
Мўмин эди ва хотам.

Кампир таҳмонни очди,
Кафанликни олдилар.

Эркакларга тўн, белбоғ
Ахтаришиб қолдилар.
Катга уй ўртасига
Ўликка жой солдилар.
Ховлию эшик олди
Супурилди зап шинам.

Қори почча келдилар
Дарбозадан йўталиб.
Ювғучи хозир бўлди
Бўйрасини кўтариб.
Амма самовар қўйди
Тарашани тутатиб.
Тонгдан тумонат келса
Шошиб қолмаслик — шу ғам.

Қазноқдан чиқарилди
Маъраканинг уни ҳам,
Тугиб қўйилди тайёр
Домланинг тугуни ҳам.
Белгиланди ҳаттоки
Йигирманинг куни ҳам,
Ҳамма нарса бадастир,
Фақат битта ўлик кам.

«Пуховой» рўмол билан
Хола боғлади белин,
Хабарлашга бошлади
Ҳар ким ўз уруғ — элин.
Жанжаллашиб ҳам олди
Ўртада икки келин,

Алам ўтган ҳиқиллаб
Йиғлар эди: «Вой, додам!»

Ҳеч кимсанинг иши йўқ
Дардга мубтало билан.
Қизлар сандиқ билан банд,
Кампирлар дуо билан.
Бир вақт тунни уйғотиб
Чинқириқ садо билан
Чироклари пирпираб
Келиб колди «Тез ёрдам».

Ҳамма суюниб кетди,
Деб ўйларсиз, бор бўлинг!
Ён қўшни Жаннат биби
Докторнинг тўсди йўлин,
Тўнғич қиз доно бўлиб,
Тутди хамшира қўлин:
«Игна санчиб қийнаманг,
Тайёр ётибди отам.

У доим оз оғриғу
Осон ўлим тиларди.
Бобомдек олтмиш учда
Ўлишини биларди.
Айниқса жума кунни
Қўп илтижо қиларди,
Муроди хосил бўлди,
Оёқ чўзсин хотиржам».

Доктор қулоқ солмади,
Бўш келмади хамшира,

Бўш келмади, ноль учга
Хабар қилган набира.
Липиллаб турган у шам
Шу тун бўлмади тийра,
Ўсал кўзини очди,
Жумадан қолди мотам.

Эрталаб икки ўғил
Ишга кетди сўппайиб,
Девор тагида тобут
Қолаберди дўппайиб,
Юрганча юраберди
Икки келин хурпайиб.
Жанжалнинг боисини
Икков ҳам айтмас, дам-дам.

Яна кўп жума ўтди,
Ой-йиллар ўтди қатор,
Саксон саккизга борди
Ўлдига чиққан бемор.
Ҳар ёшига бир таноб
Боғ ўстирди мевазор.
Юзни мўлжаллаб турар
Жумадан қолган одам.

Набиралар сони ҳам
Юзга борди, чамаси,
Ҳар жума чол уйида
Йиғилади ҳаммаси.
Келар докторни қувган
Хонадоннинг аммаси,

Кулиб-кулиб эслашар,
Хар жума бўлар байрам.

Мана, яшаб юрипти,
Умри экан зиёда.
Уни ўлди деганлар
Кўплари йўқ дунёда.
Жаннат биби жаннатга
Кетди бултур жавзода,
Қорини ўн йил бурун
Олиб кетган зотилжам.

Бақар йили тупроққа
Қўйган гўрков дўстини,
Чол ўзи тўғраб берган
Йил ошининг гўштини.
Қадрдондан ёдгор деб
Ўз қабрининг устини
Гул қилиб, тиклаб қўйган
Кичкина сағана ҳам.

Чол айтар, олтмиш уч не,
Саксон саккиз нимадир,
Умр гўё дарёдан
Сузиб ўтган кемадир.
У соҳилга етмоқ бор
Пайшанбадир, жумадир,
Лекин жадаллаштириш
Бунда не керак, бўтам?

Шошманглар, у дунёни
Кўрдим, унча ёқмади,

Равзаи Фирдавс ичра
Оби кавсар оқмади.
Кампирим дуруст экан,
Хурлар менга боқмади.
Аразладим, қайтвордим
Тўғри келмади Эрам.

Болаларим, сўнги гап:
«Ўтиб қолсанг, ёт қуймас,
Бир-бировни авайланг,
Ўлган билан ер тўймас.
Энди сиз ўлтиринглар,
Мен ҳавода бир нафас...»
Деру ўрнидан туриб
Боғ сари қўяр кадам.

1987

ЭСКИ ҲАММОМ, ЭСКИ ТОС

Қайта куриш хусусида
Олам узра жарангос,
Давраларда баҳслар қизғин,
Баҳсларда зўр эхтирос.
Кўп орзулар топди ҳаёт
Кўзгусида инъикос,
Аммо бизнинг томонларда
Ҳали фақат гап, холос,
Ҳаёт эса ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Аввалгидек йил бошида
Йил режасин бичамиз,
«Бажарамиз» қасамини
Яхна чойдек ичамиз.
Сўнг ўн бир ой сусткаш умр
Дарёсида кечамиз,
Йил сўнгида: «ҳайда-ҳайда»,
Ой сўнгида: «бос-ҳа, бос!»
Қоидамиз ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Биз мажлиссиз яшолмаймиз,
Мажлисга ҳам план бор,
Мажлис дема — жанггоҳ! Сени
Пийпалашга гилам бор,
Содда бўлма, у гиламга
Тайёргарлик билан бор,
Чап беришни, чалишни бил,

Жавоб зарбин ўрган хос.
Ишни бўлса... иш маълум гап:
Эски хаммом, эски тос.

Кимга керак ташаббускор,
Билгувчи йўл-йўриқни?!
Ташаббускор ишни бузар
Кутмай юксак буйруқни.
Бизлар эсак — камтар одам,
Қовуштириб қуллуқни,
Жим турамиз, биламиз-да,
Жим туришга бор асос.
Бизга асли жуда мақбул
Эски хаммом, эски тос.

Қандай асос, дерсиз. Раҳбар
Сўзи доим сўз бўлган,
Унга «қарши», «бетараф» йўқ,
Овоз доим юз бўлган,
У истаса икки беш қирк,
Икки ўн тўққиз бўлган,
Тарихга бок, раҳбарингни
Шаҳаншоҳга қил қиёс,
Аъёнлару гумашталар...
Эски хаммом, эски тос.

Кимки баланд учмоқ бўлса,
Бўлса хам у отамиз,
Асло парвоз қилдирмаймиз,
Оёғидан тортамиз,
Амаллаймиз, бўйнига бир

Маломатни ортамиз.
Деймиз, сени биз эхтиёт
Қилмоқдамиз, Мирғиёс,
Баланд учма! Тинч сенга шул
Эски ҳаммом, эски тос.

Бозоримиз ўша бозор,
Олой, Эски Жўвамиз,
Мақол ўша, пул бўлса гар
Чангалдадир шўрвамиз.
Бир тўрва пул билан тушсак,
Тўлиб чикмас тўрвамиз.
Баракалла, эпчил йигит,
Қандингни ур, Мирваққос,
Касбинг ўша, нафсинг ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

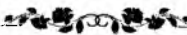
Дўконимиз ўша дўкон,
Унга ҳам ҳеч ривож йўқ,
Пул чангаллаб, кўнгилдаги
Мол топишга илож йўқ,
Турмуш дерлар, бола-чақа,
Кимда ҳам эхтиёж йўқ,
Ҳар юлғичга қуюқ салом,
Ҳар ўғридан илтимос.
Холатимиз ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Содда, мўмин одамлармиз,
Кўнгилда йўқ киримиз,

Олам хайрон, англолмас не
Бу юввошлик сиримиз.
Биз жим турдик, ўлди Орол,
Битди Аму, Сиримиз,
Авлодларга қолар бўлди
Заҳарланган ер мерос,
Дод фарёддан не наф, амал —
Эски ҳаммом, эски тос.

Фарзандларни биз не учун
Келтирамиз дунёга
Ақлу қалбин, умру бахтин
Тўлдирмасак зиёга?
Туғдирмоғу туғмоқ биздан,
Қолган умри худога.
Яна бахтли болалиқдан
Солурмиз айюҳаннос.
Нахот, бўлгай эртамик хам
Эски ҳаммом, эски тос.

Хўп иш бўлди, ўзбекмас деб
Айтдик Ибн Синони.
Гар мўъжиза тирилтирса
Ул табаррук сиймони,
Болаларнинг ўлиmidан
Қирқ газ сакраб имони,
Дерди, наслим, билмадим ё,
Папуасми, эскимос.
Гаплар ошкор, ишлар эса
Эски ҳаммом, эски тос.

Бизга ишдан ҳеч гапирманг,
Гап сотишга устамиз,
Юк тортишмас, бировларга
Юк ортишга устамиз.
Ўлганларнинг орқасидан
Тош отишга устамиз,
Тиригида деймиз фақат
Пайғамбарлик сизга хос.
Ялтоқилик ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Дилимизда гапимиз кўп,
Айтган билан битмайди,
Лекин дардлар чорасига
Гапнинг ўзи етмайди.
Бундан буён аравада
Жим ўтириш кетмайди,
Йўкса, тарих бир кун биздан
Олажакдир алқасос,
Насибамиз бўлгай мудом:
Эски ҳаммом, эски тос.

1988

УЯТЧАНЛИК

Бу калтис дард,
Зийрак бўлинг,
Белгилари аёндир:
Бош сал эгик, қўл кўкракда,
Тил чучук, юз алвондир.

Уларга кўп дуч келганман,
Кўнглим дархол сезади.
Уятчанлар одоб билан
Юрагимни эзади.

Мана, унга қаранг!
Хушрўй,
Мўмингина боладир.
Порахўрмас, қўлингизни
Қайтаролмай оладир.

Дўкандор ҳам кўп уятчан,
Қизил қоғоз қасдида
Бош кўтармас.
Икки кўзи
Пештахтанинг остида.

Бу — отадир,
Аслида у
Оталикка яролмас.
Дада, дея чопиб келган
Боласига қаролмас.

Хамкасбим бор —
Соҳиб зиё,
Эл дардини туёлган.
Лекин ҳақ сўз айтмоққа у
Катталардан уялган.

Бу амалдор кўтарилган
Кимларгадир суялиб.
Трамвайда юрмайди ҳеч
Халойикдан уялиб.

Унга сира иш тушмасин,
Бағринг қонга бўялар.
«Хўп» дегани тортинади,
«Йўқ» дегани уялар.

Мулойим зот сеҳргардир,
Нақд қурбони бўласиз.
Кулиб туриб пичоқ урса,
Раҳмат айтиб ўласиз.

Уятчанлик эга шундок
Киши билмас қувватга.
Бир уятчан бутун элни
Қўя олар уятга.

Биз улардан кулсак, ичда
Улар биздан кулади.
Бу касални йўқ қилмасак
Жуда уят бўлади.

1988

* * *

Амалдорлар талашиб ўрин,
Бир-бирининг қуритар шўрин.

Тентак бермай тентакка тўрин,
Қуритади тентакнинг шўрин.

Шахматчилар излашиб зўрин,
Бир-бирининг қуритар шўрин.

Олим топиб олимнинг гўрин,
Касбдошининг қуритар шўрин.

Қассоблар-ку ҳаммадан бурун
Танишининг қуритар шўрин...

Шоирлар-чи? Бериб қалб кўрин,
Шеър ёзмоқнинг ўрнига, кўринг —

Ўлмай туриб талашиб гўрин,
Бир-бирининг қуритар шўрин.

1988

ҚИСМАТ

Ширин бұлсанг, ялаб адо қилурлар,
Аччиқ бұлсанг талаб адо қилурлар.
Юрагингда оташ бұлса, беомон
Ўз ўтингга калаб адо қилурлар.

1989

ШОҲЛАР ОРЗУСИ

Амал тегмаганлар ичидан бўзлаб,
Мартаба завкини тотсам, дер экан.
Амалга минганлар юксакни кўзлаб,
Қадамни каттароқ отсам, дер экан.

Сардор вазирликни ҳар кун туш кўриб,
Вазир илож топса шоҳни ўлдириб,
Ярим кун бўлса ҳам тахтга ўлтириб
Шон-шавкат ганжига ботсам, дер экан.

Шоҳ нима истайди, унга нима кам?
Улус ғавғосидан боши тўла ғам,
Тинч кулба бўлсаю ёвғон ичсам ҳам
Бирор дам хотиржам ётсам, дер экан.

1990

ШУМ БОЛА

Шундоқ деди, қуллуқ қилиб,
Гапни қўйиб жойига
Янги замон Шум боласи
Янги замон Бойига:

«Қошингизга яна келдим,
Қулоқ солинг, Бой ота,
Сидқи дилдан хизмат қилай,
Ишга олинг, Бой ота.

Фазилатим қўпдир, яна
Айбимни ҳам айтганман.
Лекин энди янги замон,
Мен ёлғондан қайтганман.

Чунки энди ёлғонни ҳеч
Айбгина деб бўлмайди.
Алдаганни бало урмас,
Алданган ҳам ўлмайди.

Шарт эмас Шум бола бўлиш,
Ёлғон буқун осондир.
Газет тўла, китоб тўла,
Мажлис тўла ёлғондир.

Битта йиғин — Котибият,
Битта йиғин — Раёсат.
Ёлғон энди давлат иши,
Ёлғон энди Сиёсат.

Ийнайкейин демай туринг,
Қулоқ солинг, Бой ота.
Сидқи дилдан хизмат этай,
Ишга олинг, Бой ота.

Ўн кишилиқ меҳнат қилиб,
Парча нонга тўяман,
Бир айбим бор, фақат баъзан...
Рост гапириб қўяман».

Бой отанинг жаҳли чиқди,
Деди, кўнглим зормиди?
Ёлғонингга чидаб эдим,
Рост гапинг хам бормиди?

Йўқол, сени ишга олсам
Хонавайрон бўламан.
Ёлғонингдан омон қолдим,
Рост гапингдан ўламан!

Ғазаб билан ҳассасини
Қўлга олди Бой ота.
Янги замон Шум боласин
Қувиб солди Бой ота.

1991

БИЗЛАР АРРА ТОРТМОҚДАМИЗ

Бизлар арра тортмоқдамиз,
Аррамининг тиши йўқ.
Нега арранг тиши йўқ, деб
Сўрайдиган киши йўқ.

Чунки бизлар анойимас,
Пишиб кетган кўзимиз.
Арра тушган ўша шохда
Ўлтирибмиз ўзимиз.

1991

ОФРИҚЛИ САВОЛЛАР

Чойхонада ошхўрликни бахт деб
билган оғайни,
Шу бир кунлик халоватни нақд деб
билган оғайни,
Қумурскадек тирикликдан ўзга ғами
бўлмаган,
Дил олами, ишқ олами, руҳ олами
бўлмаган,
Имонни ҳам, виждонни ҳам қурбон
қилган халқум деб,
Сени хаёл қилдимми мен куйганимда
халқим деб?
Эл мулкани бир чеккада тинч кемириб
ётган зот,
Беш тийинга қадрини ҳам, халқини
ҳам сотган зот,
Кўкрагида на ҳиммату на ғайратдан
асар бор,
Юрагида на орият, на шавқ бор,
на қадар бор,
Умрида ҳеч қилган эмас мулкдан ўзга
бир ният,
Сени дея тиладимми юракларга хуррият?

Эй, кўнгилда можаролар орзу қилиб
ётган жон,
Тангринг — амал, мартабадир,
пайғамбаринг — шухрат, шон.

Бу давлатга ўт қўясан, йўқотасан
хилқатдан,
Гар ҳокимлик тегар бўлса сенга янги
давлатдан.
Қуруқ гапдир сенга Ватан, халқу озод
истикбол,
Сенинг учун истадимми юртимга мен
истиклол?
Мудом кураш азобини фидойилар
кўрганлар,
Инқилоблар хосилини муттаҳамлар
ўрганлар.
Сиз ҳам бугун панадасиз, жангга бизни
қайрайсиз,
Биз бу жангда шаҳид бўлсак, аввало, сиз
яйрайсиз.
Ғофил халқим! Тингларманми сенинг
наъра — унингни,
Кўрарманми зулуклардан озод бўлган
қунингни?

1991

БУ ЗАМОН ҒАЗАЛИ

Тиллашибдир бўри бирла тозилар,
Бирлашибдир ўғри бирла қозилар.

Не деб айтар ул баобрў анжуман?
Қўл кўтарсин ушбу холга розилар.

Зўр баходирмиз, жасорат биздадир,
Пашша қонин тўккан эй мард ғозилар.

Биз чунон хизматга белни боғладик,
Борми ҳиммат ўлчагич торозилар?

Бизга нелар дер халойиқ бу замон?
Нелар айтар келгуси ҳам мозилар?

Мен ғазал ёзмоқчи эрдим, не қилай?
Бу замон тарихга шундоқ ёзилар.

1991

ТУШ

Бир ой бўлди,
Такрор-такрор
Мен бир хил туш кўраман,
Тушларимда мудраб юрган
Эл ичида юраман.

Улар билан
Мен ҳам мудраб
Аста кадам судрайман.
Бу — туш, дейман,
Уйғон, дейман,
Уйғонолмай мудрайман.

Ҳар тун шу ҳол,
Фалак берган
Бу не бало қийноқдир!
Эй худойим,
Эй худойим,
Кечанг бунча узоқдир?!

1991

САВАҒИЧ

Савағич пахтага

Дейди:

— Қалайсан?

Қўлимга тушдинг-ку,

Шошмай тур, сени...

Савағич!

Пахтани нега савайсан?

Пахтада не гуноҳ?

Савала мени!

Пахтанинг тани оқ,

Юмшоқ бадани.

Нозик-ниҳол экин,

Шафқатинг қани?

Ахир менинг юртим

Пахта ватани,

Пахтада не гуноҳ?

Савала мени!

Кеча беҳи эдинг,

Қуридинг, сўлдинг,

Қиркилдинг, йўнилдинг,

Савағич бўлдинг.

Сен бунга пахтани

Айбдор деб билдинг,

Пахтада не гуноҳ?

Савала мени!

Боғ-роғлар кесилса,

Пахтадами айб?

Яйловлар бузилса,
Пахтадами айб?
Гўдаклар эзилса,
Пахтадами айб?
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Куни кеча эди...
Сулув келинчак
Соянгда қурганча
Рангин беланчак
Бола аллаларди...
Сўлди у чечак...
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Қўш хивич, чийиллаб
Ғазабкор, хунхор,
Бечора пахтага
Еткурма озор.
Сувинг ичган бўлса
У сендан ночор,
Пахтада не гуноҳ,
Савала мени!

Гарчи шеърда номи
Олтину маржон,
Турупдан бекадр,
Шолғомдан арзон.
Дехқон шу арзонга
Йил бўйи сарсон,

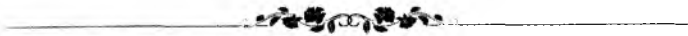
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Мени ур, пахтани
Қуйлаган менман.
Эртаю кеч уни
Ўйлаган менман,
Оламга мақтаниб
Сўйлаган менман,
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Уни мадҳ этмоқнинг
Моҳири ўзим,
Мадҳимга ишондим
Охири ўзим,
Турғунлик даврининг
Шоири ўзим,
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Элим бурч деганда
Пахтани билган,
Зарур бўлганида
Кўрпадан шилган,
Битта чаноқ учун
Одам отилган,
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Жони сабил бўлган
Инсонлар учун,
Етимлар кўксига

Фигонлар учун,
Афсус, надоматлар,
Армонлар учун
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Кўракдек офизни
Юмармиз ҳар дам,
Очмасам чаноқдек
Дилни энди ҳам
Мен нечук шоирман,
Мен нечук одам?
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

1988

ХАЛҚ НОИБЛАРИГА

Сизни халқ танлади,
Қилмади суюк,
Балки елкангизга юк ортди буюк.
Сайлаб олди мардлар ичра мардини,
Адо қиласизми мардлик шартини?
Эртага чиққан чоғ баланд минбарга,
Айта оласизми юртнинг дардини?
Азалий одатни қиласизми ё,
Ялпи кўл кўтариб келасизми ё?
Ноиблик нишонин таққач кўкракка,
Қулоқ солиб кўринг бир бор юракка.
Ул юрак тубида эл ғамидин ғам,
Доғидин кўнгилда доғингиз борми?
Агар керак бўлса Президентга ҳам
Эътироз қилмоққа чоғингиз борми?
Айни жасоратни кутар муҳаққак
Сизга умид билан овоз берган халқ.
Хўп деб қайта берманг, нега, деб айтинг,
Биз ҳам иззат нафсга эга деб айтинг.
Ҳиммат билан туринг, бор денг арзимиз,
Тўлаб кўяйлик денг бўлса қарзимиз.
Дўстликнинг шартига риоя бўлсин,
Ҳеч ғубор тушмасин дил кўзгусига.
Камтар улушимиз, айтинг, кўйилсин
Жаҳон бозорининг тарозусига.
Не бу жаҳон узра солмак кўпкари
Шарт эса кетмаслик қозикдан нари.
Асли инқилобдан не эди мақсад?
Йўқсилликми абад, хорликми абад?

«Йўқсиллар, бирлашинг» деб хайкирган он,
Нахот, йўқсил бўлсин дедик бу жаҳон?
Феълимиз шунчалар торми деб сўранг,
Бу мулкнинг эгаси борми деб сўранг!
Сиз ёлғиз ўзбекнинг дардин айтмангиз,
Азага боргандек йиғлаб қайтмангиз.
Ахир Эстонда ҳам ўша оврикдир,
Рус кишлоғи дарди биздан ортиқдир.
Ерда қиладиган ишимиз кўп, денг,
Ҳадеб отаберманг осмонга тўп, денг.
Тобакай фалакка саройлар қуриб,

Само пойгасида от суражакмиз.
Қултум тоза сувга зор бўла туриб
Заримизни кўкка совуражакмиз?
Тобакай миллиардлар элдан беизн
Ҳарбнинг ариғига оқиши керак?
Бизни босиб олмас капитализм,
Босиб олса, ахир, боқиши керак!
Сизга гап ўргатмак шоир ишимас,
Ҳар бирингиз Арбоб, ҳар бирингиз Шахс!
Дардни айтган билан дил бўлмас халос,
Гапни кўп гапирдик, иш қолди, холос,
Қарорлардан бўлдик, иложлар керак,
Ҳасратлардан тўйдик, ривожлар керак.
Сизни эл танлади,
Қилмади суюк,
Балки елкангизга юк ортди буюк.
Сиз элнинг эгилган қадрин кўтаринг,
Ноиб деган номнинг қадрин кўтаринг.

1989

ИЛЬЗА ХОНИМ

И.Л. Сиртаутасга

Она тилим!
Мехринг бу қадар
Ўртагувчи экан жонимга.
Асир бўлиб лолу мусаххар
Термуламан Ильза хонимга.
Термуламан Ильза хонимга,
Кўзларимга ишонмай хайрон.
Амриқолик хушрўй олима
Сўзлар эди ўзбекча равон.
«Сиаттлга хуш келибсизлар,
Олис юртдан йўл босиб йирок.
Танишинглар, бу йигит, қизлар
Ўзбекчадан олмоқда сабоқ...»
Дастурхонда парварда, пашмак,
Хандон писта, қип-қизил ширмой.
Атлас кийган сулув келинчак
Одоб билан узатар кўк чой.
Мен эс-хушим йиғмасдан ҳали
Қулоғимга дилбар куй етди.
Накамури — япон гўзали
«Тановар»га чарх уриб кетди.
Она юртим!
Мехринг бу қадар
Азиз экан дилу жонимга.
Термулганча лолу мусаххар,
Сўз айтаман Ильза хонимга:

— Минг ташаккур ўзбек элидан,
Яшанг, дунё тургунча туринг.
Илтимосим, шогирдлар билан
Диёримга ташриф буюринг.
Келинг, сизни Она юрт учун
Фидолар бир тинглаб қувонсин.
Бу қувончдан лекин бир умр
Жудолар ҳам тингласин, ёнсин.
Ўз элати меҳридан дилин
Ёт тутганлар сизни эшитсин.
Ўз юртида Ўз она тилин
Унутганлар сизни эшитсин.
Сизни кўрсин жаҳолат, ғафлат
Уйкусида ётган бандалар.
Ўз қадрини унвон, манфаат
Бозорида сотган бандалар.
Амалдор зот ҳамқишлокларга
Ташлагандек баланддан назар,
Чиққан чоғи баланд минбарга
Ўз тилидан қилганлар ҳазар,
Умри ўтиб Ўзбекистонда
Ассаломни билмаганлар ҳам,
Икки оғиз бизнинг забонда
Арзу иншо қилмаганлар ҳам,
Илмдаю маҳкамаларда
Лойиқ унга жой бермай ҳалол,
Ўзбек тилин эски шаҳарда
Бозор тили қилганлар хаёл —
Ильза хоним,
Сизни эшитиб,

Хатоларин билсалар эди.
Андак тилнинг кадрига етиб,
Сал инсофга келсалар эди.
Эй сиз, доно устоз олимам —
Олис юртда мунис йўлдошим,
Сизга эгай подшоларнинг ҳам
Ҳузурида эгмаган бошим.

1989

ИЗТИРОБ

Бетавфиқ рахбарни сўкканим учун
Уч йил ётар бўлсам ётганим бўлсин,
Унинг йўқ обрўсин тўкканим учун
Тўлов берсам борим сотганим бўлсин.

Халқимга қадрингни бил десам агар,
Кураш, ҳақни ошкор қил десам агар,
Бу қутқу аталса давлатга зарар
Қанча азоб бўлса тортганим бўлсин.

Амалдор дер эса, тузум — мен ўзим,
Фармон фармонимдир, сўз менинг сўзим,
Мен бундай тузумдан ўгириб юзим
Тамом жиноятга ботганим бўлсин.

Тифлисида халқ узра танк юборган зот
Шаънин қилар бўлса қонун эҳтиёт,
Ўша зот коммунист бўлса, мен, ҳайҳот,
Фирқа дафтаримни отганим бўлсин...

1989

РАИС ВА ШОИР

Пиллакор раиснинг даъвати ила
Шоир меҳмон бўлгач қишлоққа келиб
Мадҳ ёзди юксак шеър санъати ила
Пиллани тиллага қофия қилиб.

Йил ҳам ўтгани йўқ, меҳмондўст раис
Чорвадор колхозга ўтганин билиб
У қасида ёзди қалби тўла ҳис
Туяни бияга қофия қилиб.

Раис ишдан кетди, у энди собик,
Шоир хабар олмас назарга илиб.
Энди у шеър ёзар услубга содик
Раисни даюсга қофия қилиб.

1989

УЗОҚҚА БОРМАДИК АНДИША БИЛАН...

Узоққа бормадик андиша билан,
Тил топа олмадик ҳамшиша билан.

Одамзодга дўст ҳам ёв бўларкан тил,
Кўприк бўларкан ҳам ғов бўларкан тил.

Олисга етмасдан ўчди унимиз,
Чунки бегонага қолди кунимиз.

Гул бўл, тиканак бўл — чаманингда бўл,
Булбул бўл, қарға бўл — ватанингда бўл.

1989

ЮРАГИНГДА МАКОН ТУТГАН ҚУЛ

Билмам, қандок, не сабаб, қачон
Хаётингга ошно бўлган ул —
Боши эгик, бесўз, беисён
Юрагингда макон тутган қул.

Кимга даъво қилурсан, билмам,
Қайси маслак, қай тузум масъул?
Кетмас бўлиб жой олмиш маҳкам
Юрагингда макон тутган қул.

Исканжадан етим зурриёд,
Қатагондан бева қолган тул,
Кўхна замин қаъридан фарёд
Юрагингда макон тутган қул.

Бургут эдинг, парвози баланд,
Сенга ҳам ёр зулфиқор, дулдул.
Нечук увол мусича монанд
Юрагингда макон тутган қул?

Умр қошу киприк ораси,
Гадоликдан адолик маъқул.
Қуллар ичра энг бечораси
Юрагингда макон тутган қул.

Кел, уйқулик кўзингни оч сен,
Ўз холингдан қаҳ-қаҳ уриб қул.
Шундай қулки, ичингдан қочсин
Юрагингда макон тутган қул.

1991

ТУШУНГАН ОДАМ

Кимга хасрат килсам бағримни ўйиб,
Кимдан юрагимга тиласам малҳам,
Оҳиста елкамга кўлини қўйиб,
Юпатар: сен ўзинг тушунган одам.

Гоҳида аламим сифмай кўнглимга,
Шеър бўлиб тўкилар ва лекин эй воҳ,
Қайга борсам шеърим қайтар кўлимга,
Тушунган одамсан, дунёдан огоҳ...

Хайҳот, дейман, адлинг шуми, эй худо,
Шундоқ чизилганми тархингда олам?
Ногоҳ фалакдан ҳам қайтар акс садо,
Ахир сен тушунган одамсан, болам.

1991

ҚИТЪА

Истасанг тоза кўнгилга кўнмасин
зарра губор,
Пок сўзу пок иш ва пок дил,
пок хаёл бўлмоқ керак.

Жисму жонимга десанг,
бегона бўлсин хасталик,
Ишқ завқу дарди бирлан
хастаҳол бўлмоқ керак.

Қалбга истарсан шифо гар,
бўл ёмон сўздан йирок,
Корвалол ичмоқ керакмас,
кар ва лол бўлмоқ керак.

1991

* * *

Қизим, бахтли кунда дунёга келиб,
Умрим осмонини беаган моҳим.
Қувончим, эрта-кеч ниятлар қилиб,
Дедим, тўйларингни кўрай илоҳим.

Тетапоя юрган чоғларингда ҳам
Меҳр тўла кўзим тикиб бўйинга,
Дедим, юрагимда қолмас эди ғам
Қизалоғим, етсам бахтли тўйинга.

Шукрим, ниятим бўлдию йўлдош,
Иқбол шундоқ кунни насибим этди.
Тўйинга етдим-у, воҳ, шашқатор ёш
Кўзимдан дувиллаб тўкилиб кетди.

Қиз ўстирган ота толеи шудир,
Меҳри риштасини боғлаб жонинга —
Ардоқлаб, эркалаб улғайтгач охир
Меҳмон бўлиб қолар хонадонинга.

Кўнарман, не илож, умринга оқ йўл,
Кўзларим севинчинг ёшига тўлсин.
Дуога қўл очдим, эркама, бахтли бўл,
Янги хонадонинг муборақ бўлсин.

1990

ҚУМУРСҚАЛАР ЖАНГИ

Бир туп олма узра кеча
Жуда катга жанг бўлди,
Бошлар кетди неча-неча,
Неча оёқ ланг бўлди.

Хашаротлар урушгани
Даҳшат экан,
Қарадим.
Охир битта қумурсқани
Ушлаб олиб сўрадим:

— Сўйла,
Нечун бу можаро?
Нимадандир бу нифоқ?
Қумурсқалар аҳли аро
Зўр эди-ку иттифоқ?

Қумурсқавой душманидан
Узиб олган оёқни —
Туфлаб,
Одам тили билан
Тушунтирди нифоқни.

«Асли бизлар
Бир тан, бир жон,
Бир уядан чиққанмиз.
Бир чўп топсак,
Кўрсак бир дон,
Бир кавакка йиққанмиз.

Шу пайтгача бир саф бўлиб,
Не иш қилсак тенг қилдик.
Бугун бир иш сабаб бўлиб,
Уч гуруҳга айрилдик.

Кеча бир гап топди бизнинг
Тунги соқчи — тингчимиз.
Эшитдигу хаммамизнинг
Барбод бўлди тинчимиз.

У тун бўйи бедор бўлиб
Кўкка қараб юрибди.
Унда сонсиз дон сочилиб
Ётганини кўрибди.

Қумурсқалар бугун тонгда
Эшитиб бу хабарни,
Йўлга чикдик ўша онда
Кечиктирмай сафарни.

Аҳд қилганга ёр дея бахт,
Тупроқ ошдик,
Қум ошдик,
Ниҳоят, шу катта дарахт
Танасига тирмашдик.

Мақсадимиз шу нарвондан
Етмоқ эди осмонга...
Аммо бир йўл
Ногаҳондан
Бўлинди уч томонга.

Бир саф йўлни ўнгга бурди,
Бошқа йўлга бокмади.
Бир саф эса чапга юрди,
Ўнг уларга ёқмади.

Мен танладим ўрта шохни,
Энг тўғри йўл менга шул.
Эргаштириб минг хамрохни,
Тик осмонга солдим йўл.

Алхол қанот қоқди дарға,
Ғазаб билан бонг урди.
Ўнгу сўлдан кетганларга,
Қайтинг, дея буюрди.

Сўнг деди:
Биз қумурсқалар
Тўғри йўлдан юрамиз.
Ким шу йўлдан юрмаса гар,
Битта қўймай қирамиз.

Бурғу чалди бизнинг подшоҳ,
Жангга кирдик баробар.
Шундан дарахт бўлди жанггоҳ,
Мозор бўлди саросар».

Диққатимни тортди шу пайт
Қанотли шоҳ қумурсқа.
Учиб-қўниб, у пайдар-пай
Чорлар эди урушга.

Қараб турдим бир нафас тек,
Сўзи қизик кўринди,
Яқин борсам,
Темучиндек
Кўзи қисик кўринди.

Узоқ-яқин тарихларга
Мени хаёл учирди.
Кўп даҳшатни митти дарға
Хотирамга туширди.

Чидолмадим.
Чертки солиб
Йўқотдим бу бадбахтни.
Сўнг
Супурги, оҳак олиб
Оқлаб қўйдим дарахтни.

1977

ЁМОННИНГ СЎЗИ

Сен яхшисан,
Мен ёмондирман,
Сен борсанки, мен омондирман.
Мени қаттол яратган ҳаёт,
Сени қилган ожиз, бенажот.
Сен — ниҳолсан, заволинг ўзим,
Сен — тириклик, мен эса — ўлим.
Кундуз бўлсанг, мен тун бўламан,
Сен бор бўлсанг, бутун бўламан.
Беомонман, лекин омонман,
Чунки сендек мен ҳам инсонман.

Бу оламнинг даргоҳи кенгдур,
Яхшисию ёмони тенгдур.
Қуёш кезиб кўкда саросар,
Нур сочади бизга баробар.
Фақат менинг қўйнимда тош бор,
Бундан сенинг кўзингда ёш бор.
Сен тутгансан қўлингга чирок,
Мен қўйганман йўлингга тузоқ.

Мен ёмонман,
Жуда ёмонман,
Аввалига ожиз илонман,
Омон бўлса бу бошим менинг,
Боис раҳминг — қўлдошим менинг,
Бир кун бўлиб улкан аждаҳо
Бўлажакман қаршингда пайдо.
Шунда ўткир тишларим санчар
Сенинг юмшоқ кўксингга ханжар.

Мен яшайман, гарчи ёмонман.
Чунки мен ҳам бир тирик жонман.
Сололмайсан бошимга соя,
Мендан хужум, сендан ҳимоя.
Дунё иши шу асли, ошнам,
Ёмондан даф, яхшидан чидам.

Сен яхшисан,
Мен ёмондирман,
Сен борсанки, мен омондирман.
Тилагим, сен доим бор бўлгин,
Аммо мендан миннатдор бўлгин.
Мен бўлмасам, эй яхши одам,
Дод деб қочар эдинг дунёдан.

1978

СОҒ ҲАВОНИНГ ФОЙДАСИ

Қирқ йил ҳаёт қурдик
Хотинжон билан.
Қирқ йил бир-бирова
Ёндош, меҳрибон.
Уни «жоним» десам
Ҳаяжон билан.
У мени атайди
Ҳануз «акажон».
Олтмиш беш ёшимда
«Акажон» деса —
Не ажаб, мен ҳамон
Ёшликка ошно.
Ёшликнинг бир сири
Аҳиллик эса,
Иккинчиси — сайр,
Мусаффо ҳаво.
Фақат ўзимизга
Аён сиримиз,
Келишиб олганмиз
Гўшангадаёк —
Жаҳлдан жунбушга
Келсак биримиз,
Ҳавога чиқамиз
Бошқамиз шу чок.
Танга даво экан
Соғ ҳаво, билсам,
Неча қор, ёмғирда
Ивидим, қотдим.
Хотин билан қирқ йил

Яшаган бўлсам,
Қирқ йил соф ҳавода
Кечди ҳаётим.
Шундоқ умр кўрдик
Хотинжон билан,
У мени асради
Соғлом, навқирон.
Уни «жоним» десам
Ҳаяжон билан,
У мени атайди
Ҳануз «акажон».

1981

БУ КЎҲНА ҲАСРАТ

«Ёраб, қандоқ кунга қолдик, бу нечук савдо?
Одамларда на шафқат бор, на меҳру вафо.
Йигитларда одоб йўқдир, қизлар хаёсиз,
Хотин зоти кун ўтказмас бир можаросиз.
Қўйиб берса эл бир-бирин ўяр кўзини,
Овбошилар эса фақат ўйлар ўзини...
Дунё охир, биродарлар, йўқ энди ҳаёт.
Куни кеча тамом бўлди охирги мамонт...»
Қадим аجدод ўкинч билан чўкиб сояга,
Бу сўзларни чўкич билан ёзди қояга.

1981

МАЖЛИС ҚИЛИНГ

Вактингиз бўш бўлса ҳам,
 Бўш бўлмаса, мажлис қилинг,
Кўнглингиз хуш бўлса ҳам,
 Хуш бўлмаса, мажлис қилинг,
Овчилар, сиз отгани
 Қуш бўлмаса, мажлис қилинг,
Ахли бозор, сотгани
 Гўшт бўлмаса, мажлис қилинг,
Ҳеч ҳисобмас, ҳар куни
 Қўш бўлмаса — мажлис қилинг.

Сиз бирор мажлиссиз ўтган
 Кунни кун деб айтмангиз,
Тортингу хомуза,
 Маъруза узун деб айтмангиз,
Ҳамма такрор этса бир гапни,
 Нечун, деб айтмангиз,
Кўкка вовайло қилиб,
 Гардуни дун деб айтмангиз,
Дод демакка сизда
 Товуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Сиз ҳам, эй тафтишчилар,
 Мажлис саноғин текширинг,
Ҳам қарор, кун тартибу
 Хужжат вароғин текширинг.
Нотиқ оғзин текширинг,
 Соме қулоғин текширинг,

Курси тешган нозик ул
Жойда қадоғин текширинг,
Гар жароҳат унда
Қўш-қўш бўлмаса, мажлис қилинг.

Кўрмасин деҳқон дала,
Созанда соз, шоир қалам,
Ишчи ҳам дастгоҳ ёнига
Қўймасин асло қадам,
Очмасин олим китобу
Қилмасин тажриба ҳам,
Кимки гап билмас, билар иш,
Қилсин ўлгунча алам,
Иш биларни ургани
Мушт бўлмаса, мажлис қилинг.

Гар мабодо мажлисингиз
Эртароқ бўлса тамом,
Сизга лозимдир йиғинни
Уйда эттирмак давом,
Хонага минбар ясангу
Юксалинг олиймаком,
Масала қўймоққа уйда
Бир сабаб бўлгай мудом,
Газ қозон ё ванна, ё —
Душ бўлмаса, мажлис қилинг.

Белни боғланг, бу жаҳонни
Тўлдилинг қоғоз билан.
Ўзни алданг, бўлмаганни
Бўлдилинг қоғоз билан.

Иш билан шод этмангиз хеч,
Кулдилинг қоғоз билан.
Ким қоғозбозликни суймас,
Ўлдилинг қоғоз билан.
Ўлмаса у ёки
Беҳуш бўлмаса, мажлис, қилинг.

Сиз агар топқир эсангиз,
На фақат соҳиб суҳан —
Демангиз мажлисни мажлис,
От қўйинг турли-туман.
Гоҳи суҳбат, гоҳи ҳайъат,
Давра денг, ё анжуман,
Лаҳзалик денг, ҳафталик денг,
Не десангиз жону тан,
Номи минг бўлгач,
Фаромуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Вақт ўтар, соат ўтар
Кун ой бўлур, ой йил бўлур.
Ким у ўтган умрига
Қарсак чалур, койил бўлур?!
Фурсат энг олий ҳакамдур,
Доимо одил бўлур,
Барча бир кун ул ҳакамнинг
Ҳукмига дохил бўлур,
Тўплангиз эс-хушни,
Эс-хуш бўлмаса, мажлис қилинг.

1982

ДОНИШҚИШЛОҚ ЛАТИФАЛАРИ

МАТМУСАНИНГ ҚИШЛОҒИ

Донишқишлоқ деган жой
Бордир бизнинг томонда.
Ўша қишлоқ ахлидек
Доно халқ йўқ жаҳонда.

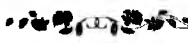
Жўяк тортиб томига
Макка эккан ўшалар.
Калишини перронга
Ечиб кетган ўшалар.

Юз қоп ганчни бир йўла
Сувга корган у ерлик.
Эчкини сартарошга
Олиб борган у ерлик.

Қўриб минораларни
Ўша ерлик улуглар
Деган: «Булар тескари
Туриб қолган қудуқлар».

Томдан бошлаб уй қурмоқ
Бўлиб тиккан ҳавоза,
Девори йўқ ҳовлига
Ўрнатган ҳам дарвоза;

Ойга чиқмоқ йўли бор,
Жуда осон деган ҳам,
Темир йўлни кўтарса,
Тайёр нарвон деган ҳам;

Машинаси бор туриб
Мишиб юрган хачирга,
Хизмат қилган «Волга»си
Эшакка ем таширга;

Пашшага сопқон отган,
Қопқон қўйган чивинга,
Алмаштирган саррофдан
Ўтган кунни индинга;

Ой нурига хум тутиб,
Умид қилган пишлоқдан —
Соҳибхаёл фаришта
Ўша Донишқишлоқдан.

Донишқишлоқ қаерда?
Ўзимизнинг томонда.
Ўша қишлоқ халқидек
Доно халқ йўқ жаҳонда.

Акл кўплик қилса, бош
Ёрилади деб ҳалак —
Бошларига донолар
Кийиб юрар чамбарак.

Содда деманг уларни,
Улар содда бўлмайди.
Кулдирса ҳам сизларни,
Ўзлари ҳеч кулмайди.

У машҳур Алдаркўса,
Калкўсанинг қишлоғи.

Ўзимизнинг қахрамон
Матмусанинг қишлоғи.

Китоб бўлар таърифи,
Ёзса минг бир саҳифа.
Донишқишлок аҳлидан
Тингланг уч-тўрт латифа...

МАТМУСАНИНГ ҚАЛПОҒИ

Қалпоқ олди Матмуса,
Қалпоқ деса — қалпоқдай.
Уни кийиб Матмуса,
Йигит бўлди чакмоқдай.

Ўнта қўйга арзийди,
Ярақлаши бир жаҳон.
Бир қарасанг — сувсардек,
Бир қарасанг — олмахон.

Қалпоқ эмас — эртақ у,
Қалпоқ эмас — тилла тож!
Қўйинг-чи, ресторанда
Ювмаса ҳеч йўқ илож.

Кирдилар, ўлтирдилар,
Буюрдилар арақни.
Доно Матмуса учун
Ичдилар бош қадаҳни.

Қалпоққа тери берган
Сувсар учун ичдилар.

Шундай қалпоқни сотган
Овсар учун ичдилар.

Эсланмаган қишлоқнинг
Итигача қолмади.
Мақталмаган қалпоқнинг
Ишигача қолмади.

Хўп ичдилар ўйламай
Ҳисоб-китоб қилмоқни.
Охирида пул етмай,
Топширдилар қалпоқни.

МАТМУСАНИНГ ЛАГАНИ

Матмусавой шаҳардан
Лаган олиб қайтарди.
Йўл-йўлакай ўй суриб,
Ўз-ўзига айтарди:

Бу лаганни кўтариб
Олиб борсам қишлоққа,
Хотин уни албатга
Идиш қилар пишлоққа.

Тийиб бўлмас ҳеч қачон
Бола-чақа деганни.
Улар пишлоқ талашиб
Синдиришар лаганни.

Шунда излаб чегачи
Мен нотавон бечора,

Қайта келиб шаҳарга
Бўладирман овора.

Машойихлар гапи бор
Иш кўзини бил, деган.
Хар юмушда эртанинг
Ҳисобини қил, деган.

Нима қилсам экан деб,
Бир дам ўйга толди у.
Сўнг лаганни синдириб,
Чегалатиб олди у.

Шундай қилиб, уйига
Қайтди оғзи кулоқда.
Хамма унинг ақлига
Қойил қолди қишлоқда.

МАТМУСАНИНГ ЧАРХПАЛАГИ

Полвон эди Матмуса,
Тўрт фил кучи жам эди.
Қишлоқда энг зўр, аммо
Ақли бир оз кам эди.

Матмусани шундан ҳеч
Кўзга илмас эдилар.
Қўрқсалар ҳам ундан, ҳеч —
Хурмат қилмас эдилар.

Бир кун деди Матмуса,
Шундай кучга эгамен.

Шухратим йўқ эл аро,
Беобрўман нега мен?

От кўтардим тиш билан,
Кулди фақат одамлар.
Арзимаган иш билан
Топди хурмат одамлар.

Мен ҳам ақлим кўрсатиб
Хайрон қилай ҳаммани.
Доно бўлиб бир ўзим,
Нодон қилай ҳаммани.

Бўз ариқда кўп замон
Бор эски бир чархпалак.
Кўрибдики, бир томон
Айланар у гилдирак.

Балки минг йил нарида
Айлангандир шу йўсин.
Матмусанинг даврида
Янгилик бир иш бўлсин.

Турди бир оз ўй суриб,
Юрди шахдам илгари.
Чархпалакни суғуриб
Шартта қўйди тескари.

Бу ижоддан эл дарак
Топди сахар паллада.
Жадал чопар чархпалак,
Лекин сув йўқ далада.

Ўйлар аҳли уламо
Тузатмоқнинг йўлини.
Мағрур турар Матмуса
Белга кўйиб кўлини.

Ким чархпалак косасин
Ялпоқ қилиш керак, дер,
Ким косага осма сим
Қопқоқ қилиш керак, дер.

Дер идроки энг юксак
Қашиб туриб каллани:
— Дарёни сал кўтарсак.
Сал туширсак далани...

— Йўк, иш битмас «сал» билан!
Қишлоғимиз эрлари
Чархпалакни гал билан
Айлантирсин тескари.

— Йўк, кучимиз ожизроқ,
Қийналмасин эл жони.
Тескарига оқизмоқ
Тўғри бўлар дарёни.

Эмиш, ҳамон қилар баҳс
Ўша қишлоқ эрлари.
Чархпалак-чи, сув бермас,
Айланармиш тескари.

МАТМУСАНИНГ ТАНДИРИ

Матмусага бир куни
Хотини: «Хой, эр, — деди.
Ҳаммада бор, менга ҳам
Тандир куриб бер», деди.

Пишиқ эди Матмуса,
Бошга қўйиб қўлини,
Ўйлаб топди энг арзон
Тандир курмоқ йўлини.

Дехқончилик — сомон, жун,
Лой қоришни билади.
Ўзи тайёр қолип-ку,
Нега пул сарф қилади?

Лойни қорди, ишлатиб —
Занг кетмону пақирни.
Сўнг офтобга чўк тушиб,
Болаларни чақирди.

Қийқиришиб болалар
Атрофида чопдилар.
Қорни бўйни аралаш
Лойшувокни ёпдилар.

Бундоқ тандир бўлмаган,
Йўқдир ҳеч бир китобда.
Тандирини Матмуса
Қуритади офтобда.

Қотган сари танда лой,
Ҳар бир мўйи жимирлар.

Чиганок курт сингари
Фақат боши қимирлар.

Кўп кийналди Матмуса,
Мард эмасми — чидади.
Тандир тайёр, энди мард
Ундан қандоқ чиқади?

Пилла ёрар капалак,
Қил суғрилар хамирдан.
Лек Матмуса чиқолмас
Ўзи қурган тандирдан.

Етар етти қўшнига
Унинг нола-хониши.
Маслаҳатга йиғилар
Қишлоқ аҳли дониши.

Ким дер: Э вох, бечора,
Ким дер: Кўринг такдирни.
Баҳс бошланди — масала:
Бутун олмоқ тандирни.

Охир деди бош ҳакам,
Чимирганча қошини:
— Бир чора бор: арраланг
Матмусанинг бошини.

Майли, деди Матмуса,
Рози бўлмай нетайин,
Билмадинглар қадримни,
Ҳамманг жинни, бетайин.

Кессангизлар бошимни,
Мен ниятга етарман.
Бошим олиб бу ердан
Бирор ёққа кетарман.

МАТМУСАНИНГ УЙЛАНИШИ

Сафар қилди Матмуса
Олисдаги шаҳарга.
Ул шаҳарда йўлиқди
Бир хур пари-пайкарга.

Бўйдоқ эди Матмуса,
Узоқ турмай ўйланиб,
Қишлоғига қайтди у
Ул санамга уйланиб.

Ҳеч гап эмас бахт келса,
Айтар омад деб буни:
Уч ой ўтмай жононнинг
Яқинлашди ой-куни.

Ҳамма ҳайрон, ҳамма лол:
«Биз бир йилча кутардик,
Матмусанинг хотини
Чиқиб қолди ударник».

Не экан деб, шошилиб
Зарбдорликнинг бу сири,
Чопиб келди суҳбатга
Донишгазет мухбири.

«Биз ҳам четда эмасмиз,
Биз ҳам шерик меҳнатга»,

Деб Матмуса тиржайиб,
Қўшилади суратга.

Эртасига бу хабар
Тарқаб кетди ҳар ёққа.
Сарлавҳа ҳам чиройлик:
«Илғор ўрнак — қишлоққа».

Хат ёғилар эрлардан:
Ташаббусни қўллаймиз!
Хотинларни тажриба
Алмашишга йўллаймиз!

«Алвон-алвон шиорлар
Пайдо бўлар ҳар жойда:
«Янгиликка — катта йўл!»
«Тўққиз ойни — уч ойда!»

Ҳайъатларда кеккайиб
Яйраб юрар Матмуса.
Биз ундоқ, биз бундоқ деб
Сайраб юрар Матмуса.

Алқисса шу — баъзида
Шундай бўлиб қолади —
Биров қилиб меҳнатни,
Биров обрў олади.

ҚИЗИҚУВЧАН МАТМУСА

Оппоқ қўйлак, янги шим
Кийиб олиб байрам кун,
Уйга қайтар Матмуса
Ширин бўлиб кечкурун.

Қайтар завққа қўшиб завқ,
Ҳам куч қўшиб кучига.
Бир пайт кўрса, аллаким
Симёфочнинг учига —

Қоғоз осиб қўйибди,
Икки қатор ёзиб хат.
Ўқимокка Матмуса
Ҳарчанд қилар ҳаракат —

У томондан қарайди,
Қарайди бу томондан.
Билмай кетса не хат бу,
Чиқа олмас армондан.

Қизиқувчан иштиёк
Унга тинчлик бермасди.
Кўйлакни ҳам аямай
Симёфочга тирмашди.

Чикди, кўрди, ўкиди,
Ким ақлдан озибди?
«Эҳтиёт бўл, симёфоч —
Бўялган», деб ёзибди.

Ўқидию танидан
Чиқиб кетди муздек тер,
Уйга келиб дафтарга
Ёзиб қўйди тўрт йўл шеър:

«Эй, одамлар, билишдан
Ўзингизни тийманглар.
Қизиқувчан бўлсангиз,
Янги кўйлак кийманглар!»

МАТМУСА — РАССОМ

Кўчма музей келибди
Бизнинг Донишқишлоққа.
Эшитди-ю Матмуса,
Шошиб қолди у ёкка.

Кўрди бориб мўйловдор
Қилич таққан зотларни.
У зотларнинг остида
Гижинглаган отларни.

Айниқса, денг, аёллар,
Қараб-қараб олди у.
Боқиб баъзи суратга,
Сурат бўлиб қолди у.

Бири биридан қизик,
Бир-биридан зўр, аммо
Абстракт санъатга
Тушунмади мутлақо.

Деди: шу суратга ҳам
Пул тўлашар, ҳойиахой.
Демак, рассом иши зўр,
Демак, рассом жуда бой.

Деди: Санъат ким учун?
Санъат ҳамма учунми?
Мен ҳам энди бу ишда
Синаб кўрай кучимни.

Қатъиятли — Матмуса,
У офзига сўз олди.

Уйга келиб сандикдан
Пайтавалик бўз олди.

Тоғорага ранг қорди,
Бўлсин учун созгина,
Қўшди тарнов сувидан,
Қўй кийидан озгина.

Қўлчўпни сиз сўраманг,
Топқирликдан камоли —
Гулдек мўйқалам бўлди
Эчкисининг соқоли.

Толдан ёғоч кесди-ю
Чорчўпни ҳам болади.
Сўнг у турфа матога
Турфа рангни чаплади.

Қарабсизки, расм тахт,
Шартта қўйиб имзони,
Олиб келди музейга,
Лол қилгани дунёни.

Кўринарли жой топиб,
Осди уни деворга,
Аллақандай «изм» деб
Ёзиб қўйган қаторга.

Эртасига келдилар
Мутахассис ходимлар.
Яъни, ўша «изм»нинг
Пири бўлган олимлар.

Қарадилар, кўрдилар.
Ҳеч тиш ўтмас англарга.

Ким дер: Кўринг услубни.
Ким дер: Қаранг рангларга.

Бу Фарбдаги зўр усул
Антирасм, дер биров.
Примитивизмда
Янги оким, дер биров.

Хуллас, кўчма музейдан
Бу сурат ҳам жой олди.
Матмусага пул чиқиб,
Битта саман той олди.

Эй, ёронлар, борсангиз
Лондон, Париж, Румога,
Музейларда бир қаранг
Ўша таниш имзога.

Жилва қилиб ўзгача,
Бўй таратиб турибди.
Матмуса чизган сурат
Дунё кезиб юрибди.

МАТМУСАНИНГ ДУТОРИ

Матмуса қўй сотгани
Шахарга келиб қолди.
Қайгишда битта қўйнинг
Пулига дотор олди.

Уйга келгач, йўлакка
Боғлади-ю отини,
Завқи сифмай юракка,
Чақирди у хотинни.

Мана, хотин, кўриб кўй,
Мановни дутор дейди.
Манов бовични парда,
Манов ипни тор дейди.

Манов кулоқ, бу харрак,
Яъни, эшак боладир.
Шаҳарлик уни бундай —
Бундай қилиб чаладир.

«Муножот» деб отини,
Матмуса куй чалибди.
Кулоқ солиб хотини,
Роса қойил қолибди.

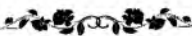
Депти:

Раҳмат, шаҳарлик —
Яхши чолғу берибди.
Фақат битта нарсага
Ақлим етмай турибди.

Бир маҳал бобомда ҳам
Шундай чолғу бор эди.
Эсимдан адашмасам,
Ўша ҳам дутор эди.

Лекин у чалмай туриб,
Кулоғини бурарди.
Бармоғи ҳам манов ип
Устида югурарди.

Сен бўлсанг битта ерни
Тутганча қолавердинг.
Бир хил тинғир-тинғирни
Кўймасдан чалавердинг.

Жахли чикиб Матмуса,
Хотинини сўкибди.
Кетган қўйи учун ҳам
Аламини тўкибди:

«Эй, хотин, сен эрингга
Нодон гапни деб қўйдинг.
Нима бўлди?
Ё қариб
Эс-хушингни еб қўйдинг?»

Бобонг қўли дуторда
Югурса, югургандир.
Шўрлик керак пардани
Тополмай қидиргандир.

Энди мен чалганимда
Оғзингни юм, жим, депти.
Бобонг парда қидирган,
Мен уни топдим», депти.

Матмуса шундай қилиб,
Кўкрагини керибди.
Эрини доно билиб
Хотин ҳам тан берибди.

Алқисса шу:
Машшоқлар —
Қидиришни ташласин.
Керак пардани топган
Матмусалар яшасин!

ТАНДИР КИЙГАН МАТМУСА

Ўзи тандир куролмай,
Кўниб охир тақдирга,
Шаҳар томон йўл олди
Матмусавой тандирга.

Тандир бозор қизиган,
У тушгача айланди
Ва ниҳоят бозорнинг
Зўр тандири сайланди.

Чертса, уч кун жаранглар,
Бир умрга етади.
Лекин уни қишлоққа
Қандай олиб кетади?

Ўйлаб кўрса, эшакка
Ортмоқнинг йўқ чораси.
Ортганда ҳам, арқонлаб
Тортмоқнинг йўқ чораси.

Аҳли бозор йиғилди,
Қизиб кетди маслаҳат.
Барчада бир шу ташвиш,
Ҳаммада шу ўй фақат.

Кенгашилди, ўйланди,
Миндирилди охири
Эшагига — Матмуса,
Матмусага — тандири.

У шод, бундоқ тадбирни
Топмас энг зўр топқир ҳам.
Ўзи яёв қолмади,
Зап ўрнашди тандир ҳам.

«Хайё-ҳайт» деб йўл олди
Донишқишлоқ томонга.
Мана, тандир ичидан
Қараб борар осмонга.

Хар қанчаки интилар
Матмуса йўл кўролмас.
Менинг уйим қайда? — деб
Одамлардан сўролмас.

Кетиб борар тавакқал,
Кўкка қараб «Тангрим!» — дер, —
Мени қилма шарманда,
Эшагимга ақл бер».

Бедапоя кўрганда
Эшак шўрлик нетади?
Қишлоқ қолиб мағрибда,
Машриқ томон кетади.

Кун ботару шом тушар,
Юлдуз чиқар осмонга,
Хамон борар Матмуса,
Етмас манзил-маконга.

Дейдиларки, то бу дам
Йўлда эмиш Матмуса.

Боши ҳам йўқ, чеки йўқ
Чўлда эмиш Матмуса.

Аё дўстлар, адашган
Бир мўминдан кулмайлик.
Матмусадек ўзимиз
Тандир кийган бўлмайлик!

МАТМУСАНИНГ МЕҲМОНДЎСТЛИГИ

Меҳмон жуда азиздир
Донишқишлоқ томонда.
Дерлар, майли биз ўлсак,
Меҳмон бўлсин омонда.

Мана, шаҳарлик меҳмон
Қишлоқ кезиб юрибди.
Унга гўзал табиат
Маъқул бўлиб турибди.

Айникса тўполон сой
Меҳмонга ёқиб кетди,
Оҳ-оҳ деб сувга тушди,
Тушди-ю, оқиб кетди.

Гоҳ чўқар, гоҳ кўринар,
Дод солар: «Қутқарингиз»,
«Спасите», «даст бидех»,
«О май френд, хелп ми, плиз».

Испанча, португалча,
Лотинча қичкиради.

Белни ушлаб Матмуса
Хайрон бўлиб туради.

«Шунча тилни ўрганиб
Бойвачча бўлармидинг?
Ундан кўра сузишни
Ўргансанг ўлармидинг».

Овози ўчганида
Сув кириб томоғидан,
Меҳмонни олиб чиқди
Ушлаб бўйин боғидан.

«Шахарлик шаҳарлик-да»
Дер Матмуса кўнглида,
«Керакли арқонини
Олиб юрар бўйнида».

Қирғоққа чиқди шошмай,
Сўнг ақлини юритиб,
Арқонидан дарахтга
Осиб қўйди қуритиб.

МАТМУСАНИНГ ҚЎШИҒИ

Беиш қолди Матмуса,
Энди не қилув керак?
Бир товукқа албатта
Ҳам дону ҳам сув керак.

Бекор қолсанг ёстик ҳам
Ёнбошингга ботади.

Телевизорга токай
Термилганча ётади?

Оинаи жаҳонда
Куйламаган оғиз йўқ.
Ўйлаб кўрса ўзидан
Ўтадиган ҳоғиз йўқ.

Ўйлади, аввал бошни,
Сўнг ёнбошни қашлади.
Тўртта одам йиғилса
Қўшиқ айтабошлади.

Эшитарми одамлар,
Эшитмасми, иши йўқ?!
«Боғ аро»ни кўтарар,
Бас, дейдиган киши йўқ.

Ўзи бўлар маҳлиё
Ўзи айтган куйларга.
Таклиф бўлса, бўлмаса
Бораверар тўйларга.

Матмуса келган ердан
Қочар бўлди одамлар,
Тунлар қулоққа ёстик
Босар бўлди одамлар.

Оқсоколлар дедилар:
Бир иложни ўйлайлик.
Матмусани қишлоққа
Тўра қилиб қўяйлик.

Бўлса катта амалдор,
Курсиси баланд бўлса,
Мажлис, қабул, нутқ, сафар...
Хуллас, доим банд бўлса,

Балки қўшиқ айтишга
Вақти қолмас, улгурмас.
Амалидан уялиб
Ҳофизликни эп кўрмас...

Келишдилар, Матмуса —
Энди кишлоқ тўраси.
Кўпайиб колди, кўринг,
Қадрдони, жўраси.

У курсида ўлтирар,
Қўлни қўйиб белига.
Яна ҳам қийин бўлди
Донишқишлоқ элига.

* * *

Кимки бирор иш билан
Ҳузурига киради —
Матмуса арз эшитмас,
Қўшиқ айтиб беради.

Чидаб сукут сақлаган
Марҳаматга эш бўлур.
Қўшиғини мақтаган
Албат иши беш бўлур.

Оқибат Матмусанинг
Касали багтар бўлди.

Сахар бошлаб ашула
Кечгача айтар бўлди.

Оқшомлари гузарда
Авжни олиб туради.
Эшитсанг-ку хўбу хўб,
Эшитмасанг — уради.

Тўра бўлгач, бошқа хил
Овозларни йўқотди.
Мени мазах қилди, деб
Хўрозларни йўқотди.

Донишқишлоқда энди
Бошқа бирор қўшиқ йўқ.
Биргина Матмусанинг
Қўшиғига тўсик йўқ.

Одамлар ижирғаниб,
Қарғаб, қулоқ солдилар.
Илож қанча, охири
Ўрганиб ҳам қолдилар.

Хатто қўмсаб, ноёб деб,
Сўйлар бўлди халойиқ.
Матмусага ўхшатиб
Куйлар бўлди халойиқ.

Қарсак, олқиш, мадҳия
Авжга чиқиб басма-бас,
Халқ деди: бизга энди
Бошқа қўшиқ керакмас.

Ҳаммамиз бу кўшиқнинг
Фидойиси бўлармиз.
Уни айтиб яшадик,
Уни айтиб ўлармиз.

Алқисса, булбули йўқ,
Хўрози йўқ ул маъво —
Донишқишлоқда ҳамон
Янграр ёлғиз бир наво.

МАТМУСА ВА ЎҒРИЛАР

Савдо қилиб Матмуса
Қайтар экан йўлига
Тушиб қолди шаҳарлик
Ўғриларнинг қўлига.

Ечинтирдилар аввал,
Сўнг дўппослаб урдилар.
Ўчсин дея овози
Карнай чалиб турдилар.

Шу-шу, кўп йил Матмуса
Бу шаҳарга қайтмади.
Ичга ютди аламин,
Ҳеч кимсага айтмади.

Айтса нима, эл фақат
Кулги қилар эрмаклаб...
Қариганда ниҳоят
Набирасин етаклаб —

Матмуса яна ўша
Шаҳар сари йўл олди.

Бу сафар катта тўйнинг
Устидан чикиб қолди.

Ғат-ғат карнай, ноғора
Такатумни урарди.
Матмусадан набира
Бу нима, деб сўрарди.

Бобо айтар: бу ишни
Мендан сўрма, болажон,
Бир шўрликни, хойнахой,
Қилмоқдалар чалажон...

Дўстлар кулманг, бу ҳикмат
Матмусадан қарирок,
Ноғораю карнайдан
Юринг доим нарирок.

МАТМУСАНИНГ АМЕРИКА ОЧИШИ

Газета ўқиб ётиб
Матмуса ўй ўйлади.
Элни йиғиб эрталаб
Шундай бир нутқ сўйлади.

Донолар! Сизга айтай
Ўйлаган бир хаёлим.
Уни айтишдан аввал
Бордир битта саволим.

Айтинг, Америкага
Ким дастлаб қўйган кадам?
Колумбми? Йўқ! Хитойлар —
Беш минг йилча муқаддам.

Улар борган кунчиқар,
Яъни бизнинг томондан.
Сўнг бу қитъани очган
Колумб нариги ёндан.

Энди мен сизга айтсам
Мақсаду муддаони:
Бизнинг замон ном чиқар
Иш қилмоқнинг замони.

Киройи донг таратсак
Дунёга таратайлик.
Америка очмоққа
Янги йўл яратайлик.

Киришсак Хитойни ҳам
Колумбни ҳам йиқамиз.
Шу жойдан ер кавласак
Нью-Йоркдан чиқамиз.

Лекин бизлар қазиймиз
Қишлоқнинг этагидан.
Шунда тешиб чиқамиз
Нақ Оқ уйнинг тагидан.

Жаҳонни лол қолдириб
Шухрат олиб қайтамиз.
Президентни шартта
Қопга солиб қайтамиз.

Жаҳоншумул инқилоб
Бундан осон ҳал бўлмас.

Ер юзида шундан сўнг
Бою камбағал бўлмас.

Матмусага қарсақлар
Остида тўн ёпилди.
Аммо — лекин баъзи бир
«Мужмал»лар ҳам топилди.

Кимдир деди: — Бу иш зўр,
Менда фақат бир хаёл:
— дарз кетса, иккига
Бўлиниши эҳтимол.

Биров деди: — Биз агар
Ер шарин тешиб қўйсақ,
Ғўриллаб шамол юрса
Бўлмасмикин елвизак?

Ва лекин Матмусани
Ёқлаб кетди кўпчилик.
Ваҳима қилганларни
Боплаб кетди кўпчилик.

Донишқошлоқ шу кундан
Бошқа ишни ташлади.
Матмуса айтган жойдан
Хандақ кавлай бошлади.

Роса терга тушдилар,
Кун тобида, ер заранг.
Иш битай деган чоғда
Сув чиқиб қолди, қаранг.

Ишига тушди пакирлар,
Бир зум ором бўлмади.
Кечгача сув тортдилар,
У хеч тамом бўлмади.

Тиришдилар кун бўйи,
Эрталаб тиришдилар.
Бўлмагач, бошқа ерни
Кавлашга киришдилар

Дониш аҳли чайир халқ,
Дониш аҳли кўп шоввоз.
Ер казиб, сув чиқариб
Ўтди кўп қиш ва кўп ёз.

Бу меҳнатдан кўмилди
Ярим қишлоқ тупроққа.
Қолган ярми айланди
Қурбақазор ботқоққа.

Кўп вақтки, Донишқишлоқ
Мингқудуқ деб аталар.
Эл ичида Матмуса
Мирқурук деб аталар.

Лекин у йўлдан қайтмас,
Дер, бу йўл ҳақ йўлидир.
Халқ уни танлаган, бас,
Демак, у халқ йўлидир.

Симирамиз сув келса,
Тош келса кемирамиз,

Очамиз Америка,
Сўнг уни емирамиз.

Яқинда у қишлоқдан
Келди яхши бир хабар.
Пудратга ўтганмишлар
У ерда ҳам одамлар.

Бориб кўрдим, шиддат зўр,
Умид катта, иш катта.
Ғайрат қилган бир жойдан
Тешиб чиқар албатта.

МАТМУСАНИНГ ҲАЙКАЛИ

Матмуса — буюк одам!
Матмуса зўр саркордир!
Унга, тирик бўлса ҳам
Ҳайкал курмок даркордир!

Келишдилар донолар,
Ташаббускор кўп эди.
Матмуса-чи?
У — камтар,
Йўқ демади, хўп деди.

Жуда катта шаҳардан
Чақирдилар устани.
Иш бошланди саҳардан,
Ҳа, яшавор!
Бос, қани!

Доноларда зўр ғайрат,
Доноларда куч катта.

Лекин улуг харакат
Осон бўлмас албатта.

Кимнидир харсанг босди
Кавлаганда тагидан.
Кимдир аррада кесди
Ёғоч деб билагидан.

Қоришмада бир доно
Тиззадан ботиб қолди.
Ботса майли-я, аммо
Сементда қотиб қолди.

Барибир денг минг олқиш,
Зафар қайда чекмай жон?
Саратон бошланган иш
Хуллас битди қахратон.

Қийқирик, ҳай-ҳай билан
Майдонга эл сочилди.
Ғата-ғут карнай билан
Кўринг, хайкал очилди.

Сиз бундоқ ажиб тасвир
Кўрмагансиз жаҳонда.
Матмуса турар мағрур
Яхтак, узун иштонда.

Халойиққа кўрсатиб
Бахт-саодат йўлини,
Полвон турар узатиб
Машриққа ўнг қўлини.

Чап кўлида ушлаган
Тақясини гижимлаб.
Ёнида чайнаб юган
Эшак турар гижинглаб.

Белбоғида осиглик
Носқовоғи ярашган.
Ҳаммадан ҳам попуклик
Иштонбоғи ярашган.

Таърифи адо бўлмас,
Ҳамма лолу ҳайратда.
Лекин беҳато бўлмас
Зўр асар ҳам албатта.

Кўлда тақя — кўп улуг,
Уста уни дўндирган.
Лек кўлдаги эса йўк,
Бошига ҳам кўндирган.

Пойабзал жуда яхши,
Фақат озгина янглиш —
Бир оёғида — маҳси,
Бир оёғида — калиш.

Эшак ҳам ўзига хос,
Бордир андак чатоғи:
Қулоғи битта, холос,
Лекин бешта оёғи.

Буларга аҳли дониш
Қилгани йўк эътибор.
Чунки асосий янглиш —
Бошқа, улар кўп хушёр.

Хаммага ҳам жон ширин,
Ахир шафкат керак-да.
Хаво совуқ, изғирин,
Нега хайкал яхтакда?

Шу ҳолатда мисли шам
Совуқда турса уч кун,
Матмуса ҳам, эшак ҳам
Ҳаром ўлиши мумкин.

Муҳокама вақтида
Матмуса ҳам бор эди.
У ишончу аҳдида
Маҳкам, устувор эди.

Деди қатъий ва кескин:
Қайтадан курмоқ керак!
Хайкал устига пўстин,
Бошига калпоқ керак.

Эслади у жун пайпоқ,
Пахталик шимини ҳам.
Деди килинг қалинроқ
Эшак тўқимини ҳам.

Эл — ботир, элга балли,
Эл ҳужумга ташланди.
Матмусага хайкални
Қайта қуриш бошланди.

Иш бўлмади озмунча,
Кўплар бўлди қаҳрамон.
Янги хайкал битгунча
Ёз ҳам келди — саратон.

Мана, куёш ўт пуркар,
Шиддат билан бир ёкда.
Бир ёкда ҳайкал турар
Поча-пўстин, қалпоқда.

Халқ кулар бу алфоздан,
Қаҳ-қаҳ, мазах битмайди.
Барча дер бир овоздан:
Бунақаси кетмайди.

Аввалгиси асли ғўр,
Хатоси бир қоп эди.
Аммо ўша эди зўр,
Ўша бизга боп эди,

Маъқулгина Матмуса
Ақли — шайинтарози.
Дер: «Кўпчилик не деса
Биз эмасмиз норози».

Яна меҳнат. Юз кунча
Тер тўқдилар беармон.
Ёзги ҳайкал битгунча
Қиш келди-ку қаҳратон...

Ким билсин бу чархпалак
Айланарди неча йил —
Қишда — ёзлик бўз яхтак,
Ёзда — қишлик шамойил.

Лекин Матмуса бир кун
Ишни шартга қилди ҳал.
Деди: тўрт фасл учун
Қуринглар тўртта ҳайкал!

Халқ унга айтди олқиш
Тўртта ҳайкал қурамиз!
Баҳору ёз, кузу қиш
Алмаштириб турамиз!

Бу воқеа юз берган
Жуда олис замонда.
Энди эл ақли теран
Донишқишлоқ томонда.

Суриштира агарда
Халқ юз фоиз саводлик.
Олимлари шаҳарда
Қилаётир устодлик.

Бориб кўрдим яқинда
Матмуса соғ юришти.
Энди ёзу қиш унда
Битта ҳайкал туришти.

Эслаб ўтган у ишни
Хангомалар қилишар.
Ҳайкал — тош,
Ёзу қишни
Фарқ қилмайди, билишар.

Лек эҳтиёт ҳар ҳолда
Зарар қилмас ҳеч қачон.
Қиш келганда ҳайкалга
Ёпиб қўйишар чопон.

МАТМУСАНИНГ ЭШАК СОТГАНИ

Матмусанинг эшаги
Айниб қолди дафъатан.
Якинлашиб бўлмайди
На олддан, на орқадан.

Қўшқават арқонни ҳам
Узар бўлди ҳароми.
Ҳанграганда оламни
Бузар бўлди ҳароми.

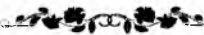
Миниб бўлмас устига,
Копток қилиб отади.
Бўлди энди. Матмуса
Эшагини сотади.

Лекин қадимдан қолган
Бозордаги қоида:
Нима сотсанг, айбини
Айтиш керак жойида.

Ҳеч кимса Матмусадек
Қийин ҳолга қолмайди.
Баччафарнинг айбини
Айтсанг, биров олмайди.

Айтмасанг — яна гуноҳ!
Матмуса кўп ўйлади.
Ўйлаб-ўйлаб бозорда
Шундай дея сўйлади:

«Эшагим — арзон эшак,
Келаберсин харидор.

Ўзи эшак бўлса ҳам
Ўнта отнинг кучи бор.

Эшагим полвон эшак,
Кўп хушнафас эшагим.
Айби бўлса, биргина,
Одам эмас эшагим».

Бозор аҳли кулади:
Шунақа ҳам бўларми?
Эшак ахир эшак-да,
Эшак одам бўларми?

Бошқа айби бўлмаса,
Бундай улов қайда бор?
Эшакни олиб кетди
Арзонга бир харидор.

Қутулдим деб азобдан
Шукур айтди Матмуса,
Пулни ҳамёнга солиб,
Уйга қайтди Матмуса.

Қайтди-ю қотди ҳайрон
Холат — худди кечаги.
Офилда боғлик турар
Пишқирганча эшаги.

Афтодаҳол харидор
Йиғлаб турар қошида,
Қўли, оёғи майиб,
Тўртта ғурра бошида.

Матмусага дер: «Инсон!
Имонингдан қайтдингми?
Эшак сотдинг, тепади,
Тишлайди, деб айтдингми?»

Эшак эмас, тўнғиз-ку,
Бу махлуқинг мени ер.
Сенда бошқа гапим йўқ,
Эшакни ол, пулни бер».

Матмуса жавоб айтар:
— Сенга эшак сотганман.
Хушёр бўл, деб тайинлаб
Одаммас, деб айтганман.

Энди қолма йўлингдан,
Мен билан гап талашма,
Арзон деб бир адашдинг,
Бошқа сира адашма.

Дўстлар!
Сиз ҳам Матмуса
Хикматин унутманглар.
Эшаклардан ҳеч қачон
Одамийлик кутманглар.

МАТМУСАНИНГ БОҒИ

Доно бўлиб Матмуса
Эл кўнглини чоғ қилди.
Донишқишлоқ четидан
Кўриқ очиб боғ қилди.

Боғ мевага кирганда
Йиғин бўлди каттакон.
Матмусага ўқилди
Минг олқишу шараф-шон.

Қишлоқ учун боғнинг ҳам
Даркорлиги билинди.
Матмусага шу кундан
Маош тайин қилинди.

Боғ бор, боғбон бор, энди
Бир рахбар ҳам керакдир.
Иш кўрган бир улуғ зот
Тайинланди директор.

Боғ бор, боғбон бор, мана
Рахбарлик бор, иш катта.
Секретарсиз, шофёрсиз
Бошлиқ бўлмас албатта.

Бошлиқ бўлмас албатта
Бир жуфт ўринбосарсиз.
Тўртта завга саккизта
Ёрдамчи ҳам зарарсиз.

Чўт қоқишга ўн киши,
Пул санашга қирқ одам.
Ярим қишлоқ — зампомпом,
Ярим қишлоқ — помзамзам.

Бир йил ўтгач донолар
Боғни тафтиш қилдилар.
Ўргандилар, ҳамма иш
Жойида деб билдилар.

Факат штат қисқартиш
Заруратга ўхшади.
Буйруқ бўлди, Матмуса
Боғбон ишдан бўшади.

Эй сиз, дўстлар, борсангиз
Бизнинг Донишқишлоққа —
Қўниб ўтинг фаройиб,
Боғбони йўқ у бокқа.

Ўзингиз бир ҳисобланг
Ходим кўпми, қумурсқа...
Кириб олинг сиз ҳам бир
Телефонлик юмушга.

1976 — 1991

* * *

Ғунча очилишин зор кутиб, сахар —
Булбул кўзларини уйку оларкан.
Ошиқ ёр васлига интилиб йиллар,
Етганда тили лол бўлиб қоларкан.

Дафъатан чиққанда тийра гўшадан,
Нурга ожиз экан одамзод кўзи.
Ўша булбул — менман, ошиқ — ўшаман,
Мен кўзи камашган инсоннинг ўзи...

1991

ШУКУРКИМ, КЕЛДИ ИСТИҚЛОЛ

Агарчи исмим Эркин.

Эрки йўқ, банди кишан бўлдим,
Кўзим боғлиқ, дилим доғлиқ,
Тилим йўқ, бесухан бўлдим.

Кўриб хайратга тушди

Бу жаҳон холи паришоним,
Бамисли анкабут сўрган —
Чибин, пажмурда тан бўлдим.

Муаззам Сайҳуну, Жайҳун —

Лабида ташна лаб колдим,
Кийинтирдим жаҳонни,
Жисми урён, бекафан бўлдим.

Чекибдур Бобуру Фурқат

Ватан ҳажрида аффонлар,
Мен эрсам, вах, не ғурбатким,
Ватанда беватан бўлдим.

Олисда, ох, диёрим, деб

Соғинган, эй ватандошим,
Дема сен ўзни бебахт,
Бахти йўқ аслида ман бўлдим.

Шукурким, келди истиклол,

Умидим рост қил, Оллоҳим,

Ки, шояд бекафас булбул
Каби соҳиб чаман бўлдим.

Ишончим бор, Ватан, бир кун
Келар чин нурли давронинг,
Дегайман шунда чин Эркин,
Чин инсон қайтадан бўлдим.

1991

ТУРКИСТОН БИР, ВАТАН БИР

Қадим она бу тупроқ
Туркистон бир, ватан бир.
Бизга жондан азизроқ
Туркистон бир, ватан бир.

Ал-Беруний ёди бор,
Яссавий фарёди бор,
Қошғарий ижоди бор,
Туркистон бир, ватан бир.

Тангритоғ — шамоили,
Жайхун, Талас ва Или —
Боболарим манзили —
Туркистон бир, ватан бир.

Форобий чолғусида,
Навоий орзусида,
Шох Бобур қайғусида
Туркистон бир, ватан бир.

Темур бобом туғида,
Шермухаммад руҳида,
Истиқлол шуқуҳида
Туркистон бир, ватан бир.

Тожик — юксак Помирим,
Туркман — туташ томирим,
Қирғиз, қозоқ — бовурим —
Туркистон бир, ватан бир.

Мустафо Чўқай жони,
Чўлпоннинг шаҳид қони,
Қодирийнинг армони —
Туркистон бир, ватан бир.

Ёвлар пора қилган тан,
Хомталаш бўлган ватан.
Ох, бўлурми қайтадан
Туркистон бир, ватан бир.

Она ерга қулоқ тут,
Нидолар бўлмас унут.
Рухлар айтар: она юрт
Туркистон бир, ватан бир.

1992

ЎЛКАМДА БАҲОР

Далалар уйғонди, бойчечак унди,
Заминдан қор кетди, кўнгилдан ғубор.
Ярқ этган толедай қуёш кўринди,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

Қиш узоқ чўзилди, шукур, ўтди-я,
Боқийдек туюлган музлар кетди-я,
Ивишиқ кунларнинг куни битди-я,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

Баҳорда ёшликнинг тотли бўйи бор,
Баҳор эрк сингари ёруғ ва зангор.
Ёш юртим баҳордек бўлсин беғубор,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

Баҳорнинг баҳордек феъллари бордир,
Момоқалдироғи, селлари бордир.
Гоҳ сарин, гоҳ аччиқ еллари бордир,
Чунки у баҳордир, ўлкамда баҳор.

Майли-да, хуш келди, бут келди кўклам,
Тўкинлик, барака кут, келди кўклам,
Иншооллох, дейлик — кут келди кўклам,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

1992

ВАТАН ҚАДРИ

Чашма қошида тиниқ сув
Қадрини билмас киши,
Сайр этиб гулшанда гулни
Кўзига илмас киши.
Ваҳ, бу не ғафлатки инсон —
Кўксида тутмиш ватан,
Ким ватан ичра ватаннинг
Шукрини қилмас киши.
Юрт недир, юрт доғи недир,
Юртдан айрилган билар,
Англагувчи юрт фироқин
Юртда топилмас киши.
Эй, ватандошим, эшит
Бобуру Фурқат ноласин,
Бесабаб андуҳ тифида
Бағрини тилмас киши,
Билма, фарзандим, ватан хажрини,
Лек қадрини бил —
Ким ватан қадрини билмас,
Англа, комилмас киши.

1992

* * *

Ватан, то танда жоним бор,
Сенингдирман, сенингдирман,
Таним хок ўлса хам сен ёр,
Сенингдирман, сенингдирман.

Жаҳон кенгдир, фалак кенгдир,
Юрак кенгдир, чу сен борсан,
Сенингсиз икки дунё тор,
Сенингдирман, сенингдирман.

Менга бегона элларда насиб гар
Ўлса юз роҳат
Чекай бағрингда минг озор,
Сенингдирман, сенингдирман.

Агар шодликларинг оздир,
Менингдирсан, менингдирсан,
Магарким ғамларим бисёр,
Сенингдирман, сенингдирман

Бугун бор, эрта йўқ жисмим,
Валек рухим учун мангу
Сенинг мангулигинг даркор,
Сенингдирман, сенингдирман.

Сенинг ишқинг билан ёндим,
Кетар жонимда бу оташ,
Сенингдирман, яна такрор,
Сенингдирман, сенингдирман.

1992

ҲОЖИ ОТА МАРФИЛОНИЙ СЎЗИ

Етмиш йиллик умрим ўтди хорижда
Юздан ошган Ҳожи отанг бўламан.
Ўлолмадим Истанбулда, Парижда,
Она юртдан айру кандок ўламан?

Қандоқ кетай ватанимни кўрмай хур,
Илҳақликдан зўр дунёда ҳеч дард йўқ.
Мана, етдим муродимга, минг шукур,
Энди, болам, ўладиган номард йўқ.

1993

ЁШ ШОИРГА

Тилай ғайрат сенга, ёш шоир укам,
Фазлу ҳикмат сенга, ёш шоир укам.
Биз ҳам куйлаб ўтдик имконлар қадар,
Энди навбат сенга, ёш шоир укам.

Мустақил хур маъво сенингдир, сенинг,
Озод, эмин садо сенингдир, сенинг.
Биз шивирлаб айтган туйғуни энди
Куйлаш ошкоро сенингдир, сенинг.

Нафосат юртига посбон бўл, ўғлон,
Тили шамшир, кўкси қалқон бўл, ўғлон.
Аввало шоир бўл, ундан ҳам аввал
Шу юртга ўғлон бўл, ўғлон бўл, ўғлон.

1993

ДЕМАНГ, ШОИР ТИНИБ КЕТДИ

Деманг, шоир тиниб кетди,
Сиёсатга иниб кетди.

Ва ё айтмангки, мўрт толдек,
Шамолларда синиб кетди.

Сиз, эй лутф баҳрида ғаввос,
У сизни соғиниб кетди.

Деманг, шоир жимиб кетди,
Фазал ёзмай тиниб кетди.

Тиниб кетса, билингизки,
Ёғоч отга миниб кетди.

1996

КЕКСАЛИК ГАШТИ

Қарилик гаштини макташдан кўра,
Мухбир болам, уни бизлардан сўра.
Мана, биз бу гаштни сураётимиз,
Эрталаб инқиллаб тураётимиз,
Оғриқдан какшаган белимиз силаб,
Кавушимиз судраб, чунон имиллаб,
Белимиз чангаллаб юраётимиз,
Қарилик гаштини сураётимиз.

Билакдан куч кетган, кўздан эса нур,
Пашшамизни зўрға кўраётимиз.
Бир маҳал оқ уриб қилардик хузур,
Энди валокардин ураётимиз.
Келар ичимиздан хўрсиниқ чукур.
Асқар тоғ эдик-ку, нураётимиз.
Кўнамиз, не илож, шунга ҳам шукур,
Ҳарқалай кўз тирик, кўраётимиз,
Қарилик гаштини сураётимиз.

Қариликни ҳавас қилмагин, болам,
Ёмон кўринади кўзингга олам.
Қариганда ачиб қоларкан одам,
Баъзан бобов бўлиб хураётимиз,
Қарилик гаштини сураётимиз.

Қарилик гашт эмас, юлғунли дашт ул,
Қарилик тикандир, ёшлик эса гул,
Ёшликка не етсин, у ўзи маъкул,
Ёшлик хазинадир, қарилик — бир пул.
Йигитларга айтар насихатим шул:

Ёш ёшликда ёшлик гаштини сурсин,
Кексалик ҳам келар, уни ҳам кўрсин,
Хозирча қаришга шошмасдан турсин —

Белангиси қурсин, йўтали қурсин.
Агар маъкул бўлса фахрий деган ном
Барча нишонимиз олиб, бир оқшом
Ёшлигини бизга қарз бериб турсин.
Қарилик гаштини мақташдан кўра,
Мухбир болам, уни бизлардан сўра.

1996

ШАХМАТ УСТИДА АЙТИЛГАН ШЕЪР

Мен эркак ўрнида туришим керак,
Ё хотин измига юришим керак.

Хотиннинг, тўй, лозим омадаси кўп,
Ҳа, деса лаббай, деб туришим керак.

Ҳа, деса лаббай, деб туришим учун,
Уйимда пул завод қуришим керак.

Уйимда пул завод қураолмасам,
Энг катта банкани уришим керак.

Энг катта банка ҳам қўлдан келмаса,
Ҳа, деса шалвираб туришим керак.

Шалвираб турувчи эркак бўлгандан
Йўқ бўлиб дунёдан, қуришим керак.

Дунёдан йўқ бўлиб кетмаслик учун
Мен эркак ўрнида туришим керак.

Яъни эркакларнинг ишини қилиб,
Мазза қилиб шахмат суришим керак.

1996

КУЗАТИШ

Маъсум кўзларингда севинч бир олам,
Мурфак кўнглинг ичра дунё хаяжон.
Бугун қўймоқдасан мактабга қадам,
Мустақил юртимга тенгдош болажон.

Отанг ғурурланар, онанг билмас тин,
Бувинг бўйларингдан юз бор айланди.
Янги ҳаёт сенга муборак бўлсин,
Озод ватанимнинг озод фарзанди.

Биринчи сентябрь, биринчи наҳор,
Биринчи кўнғирок, биринчи таълим.
Осмонинг беғубор, дилинг беғубор,
Бахтли кун дунёга келган асалим.

Сени кузатаркан, ойижон эмас,
Фаришталар сочинг тараб турибди.
Хаёлимда шу бир хонадон эмас,
Олам йўллариנגга караб турибди.

Ойдин истиқболинг, иқболинг билан
Кўнглимнинг энг ширин хаёлидирсан.
Ниҳолсан, эртанги камолинг билан
Умидлар юртиниנג тимсолидирсан.

Кўнглим тўла сенга ҳавас ва зиё,
Ўзинг ўз, сўзинг сўз, мутелик абас.
Ўзга тил, бегона маслагу маъво
Энди сенга азиз, муқаррам эмас.

Хур мамлакат сенинг, хур юрак сенинг,
Буюк тарих сенинг, сенинг замонанг.
Инкилоб зурёди эмас ватанинг,
Куллуқдан бошланмас миллий таронанг.

Шукур, шундок кунга етказди тақдир,
Ёруғ пешонангдан, кел, битта ўпай.
Юксакларни кўзла, қарчиғай ахир
Полопон бўлса ҳам зоти қарчиғай.

1998

ТОШКЕНТ ДАРБОЗАСИ

Менинг юртим бугун энди
Жаҳон бирлан туташгандир,
Туташ тақдир, туташ руҳдир,
Туташ жондир, туташ қондир.
Недир хат порлағувчи
Пойтахт дарбозаси узра,
Бу юртга хуш келибсиз,
Мархабо, «Welcome to Tashkent»дир.

1997

БОҶИЙ ХОТИРА

Ўйлайман, очилса ҳар йил навбахор
Мовий кенгликларда алвон лолалар,
Булар лола эмас, ёт элларда зор
Лолага айланган аскар болалар.

Ўйлайман, офтоб уйғониб сахар,
Кунчиқар уфқига тикканда ялов,
Бу гулгун шафакмас, осмонга қадар
Бевалар оҳидан туташган олов.

Ўйлайман, ҳар кеч шамс етса заволга,
Борлиқнинг тугамас мотами ростдир.
Тун эмас, оналар эғнида қолган
То маҳшар ечилмас қора либосдир.

Юр, болам, Майдонга борайлик бугун,
Қўлингда дона гул яновингдек ол.
Бу гул сенинг бахтинг, шод кулгинг учун
Фидо бўлган бобонг қалбига тимсол.

Йўқ, сен ўзинг гулсан, ватанинг — чаман,
Улғай, асл зотинг унутма сира.
Билки, қадр билмак аслида — ватан,
Ватанинг маъноси боқий хотира.

1998

* * *

Сиз менинг осмоним, моҳитобимсиз,
Моҳитобим эмас, офтобимсиз,
Ишончим, қувончим, юпанчим, яна
Соғинчим, ўкинчим, изтиробимсиз.

Сиз менинг қалбимсиз, қалбимдаги шеър,
Битмоқ орзу қилган бош китобимсиз.
Севгим, умрим, яна умрим давоми,
Бахтим, роҳатимсиз ва азобимсиз.

Сиздан шодлик кўриб кўзларимда нур,
Алам чексам майли, шунга ҳам шукур,
Бу дардли дунёда яхшики борсиз,
Борлигингиз учун сизга ташаккур.

1998

ТАЙЁРАДА

Парвоз чоғи тайёранинг дилбар келини
Кўк тоқини бизга тахти Сулаймон қилди.
Лекин эълон ўқиганда ўзбек тилини
Давлат тили бўлганига пушаймон қилди.

1998

16 ФЕВРАЛЬ 1999 ЙИЛ

Бу дунёда яхши, ёмон кунлар кўрдим,
Ўкинчим йўқ, майли, йиллар қаддим эгсин.
Мен ҳамон бир аскарингман, она юртим,
Сен томонга отилган ўқ менга тегсин.

Ҳали комил атолмасман маконимни,
Бекам одил санолмасман замонимни.
Лек киприкда сақлайман бу давронимни,
Бу давронга отилган ўқ менга тегсин.

Юртим, олис йўлга чиққан карвонинг бор,
Карвонингга посбон уйроқ сарбонинг бор,
Эл дардида ҳаловатсиз ўғлонинг бор,
Шу инсонга отилган ўқ менга тегсин.

Тонг нурисан, ватан, қалбим осмонида,
Эркинг азал аждодларнинг армонида,
Меҳринг абад авлодларнинг имонида,
Шу имонга отилган ўқ менга тегсин.

1999

ШЕЪР ЁЗГАНДА

Озод Шарафиддиновга

Шеър ёзганда юрак сўзидан
Бошқа сўзни уққан эмасман.
Нозирларнинг қаттол кўзидан,
Ғазабидан қўрққан эмасман

Фақат шеърим ростмона тиниб
Етилмаса, хом чиқса бехос,
Устоз Озод Шарафиддинов
Қововидан қўрққанман, холос.

2000

ЁЛҒОН ҲАҚИДА

Гар ҳаким ўсалга тасалло бергай,
Сўзи ёлғон бўлса, Оллоҳ кечиргай.
Айрилган дўстларни қовуштирган зот
Алдаса, тадбири гуноҳдан озод.
Хунук хотинингга айт, юзинг — офтоб,
Бу асли ёлғонмас, гуноҳмас, савоб.
Росту ёлғонларнинг хисоби бордир,
У дунё, бу дунё жавоби бордир.
Ўлғончи оламда гуноҳимиз кўп,
Кечирувчи танҳо парвардигордир.
Жаҳонда ёлғон бор лекин энг ёмон —
Элни жаҳолатга бошлаган ёлғон.
У халқ юрагига отилган ўқдир,
Унга икки олам мағфират йўқдир.

2000

КИЧКИНА КАТТАЛАР

Мартаба берганда феъл хам берса кенг,
Адлу мурувватдан қилмаса жудо.
Даргоҳи катталар бор бўлсин, лекин
Кичик катталардан асрасин худо.

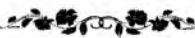
Сен бирор эшикка бош уриб борсанг,
Юз бор ҳақ бўлсанг-да битмаса ишинг,
Билки, кўкси ичра қалб эмас, харсанг,
Кичкина каттадир учраган кишинг.

Сен олим бўлсангу ихтиро билан
Лол қилгудек бўлсанг агар дунёни,
Сенга йўл очгунча бир имзо билан
Кичкина каттанинг узилар жони.

Тадбиркор бўлсангу эл нафи учун
Бир тадбир ўйласанг, изласанг чора,
Улар топар албат ечилмас тугун,
Суягинг қолгунча қилар овора.

Аскар қасам ичар бўлмоққа фидо,
Табиб қасам ичар бахш этмоққа жон.
Кичкина катталар онг ичар аммо
«Фалон бўлай, сени қилмасам сарсон».

Чинор бўлсанг, улар кемиргувчи қурт,
Пўлат бўлсанг улар емиргувчи занг.
Эй тангрим, эл унмас, қад кўтармас юрт
Кичик катталарга инсоф бермасанг.

Хеч кимса бўлмаган дунёга устун,
Уқбога зар олиб кетмаган одам.
Каттаю кичикнинг бошида бор кун
Келар, ахир кичик катталарга ҳам.

Мен шеър айтдим, холос, не ҳам қилай ман,
Не илож, изтироб жонга ўт қалар.
Фақат кўнглингизга имон тилайман,
Диёнат тилайман, кичик катталар.

2000

БИР НИҲОЛ

Юртдошим, боғинга бир ниҳол када,
Бу ниҳол номини Яхшилик ата.

Ниҳолинг ёнига бир гул экиб қўй,
У гулнинг исмини Гўзаллик деб қўй.

Гулу ниҳолингга бахш этиб ҳаёт,
Сув бер ва бу сувга Меҳр деб қўй от.

Сендан фарзандингга боғ қолсин, эй дўст,
Боғинг Ватан деган ном олсин, эй дўст.

2000

ЎЛМАС ЭДИ БАЛКИ ОДАМЗОД

Ўлмас эди балки одамзод,
Бўлар эди дунёга устун.
Аҳли бўлса жахлидан зиёд,
Сабри бўлса нафсидан устун.

Ажал дея аталувчи чоҳ –
Ичра зинҳор тушмасди одам,
Бўлса эди озгина огоҳ,
Ўйлабгина қўйсайди қадам.

Иш ўлдирмас, ишқал ўлдирар,
Жон заволи юз ёшмас, кўз ёш,
Инсон нега дунёдан кетар
Қувлаб унга отмасалар тош?!

Таҳқир захру ханжар ила тенг,
Тухмаг ортиқ ўқдан ва дордан.
Инсон ўлмас бири бирининг
Ўлишига бермаса ёрдам.

Инсон ўлмас ўлдирмаса ҳам,
Макон қилмас каро турбатни
Қўрса агар тиригида ҳам
Ўлганида топган хурматни.

Олам тўла фитна, адоват,
Мангу қолиб нетар одамзод?
Бир кун чарчаб, излаб фароғат
Тинч дунёга кетар одамзод.

2004

ЙЎЛ ТАДОРИГИ

Ёшлигингда яхшидир йўл,
Юрт кезиш, олам кўриш,
Кексалик келгач насибинг
Йўлга боқиб ўлтириш.
Энди манзил ҳеч харита –
Ичра номи йўқ диёр,
Кексалик – ул мамлакатга
Йўл тадоригин кўриш.

2004

* * *

Адоватдан сира келмаган бойлик,
Ҳосил гадолигу қуллик бўлади.
Лой отишган ёвлар икков ҳам лойлик,
Гул беришган дўстлар гуллик бўлади.

2005

КЕКСАЛИК ИЛТИЖОСИ

Беш маҳал дуога кўл очади чол:
– Оллоҳим, оз оғрик, осон ўлим бер.
Акрабо жонига тегмай жоним ол,
Йўлга қаратмасдан сўнгги йўлим бер.

2005

ХАЗРАТ ХИЗР ВА ЗАМОН АЁЛИ

(ҳазил)

Бу эртак эмас ё шоир хаёли,
Ҳангома ҳам эмас суҳбат қизирга.
Шу кунларда бизнинг замон аёли
Учради ногаҳон ҳазрат Хизрга.

Ул Алайҳиссалом одатга кўра
Тила тилагингни, деб қилди хитоб,
Хизрман, хоҳлаган нарсангни сўра,
Муҳайё қилурман борини шитоб.

Эртак ҳақиқатга айланган даврон,
Ҳайратни унутган бизнинг аёллар.
Айниқса уларга хуш келар ҳар он
Тила тилагингни, деб турса чоллар.

Жувон лол қолмади, арз қила кетди,
Рўйхат айта кетди беҳаду поён.
Ҳазрат чарчаб ўлар ҳолатга етди,
Хизр бўлганидан юз минг пушаймон.

Шўрлик кўкка қараб ҳасратда, доғда,
Деди: ишингни ол, ё парвардигор.
Йўқ эса, эй тангрим, ёруғ дунёда
Мени аёлларга дуч қилма зинҳор.

2006

ДАНГАСАЛАР

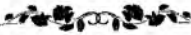
Файратлилар елиб-югуриб,
Меҳнат билан мудом овора.
Дангасалар эса ўй суриб,
Ётиш учун излашар чора.

Ишчан азал тинмай ер чопган,
Ўғир туйган, совурган сомон.
Ялқов ўйлаб чархпалак топган,
Ижод қилган шамол тегирмон.

Парвоз этсам юксак самода
Замонавий лайнерда букун,
Раҳмат дейман ёруғ дунёда
Дангасалар борлиги учун.

Йўқса юрар эдик хойнаҳой
Ҳануз яёв чангитиб тупроқ.
Хўб юртим бор, хаёлкашга бой,
Ишчанидан ўйчани кўпроқ.

Рост айтсам, бу менинг ҳам дардим,
Холимасман бу касалликдан.
Файрат қилсам бир касб топардим,
Шоир бўлдим дангасаликдан.

Бизлар шундок,
Бизда йўқ ихлос
Дабдабаю асъасаларга.
Ишланг, бизни тинч қўйинг холос,
Тегакўрманг дангасаларга.

2006

НЕГА ЯПОН ЮЗ ЙИЛ ЯШАР...

Нега япон юз йил яшару
Ўзбек бунча ёшга бормайди?
Чунки япон биздек қоронғу
Сахар туриб ошга бормайди.

Таъзияда эл кўзи учун
Минг кишилиқ зиёфат қурмас.
Хайити йўқ, бел боғлаб уч кун
Шамдай қотиб кўчада турмас.

Гарчи биздан юз бор фаровон,
Гарчи биздан юз карра тўқдир.
Тўй харжида юзта бой япон
Бир камбағал ўзбекча йўқдир.

Бу сўзимни японга айтсам
Деди баттар қисиб кўзини:
– Япон бундоқ яшолмас ҳеч ҳам,
Харакири қилар ўзини.

2006

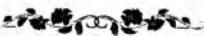

ДОНИШМАНД ВА ЖОҲИЛ

– Мен яхшилик килдим-ку сенга,
Нега урдинг, недир гуноҳим?
– Сендаги бу қимматни нега
Бергани йўқ менга Оллоҳим?

2006

СЕН УЧУН

Мен ҳаётда бор эканман,
Ўйласам, сен бор учун,
Кўксим ичра қалб урар
Тун-кун ўзингга зор учун.
Жонга чун сенсан тириклик,
Жон фидо бўлсин сенга,
То жаҳонда бор эканман,
Борлигим сен ёр учун.

2006

МУНДАРИЖА

Қалб сарҳисоби	3
Тонг лавҳаси	4
Камтарлик ҳақида.....	5
«Қаро қошинг...»	6
Севги	7
Пўлат	8
«То тирикдирки табиат...».....	9
Шоир умри	10
Теранлик	11
Самарқанд кечаси	12
«Ой фонусин кўтарди осмон...»	13
Кимни этмас бу кўнгил шайдо.....	14
Асаблар	15
Чумоли.....	16
Азгануш	17
Фузулий ҳайкали қошида	19
Хотира	22
Тўртлик.....	23
Бир томчи ёш.....	24
Бош тебратар соат кафгири... ..	25
«Болаларни шайтонлардан қўрқитмангиз...»	26
Садоқат	27
Куй авжида узилмасин тор	28
Юлдуз.....	29
Шеър ва шахмат	30
Кеча ва кундуз.....	32
Учи тугук дастрўмол	33
Дебоча.....	35
Тун билан йиғлабди булбул... ..	36
Барча шодлик сенга бўлсин	37
Ғунча	39
Сурма.....	41
Лола сайли.....	42
Йўқ эмиш орзуда айб... ..	43
Кимда иқтидор йўқдир... ..	44

Сенга бахтдан тахт тиларман	45
Хаёл.....	46
Уйғотмагил	48
Узум	49
Дўст билан обод уйинг	51
Рашким	53
Дуторим тори иккидур... ..	54
Севгини тортиб бўлурму... ..	56
Ойнинг ўн беши коронғу	57
Сайр	58
Севги	60
Гуллар базми.....	61
Бир гўзалким	63
Ўртада бегона йўқ	65
Ўзбегим.....	66
«Бахор...»	70
Шоир қалби	71
Тасаввур.....	72
Қўнғиротда айтилган алёр.....	73
Кардиограмма	74
Қорхат	77
Ҳозирги ёшлар	81
Ўзбекистон	86
«Эй мен билган, билмаган дунё...»	91
Тирик сайёралар.....	92
Бизлар ишляпмиз	94
Ота тилаги	101
Истак	103
Ота тилим ўлмайди	104
Тилак	107
Бонг уринг	108
Ёлғизлик истаги.....	113
«Оқсоқол»	115
Армон	119
Уч байт.....	120
Арслон ўргатувчи.....	121
Алишер Навоий кемаси.....	125

«Замин отли бир Сайёрани...»	126
Сирдарё ўлани.....	127
Шоирлик.....	128
«Совуқ чордоқларда кувринди, шумшук»	129
Қалб шундай уммонки... ..	130
Тушлик танаффус.....	131
Девона ҳақгўй.....	137
Дорилфунунга.....	138
Абодият ҳақида ривоят («Рухлар исёни»дан).....	140
Жаҳолат тўғрисида ривоят («Рухлар исёни»дан) ..	146
Инсон.....	155
Бир қадам.....	159
Фурсатинг.....	161
Навоий ғазалига мухаммас.....	162
Ўзимга савол.....	164
Яхшидир аччиқ ҳақиқат.....	165
Ажаб эрмас.....	166
Ватан истаги.....	168
Ҳижрон қушлари.....	170
Қилурман тавбалар.....	171
Кечир, ё раб!.....	173
Керак бўлса.....	175
Шеърят.....	177
Турк гўзали.....	179
Севги келса.....	180
Сир айтар гунчага гунча... ..	181
Биз англамаган жаҳон экан ишқ.....	182
Менда бир ишқ ичра ғам... ..	183
Жумадан қолган одам.....	184
Эски ҳаммом, эски тос.....	190
Уятчанлик.....	195
«Амалдорлар талашиб ўрин...».....	197
Қисмат.....	198
Шоҳлар орзуси.....	199
Шум бола.....	200
Бизлар арра тортмоқдамиз.....	202
Оғриқли саволлар.....	203

Бу замон ғазали	205
Туш.....	206
Савағич	207
Халқ ноибларига.....	211
Ильза хоним.....	213
Изгироб.....	216
Раис ва шоир	217
Узоққа бормадик андиша билан... ..	218
Юрагингда макон тутган қул	219
Тушунган одам	220
Қитъа.....	221
«Қизим, бахтли кунда дунёга келиб...»	222
Қумурсқалар жанги.....	223
Ёмоннинг сўзи.....	227
Соф ҳавонинг фойдаси	229
Бу қўхна ҳасрат.....	231
Мажлис қилинг	232
Донишқишлоқ латифалари.....	235
«Ғунча очилишин»	275
Шукурким, келди истиклол.....	276
Туркистон бир, ватан бир	278
Ўлкамда баҳор	280
Ватан қадри	281
Ўзбекистон боғларига қайтиб келди булбуллар	282
«Ватан, то танда жоним бор»	283
Ҳожи ота Марғилоний сўзи	284
Ёш шоирга	285
Деманг, шоир тиниб кетди.....	286
Кексалик гашти	287
Шахмат устида айтилган шеър.....	289
Кузатиш	290
Тошкент дарбозаси.....	292
Боқий хотира	293
«Сиз менинг осмоним».....	294
Тайёрада.....	295
16 февраль 1999 йил	296
Шеър ёзганда	297

Ёлгон ҳақида.....	298
Кичкина катталар	299
Бир ниҳол.....	301
Ўлмас эди балки одамзот.....	302
Йўл тадориғи	303
Дунёга савол	304
«Адоватдан сира келмаган бойлик»	305
Кексалик илтижоси.....	306
Ҳазрат Хизр ва замон аёли	307
Дангасалар	308
Нега япон юз йил яшар	310
Донишманд ва жоҳил	311
Сен учун.....	312

Адабий-бадиий нашр

ЭРКИН ВОҲИДОВ

ИНСОН

Мухаррир Л. Игамова

Рассом-дизайнер Б. Зуфаров

Техник муҳаррир Л. Хижова

Кичик муҳаррир Д. Холматова

Мусахҳиҳ Ж. Караматов

Компьютерда саҳифаловчи Н. Аҳмедова

Нашриёт лицензияси АI №158. 14.08.2009.

Босишга 2015 йил 24 февралда рухсат этилди.

Бичими 80x100^{1/32}. Офсет қоғози. «Peterburg» гарнитурасида
офсет усулида босилди. Шартли босма табоғи 14,8.

Нашр табоғи 9,98. Адади 3000 нусха. Буюртма №15-41

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
«O‘zbekiston» нашриёт-матбаа ижодий уйи.
100129, Тошкент. Навоий кўчаси, 30.

Телефон: (371) 244-87-55, 244-87-20

Факс: (371) 244-37-81, 244-38-10.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz

www.iptd-uzbekistan.uz

Воҳидов Э.

В-88 Инсон / Э. Воҳидов. – Тошкент: «O‘zbekiston»
2015. – 320 б.

ISBN 978-9943-28-154-7

УЎК 821.512.133-1
КБК 84(5Ў)6

13.000

Узбекистон Республикаси

“O‘ZBEKISTON”

ISBN 978-9943-28-154-7

9 789943 281547

